

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2024
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmioty:</i>	Filozofia Historia muzyki Historia sztuki Język łaciński i kultura antyczna
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Terminy egzaminów:</i>	8 maja 2024 r. – język łaciński i kultura antyczna 9 maja 2023 r. – filozofia 16 maja 2024 r. – historia muzyki 19 maja 2023 r. – historia sztuki
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	20 września 2024 r.

Opracowanie

Filozofia

dr Jacek Frydrych

Dagmara Rusinek-Smaga (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Historia muzyki

dr Małgorzata Waszak (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina)

Aleksandra Grabowska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Historia sztuki

Dagmara Rusinek-Smaga (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Język łaciński i kultura antyczna

dr Janusz Ryba (Uniwersytet Jagielloński)

Marek Zieliński (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa

tel. 22 536 65 00, fax 22 536 65 04

e-mail: sekretariat@cke.gov.pl

www.cke.gov.pl

Spis treści

I. Filozofia

Opis arkusza maturalnego	5
Dane dotyczące populacji zdających	6
Przebieg egzaminu	7
Podstawowe dane statystyczne	8
Komentarz	14
Wnioski i rekomendacje	38

II. Historia muzyki

Opis arkusza maturalnego	39
Dane dotyczące populacji zdających	40
Przebieg egzaminu	41
Podstawowe dane statystyczne	42
Komentarz	48
Wnioski i rekomendacje	58

III. Historia sztuki

Opis arkusza maturalnego	59
Dane dotyczące populacji zdających	60
Przebieg egzaminu	61
Podstawowe dane statystyczne	62
Komentarz	67
Wnioski i rekomendacje	91

IV. Język łaciński

Opis arkusza maturalnego	92
Dane dotyczące populacji zdających	92
Przebieg egzaminu	93
Podstawowe dane statystyczne	94
Komentarz	100
Wnioski i rekomendacje	112

Filozofia

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2023/2024 egzamin maturalny z filozofii został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z filozofii składał się z dwóch części i zawierał 19 zadań.

Część pierwsza – test – sprawdzała wiedzę z zakresu historii filozofii oraz umiejętność analizy krytycznej tekstu filozoficznego (fragmenty *Mowy o godności* Giovanniego Pico della Mirandoli oraz *Myśli* Blaise Pascala) oraz tekstu niefilozoficznego (fragment artykułu *Twój mózg płata ci figle* Alberta Moukheibera).

Część druga obejmowała zadanie rozszerzonej odpowiedzi, którego celem było napisanie wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1.

Zwróćmy naszą uwagę tak intensywnie, jak tylko możliwe, na świat będący poza nami, dotrzyjmy wyobraźnię aż do nieba, albo aż do ostatnich kresów wszechświata, to przecież nie wyjdziemy ani na krok poza siebie samych.

David Hume

Rozważ wybrane poglądy w sporze o stosunek rzeczy do umysłu i zajmij własne stanowisko w tym sporze.

Temat 2.

Nie ma człowieka, który byłby wyspą, z siebie samego ulepiony: każdy stanowi fragment kontynentu, częśćkę stałego ładu. Jeśli więc morze zmyje bryłkę ziemi, o tyle samo mniejsza będzie Europa, jak gdyby fale uniosły przylądek lub dom przyjaciół Twoich lub Twój własny. Gdy jakiś człowiek umiera, i ja staję się mniejszy, gdyż jestem wpleciony w ludzkość: a przeto nigdy nie wpytuj, komu bije dzwon – bije on tobie.

John Donne

Czy zgadzasz się z poglądem, że jednostka jest „wpleciona w ludzkość”? W świetle znanych ci koncepcji filozoficznych przedstaw własny pogląd na rolę relacji, jakie łączą jednostkę z innymi ludźmi, zarówno z bliskimi, jak i z obcymi.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 60 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		1609
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	ze szkół na wsi	30
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	240
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	457
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	882
	ze szkół publicznych	1334
	ze szkół niepublicznych	275
	kobiety	1005
	mężczyźni	604
	bez dysleksji rozwojowej	268
	z dysleksją rozwojową	1341
Obywatele Ukrainy²		1

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 127 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Filozoficznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	49
	słabowidzący	2
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	niesłyszący	1
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	1
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	54

² Dz.U. z 2024 r. poz. 167, z późn. zm.

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

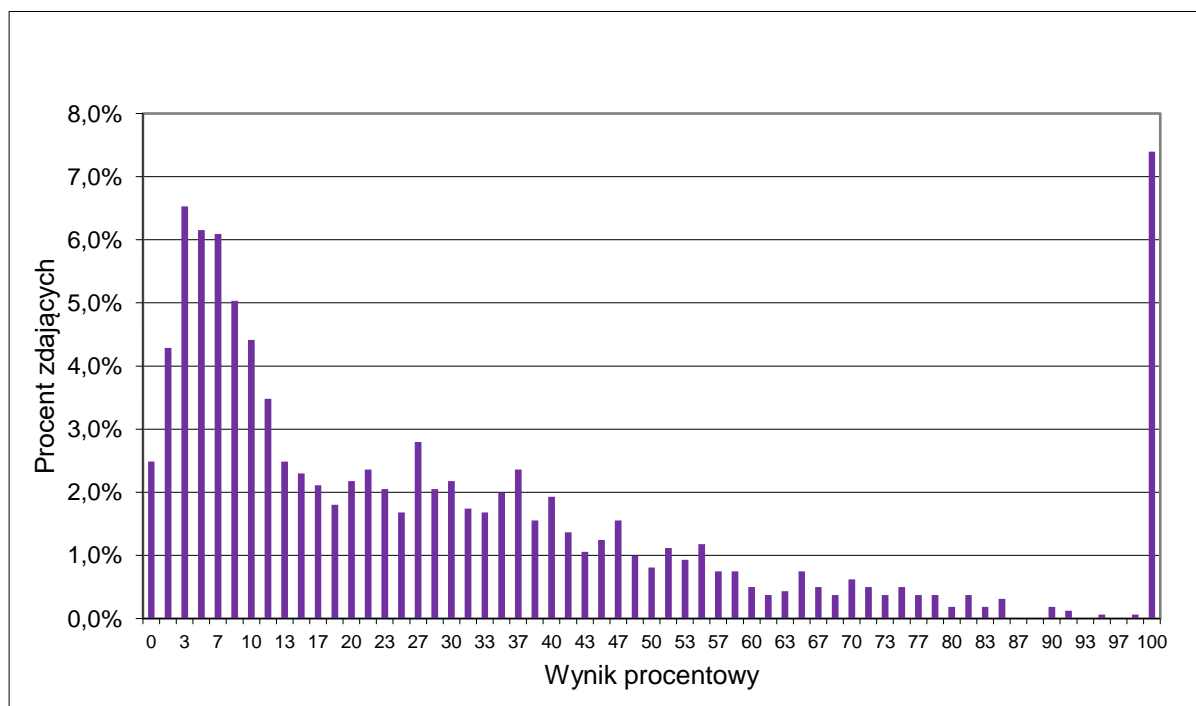
Termin egzaminu		13 maja 2024	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		855	
Liczba zespołów egzaminatorów		1	
Liczba egzaminatorów		24	
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)		2	
Liczba unieważnień ⁴	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)		83	

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2024 r. poz. 750).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Ogółem	1609	0	100	22	100	30	28
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	1221	0	100	27	100	34	30
z techników	383	0	100	10	5	16	16
z branżowych szkół II stopnia	5	-	-	-	-	-	-

* Dane dotyczą tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

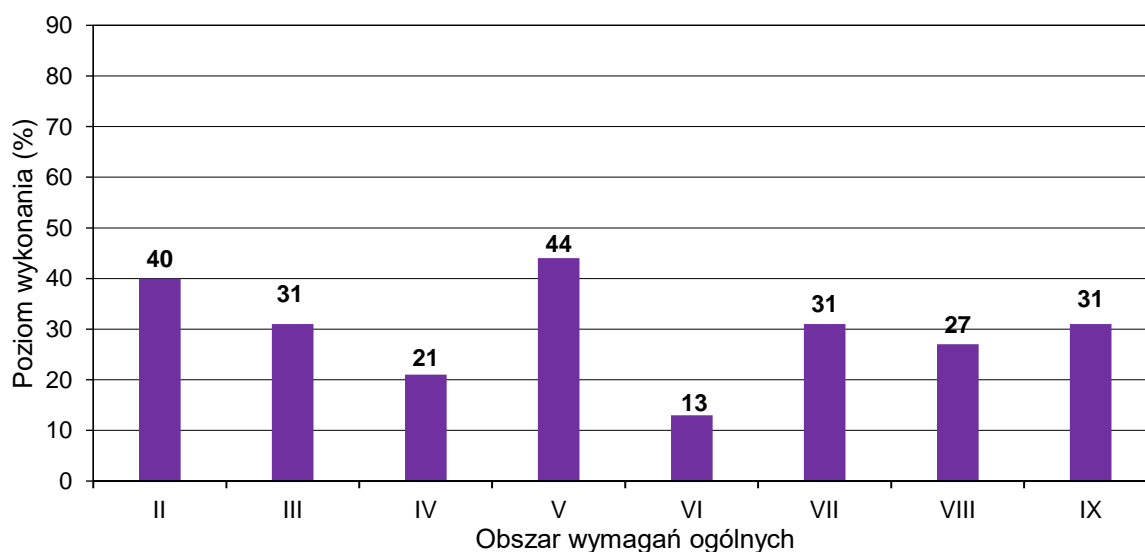
Wymagania egzaminacyjne 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe <i>Gdy wymaganie dotyczy treści szkoły podstawowej, dopisano (SP), a gdy zakresu podstawowego szkoły ponadpodstawowej – dopisano (P).</i>	Poziom wykonania zadania (%)
1.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	II. Elementy historii filozofii. 4. Blaise Pascal. Zdający: a) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>). III. Wybrane problemy filozofii. 1. Dyscypliny filozofii. Zdający wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań: 1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – [...] ogólna teoria wartości (aksjologia) wraz z teorią moralności (etyką); 2) dyscypliny szczegółowe – filozofia człowieka (antropologia filozoficzna) [...].	24
2.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 4. Blaise Pascal. Zdający: 3) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>). III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm).	48
3.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 4. Blaise Pascal. Zdający: 3) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>). III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm).	45
4.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 12. Egzystencjalizm. Zdający: 1) wymienia ważniejsze cechy, odmiany i przedstawicieli (w tym prekursorów) egzystencjalizmu; 2) przedstawia główne idee humanistycznego egzystencjalizmu Jean-Paula Sartre'a.	29

5.	<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>4. Blaise Pascal. Zdający: 3) analizuje fragment <i>Myśli</i> (cz. I, rozdz. 1: <i>Miejsce człowieka w naturze. Dwie nieskończoności</i>).</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm).</p>	13
6.	<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>I. Kultura logiczna.</p> <p>5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie.</p> <p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>4. Blaise Pascal. Zdający: 2) krytycznie rekonstruuje „zakład Pascala”.</p>	44
7.1.	<p>II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...].</p> <p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>11. Fenomenologia. Zdający: 3) przedstawia koncepcję człowieka i sztuki według Romana Ingardena.</p>	47
7.2.	<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 5) o uniwersalia lub powszechniki (nominalizm – platonizm).</p>	16

7.3.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii poziomu podstawowego: 1) atomizm grecki (filozofia Leucypa i Demokryta) jako paradygmat ontologii naturalistycznej (punkt IV); 2) filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej (punkt VI); 3) filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona” (punkt VII); 7) początki filozofii teologii (punkt XI).	17
8.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega kartezjański racjonalizm, sceptycyzm metodyczny i dualizm psychofizyczny. III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o życie po śmierci biologicznej (mortalizm – immortalizm na przykładzie wybranej koncepcji nieśmiertelności).	33
9.	VII. Postępowanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji, problem perswazyjności definicji. Zdający: 1) wymienia wybrane odmiany definicji ([...] definicje nieklasyczne: definicja ostensywna [...]) i podaje ich przykłady.	57
10.	VII. Postępowanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 7. Argumentacja: dyskusja a wymiana poglądów, parlamentarne i logiczne kryteria rzetelnej dyskusji, nieuczciwe chwytły w dyskusji. Zdający: 3) wskazuje przykładowe chwytły erystyczne (<i>ad vanitatem, ad verecundiam, ad ignorantiam, ad personam, ad populum</i>) stosowane w nieuczciwej dyskusji [...].	22
11.	VII. Postępowanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie lub definicyjnie z innego zdania lub zbioru zdań; 5) z podanej listy wnioskowań wyodrębnia wnioskowania zawodne (niededukcyjne) i niezawodne (dedukcyjne) i wskazuje powody przypisania im odpowiednio zawodności lub niezawodności.	24

12.	<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii poziomu podstawowego:</p> <p>2) filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej (punkt VI);</p> <p>3) filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona” (punkt VII);</p> <p>4) filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych (punkt VIII).</p> <p>5. Empiryzm brytyjski. Zdający:</p> <p>1) przedstawia poglądy Johna Locke’a z zakresu epistemologii i filozofii polityki.</p>	30
13.	<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p>	<p>10. Pozytywizm. Zdający:</p> <p>2) przedstawia główne idee filozofii pozytywnej Augusta Comte’a;</p> <p>3) analizuje fragment <i>Metody pozytywnej w szesnastu wykładach</i> Augusta Comte’a (wykład pierwszy).</p>	18
14.	<p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>I. Kultura logiczna.</p> <p>4. Uzasadnianie bezpośrednie: spostrzeżenie, introspekcja, intuicja. Zdający:</p> <p>1) odróżnia zdania, które można uzasadnić w odwołaniu do spostrzeżenia od zdań, które można uzasadnić w odwołaniu do introspekcji;</p> <p>2) wyróżnia i objaśnia wybrane pojęcia intuicji (intuicja intelektualna, intuicja aksjologiczna, intuicja w sensie potocznym).</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>3) o możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm).</p>	27
15.	<p>II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii poziomu podstawowego:</p> <p>6) tropy sceptyczne jako ponadczasowe wyzwanie dla epistemologii (punkt X).</p>	13

16.	<p>II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>VIII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 4) ilustruje na wybranych przykładach koncepcję cnoty jako trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary.</p>	24
17.1.	<p>IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.</p>		60
17.2.1.			36
17.2.2.			28
17.2.3a			27
17.2.3b			18
17.2.3c			14
17.2.4.			31
17.3.			38
17.4.			51

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH**Komentarz****Analiza jakościowa zadań**

Średni wynik tegorocznego egzaminu maturalnego z filozofii wyniósł 30%.

Spośród dziewięciu wymagań ogólnych maturzyści najlepiej radzili sobie z zadaniami z zakresu wymagania V. (*Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych w tym moralnych i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej*) – poziom wykonania – 44%, a najgorzej z zakresu wymagania VI. (*Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska*) – poziom wykonania – 13%.

Spośród osiemnastu zdań zamieszczonych w pierwszej części arkusza, sześć było zadaniami zamkniętymi (zadania 1., 6., 7.1., 9., 10., 12.). Dwa z zadań tego typu (1. i 10.) okazały się dla zdających trudne (poziom wykonania – 24% i 22%).

Wśród zadań otwartych bardzo trudne dla zdających okazały się zadania: 5. (poziom wykonania – 13%), 7.2. (poziom wykonania – 16%), 7.3. (poziom wykonania – 17%), 13. (poziom wykonania – 18%), 15. (poziom wykonania – 13%), natomiast trudne – zadanie 11. (poziom wykonania – 24%) oraz 16. (poziom wykonania – 24%).

Pozostałe zadania były dla zdających umiarkowanie trudne.

Zadania od 1. do 5. odnosiły się do zamieszczonych w arkuszu maturalnym fragmentów dwóch tekstów filozoficznych o problematyce antropologicznej (Giovanni Pico della Mirandola, *Mowa o godności* oraz Blaise Pascal *Myśli*).

Zadanie 1. było zadaniem zamkniętym i okazało się dla zdających zadaniem trudnym (poziom wykonania – 24%). Zadanie sprawdzało umiejętność rozumienia tekstu filozoficznego. Główną przyczyną bardzo niskiego wyniku uzyskanego przez maturzystów była błędna identyfikacja typu rozważań filozoficznych zaprezentowanych w tekstach źródłowych. Ponad 70% zdających uznało, że w obydwóch tekstach źródłowych (zarówno w tekście P. Mirandoli, jak i w tekście Pascala) znajdują się rozważania antropologiczne oraz etyczne. O ile w tekście P. Mirandoli (przedostatni akapit) można doszukać się sformułowań mieszczących się w ramach szeroko pojętych rozważaniach o charakterze etycznym, to rozważania tego typu (czyli odnoszące się do moralności jako dziedziny dobra i zła moralnego) nie występują w zaprezentowanym fragmencie *Myśli* Pascala.

Zadanie 2. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 48%). Sprawdzało ono umiejętność rozumienia tekstów filozoficznych i wyszukiwania w nich stosownych informacji. Rozwiązanie tego zadania polegało na identyfikacji dwóch sfer rzeczywistości, na które w tekstach źródłowych wskazywali ich autorzy (na różne sposoby). Warto podkreślić, że rozwiązanie tego zadania nie wymagało posłużenia się wiedzą filozoficzną – wystarczyło sformułować dwa proste zdania, w których zdający mogli użyć wyrażeń znajdujących się w tekstach źródłowych, co obrazuje poniższy przykład (przykład 1.).

Przykład 1.

Giovanni Pico della Mirandola: *między sferą zwierząt, a*
światem boskich

Blaise Pascal: *między nicością, a nieskończonością*

Zadanie 3. było zadaniem otwartym i należało do zadań trudnych (poziom wykonania – 45%). Sprawdzało ono dwie umiejętności: krytycznego rozumienia tekstu filozoficznego (wymagano rozstrzygnięcia, czy obydwaj autorzy rozumieli godność ludzką w ten sam sposób) oraz uzasadniania odpowiedzi (z wykorzystaniem informacji znajdujących się w tekstach źródłowych).

Poniżej zaprezentowane rozwiązanie wskazuje, iż zdający mogli bez większych problemów sformułować akceptowalną odpowiedź, odwołując się jedynie do tekstów źródłowych (przykład 2.).

Przykład 2.

Rozstrzygnięcie: Nie

Uzasadnienie: Giovanni Pico mówi o godności związanej z
tymi zdolnościami, które do ulepszenia się tak samo jak doległomowania
i tym, że nie zostaliśmy stworzeni z wyznaczonymi granicami tylko sami je tworzymy
Za to Blaise Pascal mówi że człowiek ma godność
ze względu na jego samoświadomość swojej marności i
myślenie o tak naprawdę z swojej umiejętności myślenia
i wiedzy a potęgę uszechświata.

Zadanie 4. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 29%). Sprawdzało ono, czy zdający potrafią przeprowadzić analizę porównawczą (na elementarnym poziomie) dwóch koncepcji człowieka: zarysowanej w tekście źródłowym koncepcji człowieka G. Pico della Mirandoli oraz koncepcji J.P. Sartre'a.

Niski wynik uzyskany przez maturzystów za rozwiązanie zadania 4. był spowodowany przede wszystkim brakiem podstawowej wiedzy o Sartre'owskiej koncepcji człowieka. Poniżej zaprezentowane rozwiązanie ilustruje inną przyczynę niezadowolających wyników uzyskiwanych przez zdających, jaką jest nieuważna lektura polecenia. Zdający w swojej odpowiedzi nie odniósł się do wskazanego w poleceniu filozofa – J.P. Sartre'a, lecz do Pascala – autora zamieszczonego tekstu źródłowego (przykład 3.).

Przykład 3.

Podobieństwo: Obydwaj artyści przedstawiają człowieka jako
postać trądlącą nad naturą, czy zwierzętami tym, że
człowiek ma rozum i świadomość.

Różnica: Giovanni Pico della Mirandola twierdzi, że rozumie być
człowiek – stworzył go Bóg i dotąd nie ma swoje miejsce
na świecie. Blaise Pascal zaś twierdzi, że człowiek nie
wie i się nie dowie nigdy skąd się wziął, co robi na
ziemi, dokąd zmierza, co będzie po śmierci.

Zadanie 5. było zadaniem otwartym i okazało się najtrudniejszym (wraz z zadaniem 15.) z zadań tegorocznej matury z filozofii (poziom wykonania wyniósł 13%). Sprawdzało ono umiejętność rozumienia tekstu filozoficznego oraz umiejętność uzasadniania twierdzeń.

W dydaktyce filozofii uznaje się te dwie umiejętności za podstawowe. Jako że rozwijanie umiejętności rozumienia tekstu i uzasadniania twierdzeń uznaje się za podstawowe również w dydaktyce ogólnej, warto dokładniej zanalizować ten typ wymagań, uwzględniając obydwie zasygnalizowane perspektywy dydaktyczne: szczegółową (dydaktyka filozofii) i ogólną (dydaktyka ogólna). Bardzo niski wynik uzyskany przez zdających oraz edukacyjna doniosłość sprawdzanych w ramach tego zadania umiejętności skłaniają do dokładniejszej analizy rozwiązań tego zadania. Ten problem szerzej omówiony zostanie w dalszej części sprawozdania – w *Problemie pod lupą*.

Zadanie 6. było zadaniem zamkniętym i okazało się dla zdających umiarkowanie trudne (poziom wykonania – 44%). Zadaniem zdających było zaznaczenie – spośród podanych w zadaniu zdań – przesłanki i wniosku rozumowania nazywanego „zakładem Pascala”. Zadanie to sprawdzało, czy zdający znają tak nazwany wywód Pascala oraz czy potrafia rozpoznąć funkcjonujące w nim przesłanki od wniosku. Warto podkreślić, że „zakład Pascala” jest jedną z niewielu idei filozoficznych, które są dosyć powszechnie rozpoznawalne przez osoby wykształcone, a samo rozumowanie ma intuicyjny charakter. Poniższe rozwiązanie pokazuje, iż nawet gdy zdający – prawdopodobnie – znał „zakład Pascala”, to nie potrafił odróżnić przesłanki od wniosku, co należy uznać za przejaw elementarnej niewiedzy z zakresu kultury logicznej lub nieszczęśliwy błąd zdającego spowodowany jego nieuwagą (przykład 4.).

Przykład 4.

Zadanie 6. (0–2)

Spośród poniższych zdań (A–E) wybierz to, które jest jedną z przesłanek rozumowania nazywanego „zakładem Pascala”, oraz to, które stanowi jego wniosek. Litery oznaczające dane zdania wpisz w właściwe miejsca w tabeli.

Zdania:

- A. Bóg istnieje.
- B. Wiara w Boga jest opłacalna.
- C. Bóg jest dobry.
- D. Jeśli ktoś wierzy w Boga i Bóg istnieje, to kogoś takiego czeka nieskończone szczęście.
- E. Jeśli ktoś nie wierzy w Boga i Bóg nie istnieje, to kogoś takiego czeka nieskończone nieszczęście.

	Oznaczenie literowe zdania
Przesłanka	B
Wniosek	D

W świetle powyższych uwag dotyczących zadania 6. oraz uzyskanego przez zdających wyniku, poziom wykonania tego zadania należy uznać za wysoce niezadowolający – można zaryzykować przypuszczenie, że podobny wynik mogliby uzyskać uczniowie bazujący na swojej erudycji ogólnej, którzy nie mieli do czynienia z systematyczną edukacją filozoficzną. Kolejne trzy zadania odnosiły się – na różne sposoby – do umieszczonej w arkuszu maturalnym reprodukcji fresku Michała Anioła, *Stworzenie Adama*.

W **zadaniu 7.1.** zdający mieli wykazać się znajomością podstawowych pojęć ontologicznych, które stanowiły istotny składnik Ingardenowskiej koncepcji dzieła sztuki. Zdający mieli za zadanie odróżnić przedmioty realne od czysto intencjonalnych, odnosząc się do podanych w zadaniu przykładów związanych z freskiem Michała Anioła. Zadanie okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania wyniósł 47%).

Warto podkreślić, że również ci zdający, którzy w ogóle nie znali poglądów filozoficznych R. Ingardena, mogli poprawnie rozwiązać to zadanie, gdyż użyta w nim formuła: „przedmioty istniejące realnie” jest na tyle intuicyjna, iż zwykle pozwala identyfikować przedmioty tak określane. Jako że zadanie było zadaniem zamkniętym, a podane w nim przykłady w większości były oczywiste, to odróżnienie przedmiotów realnych od czysto intencjonalnych nie powinno zdającym sprawić aż tak dużych problemów, jak na to wskazuje uzyskany przez nich wynik.

Zadanie 7.2. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających zadaniem bardzo trudnym (poziom wykonania – 16%). Sprawdzało ono wiedzę zdających na temat sporu o uniwersalia oraz umiejętność posłużenia się tą wiedzą do analizy podanego w zadaniu przykładu. Oryginalne założenie tego zadania, zgodnie z którym należało przyjąć, iż dzieło sztuki jest bytem uniwersalnym, stanowiło pewne utrudnienie w udzieleniu poprawnej odpowiedzi, ale należy zdecydowanie podkreślić, iż w praktyce nie miało ono istotnego znaczenia, gdyż ci ze zdających, którzy rozumieliby tezy podstawowych stanowisk w sporze o powszechniki, bez problemu powinni podać poprawne rozwiązanie – kluczowa jednak była znajomość wskazanego sporu oraz rozumienie tez kluczowych stanowisk. Poniżej przedstawiono dwa rozwiązania: pierwsze – w części poprawne (przykład 5.) oraz drugie, które domaga się stosownego komentarza ze względu na nietypowy charakter udzielonej przez zdającego odpowiedzi (przykład 6.).

Przykład 5.

Zadanie 7.2. (0–2)

Zakładając, że dzieło sztuki jest bytem uniwersalnym, podaj nazwę stanowiska w sporze o uniwersalia, w świetle którego zniszczenie oryginału *Stworzenia Adama* i wszystkich jego reprodukcji nie byłoby równoznaczne ze zniszczeniem tego dzieła sztuki. Przedstaw główną tezę podanego stanowiska w sporze o uniwersalia.

Nazwa stanowiska: realizm skrajny

Teza: byty uniwersalne nie istnieją tak samo jak byty jednostkowe. Co istotne, byty bytu uniwersalne są nawet ważniejsze niż jednostkowe, bo istnieją realnie, a nie jako mślabowictwo, (tak jak jest w przypadku bytu jednostkowego.)

Komentarz: Powyższe zadanie zostało ocenione (zgodnie z zasadami oceniania) na jeden punkt, ponieważ zdający podał poprawną nazwę jednego ze stanowisk w sporze o uniwersalia, które spełnia warunki zadania (ze względu na treść polecenia oraz – błędne co prawda – ale jednak zawierające stosowne odniesienie sformułowanie tezy – nie jest w nazwie stanowiska wymagane dookreślenie „skrajny realizm pojęciowy”). Ze względu na

niepoprawne sformułowanie tezy skrajnego realizmu pojęciowego zdający nie uzyskał drugiego punktu, przy czym wada zawarta w sformułowaniu tezy nie jest na tyle znacząca, aby uznać, iż zdający podał nazwę „realizm skrajny” w sposób przypadkowy, bez związku z rozumieniem polecenia. Przy okazji analizy tego rozwiązania warto dodać, iż gdyby w odpowiedzi zdającego pojawiła się nazwa „realizm”, to wówczas zdający nie uzyskałby w ogóle punktu, ponieważ to stanowisko w sporze o uniwersalia, które nazywane jest „umiarkowanym realizmem pojęciowym”, nie spełnia założenia zadania 7.1.

Drugie z rozwiązań jest rozwiązaniem niepoprawnym (przykład 6.).

Przykład 6.

Zakładając, że dzieło sztuki jest bytem uniwersalnym, podaj nazwę stanowiska w sporze o uniwersalia, w świetle którego zniszczenie oryginału *Stworzenia Adama* i wszystkich jego reprodukcji nie byłoby równoznaczne ze zniszczeniem tego dzieła sztuki. Przedstaw główną tezę podanego stanowiska w sporze o uniwersalia.

Nazwa stanowiska: *antynominalizm*
 Teza: *Ochronienie i*
 Przyjęcie istnienia powszechników za
 był realne

Komentarz: Pierwszym powodem negatywnej oceny analizowanego rozwiązania jest podana przez zdającego nazwa *antynominalizm*, która nie występuje jako nazwa jednego z bogatej palety stanowisk w sporze o powszechniki. Wprawdzie nazwa ta jest zrozumiała – można wszak podzielić stanowiska w sporze o powszechniki na nominalistyczne i antynominalistyczne (domyślnie: wszystkie pozostałe) – wówczas jednak udzielona przez zdającego odpowiedź musi być uznana za nietrafną, ponieważ za jedną z postaci antynominalizmu należałoby również uznać umiarkowany realizm pojęciowy, zgodnie z którym koniecznym warunkiem istnienia powszechników jest istnienie ich realnych konkretyzacji, co jednak nie jest do pogodzenia z założeniem zadania, gdyż wyraźnie mowa jest w poleceniu o „zniszczeniu dzieła i wszystkich jego konkretyzacji”. Zdający nie uzyskał także punktu za tezę, ponieważ jest ona sformułowana na zbyt dużym stopniu ogólności i bez stosownych uściśleń jest nieoperatywna w kontekście omawianego zadania. Wcześniej już podkreślono, że wskazanie na umiarkowany realizm pojęciowy byłoby odpowiedzią błędną, tymczasem podana przez zdającego teza antynominalizmu obejmuje również stanowisko realizmu umiarkowanego.

Zadanie 7.3. było zadaniem otwartym i sprawdzało wiedzę zdających na temat Demokrytejskiej i Platońskiej koncepcji rzeczywistości – zdający w odpowiedzi mieli wymienić ten składnik świata, który obydwaj filozofowie uważali za odwieczny. W ramach rozwiązania należało jedynie wymienić materię, co nie powinno sprawić zdającym poważniejszej trudności. Zadanie okazało się jednak dla zdających bardzo trudne (poziom wykonania wyniósł 17%).

Zadanie 8. było zdaniem otwartym i sprawdzało wiedzę zdających na temat sporu o nieśmiertelność człowieka oraz znajomość stanowiska Kartezjusza w tym sporze. Zadanie

to okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 33%). Zdający mogli otrzymać jeden punkt za wyjaśnienie przedmiotu tego sporu oraz kolejny – za przedstawienie stanowiska Kartezjusza. Bardzo niski wynik uzyskany przez zdających świadczy o braku dosyć podstawowej wiedzy na temat jednego z głównych sporów antropologicznych oraz o nieznajomości – uznawanej za klasyczną – Kartezjańskiej koncepcji człowieka.

Poprawne rozwiązanie trzech kolejnych zadań wymagało wiedzy i umiejętności z zakresu kultury logicznej.

Zadanie 9. było zadaniem zamkniętym i okazało się dla tegorocznych zdających zadaniem najłatwiejszym, choć uzyskany przez nich wynik (poziom wykonania – 57%) sytuuje je wśród zadań umiarkowanie trudnych. Zadanie to sprawdzało wiedzę maturzystów na temat jednego z typu definicji – definicji ostensywnej. Zdający mogli uzyskać punkt za trafną identyfikację – na podstawie czterech podanych w zadaniu przykładów – definicji ostensywnej.

Zadanie 10. było podobne do zadania 9. Również było zadaniem zamkniętym i sprawdzało wiedzę zdających z zakresu logiki nieformalnej. Okazało się jednak dla zdających trudne (poziom wykonania – 22%), choć ani rodzaj zadania, ani forma i treść nie zdawały się na to wskazywać. Zdający mogli uzyskać dwa punkty za właściwe przyporządkowanie zdań (podanych w zadaniu) do wymienionych nazw tzw. chwytów erystycznych. Zadanie to sprawdzało zatem, czy uczniowie znają chwyt erystyczny i czy potrafią się tą wiedzą posłużyć w praktyce (do rozpoznawania w poszczególnych zdaniach ewentualnych technik erystycznych). Bardzo niski wynik uzyskany przez zdających świadczy o nieznajomości chwytów erystycznych lub o braku umiejętności w posłużeniu się stosowną wiedzą w praktyce.

Zadanie 11. było zadaniem otwartym, sprawdzającym wiedzę zdających na temat jednego z typów wnioskowań – wnioskowania dedukcyjnego. Zadanie to okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 24%). Za rozwiązanie tego zadania zdający mogli uzyskać jeden punkt, co wymagało trafnego rozstrzygnięcia, czy przedstawione w zadaniu rozumowanie ma charakter dedukcyjny, oraz na wyjaśnieniu, kiedy rozumowanie (wnioskowanie) jest dedukcyjne. O ile zdecydowana większość zdających rozpoznawała rodzaj przedstawionego rozumowania, to jednak tylko 24% z nich przedstawiało zadowalające wyjaśnienie tego, kiedy rozumowanie ma charakter dedukcyjny. Jako że za zadanie to zdający mogli uzyskać jeden punkt, to brak właściwego wyjaśnienia w rozwiązaniu skutkował brakiem punktu. Poniżej przedstawiono dwa rozwiązania: w pierwszym z nich przedstawione nieakceptowalne wyjaśnienie dedukcyjnego charakteru rozumowania (przykład 7.), w drugim – akceptowalne (przykład 8.).

Przykład 7.

Rozstrzygnięcie: jest dedukcyjne.....
Wyjaśnienie: Rozumowanie jest dedukcyjne gdy rozstrzyga.....
..... się od szczegółu do ogółu.....

Komentarz: Powyższe wyjaśnienie dedukcyjnego charakteru rozumowania jest niepoprawne. Nie jest prawdą, że w każdym wnioskowaniu dedukcyjnym wniosek jest zdaniem ogólniejszym od zdań (zdania), które są przesłankami. Rozwiązania tego typu pojawiają się na tyle często, że można zasadnie przypuszczać, iż uczniowie operują wadliwym rozumieniem dedukcji, które przyswoili sobie w ramach szeroko pojętej edukacji.

Przykład 8.

Rozstrzygnięcie: *Tak*
 Wyjaśnienie: *Rozumowanie jest dedukcyjne, kiedy wniosek wynika z przesłanek.*

Komentarz: W przykładzie 8. zdający posłużył się zasadnie pojęciem wynikania. Wprawdzie w wyjaśnieniu bezdyskusyjnie poprawnym powinno pojawić się doprecyzowane pojęcie wynikania – wynikanie logiczne – lecz w związku z tym, iż niektórzy logicy w swoich materiałach dydaktycznych posługują się (przy wyjaśnianiu dedukcji) czasownikiem „wynikać” bez językowego dookreślenia, iż chodzi o logicznie wynikania, to należało uznać przywołane rozwiązanie za akceptowalne. Należy jednak dodać, iż niemal na pewno logicy posługujący się pojęciem wynikania w kontekście dedukcji i używający nazwy „wynikanie” uznają za oczywiste, iż chodzi o wynikanie logiczne. Należy podkreślić, iż techniczne (w logice) rozumienie takich terminów jak „dedukcja” czy „wynikanie” jest inne, niż rozumienie potoczne tych słów. W przypadku analizowanego przykładu założono zatem, że również zdający mógł użyć terminu „wynikanie” z przeświadczeniem, iż w przypadku dedukcji nie może być mowy o innym wynikaniu, niż wynikanie logiczne.

Zadanie 12. było zadaniem zamkniętym, sprawdzającym wiedzę zdających z zakresu historii filozofii oraz rozumienie pojęć i tez filozoficznych. Zadanie okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 30%), choć filozofowie, pojęcia i nazwy poglądów, które pojawiły się w tym zadaniu, należą do kanonu edukacji filozoficznej.

Zadanie 13. było zadaniem otwartym, sprawdzającym znajomość klasycznych tekstów filozoficznych oraz podstawową wiedzę dotyczącą głównych kierunków filozoficznych. Zadanie to okazało się dla zdających bardzo trudne (poziom wykonania – 18%). Za właściwe rozwiązanie tego zadania zdający mogli uzyskać dwa punkty: jeden za identyfikację autora podanego fragmentu tekstu, drugi za podanie trafnej nazwy kierunku filozoficznego, którego reprezentantem był autor tekstu źródłowego. Mniej niż 20% zdających zidentyfikowało Augusta Comte’a jako autora tekstu źródłowego, a jeszcze mniej podało nazwę reprezentowanego przez niego kierunku filozoficznego. Uzyskane przez zdających wyniki świadczą o tym, iż w ogromnej większości nie poświęcili oni stosownej ilości czasu na zapoznanie się z lekturami wymienionymi w wymaganiach maturalnych.

Ostatnie trzy zadania tegorocznego arkusza maturalnego: 14., 15. i 16., były związane – bezpośrednio lub pośrednio z tematyką zamieszczonego w arkuszu maturalnym tekstu popularnonaukowego Alberta Moukheibera pt. *Twój mózg płata ci figle*.

Zadanie 14. było zadaniem otwartym i sprawdzało dwie umiejętności: rozumienie tekstu źródłowego oraz wykorzystanie wiedzy filozoficznej do interpretacji tekstu źródłowego. Aby

uzyskać jeden punkt za rozwiązanie tego zadania, zdający musieli podać nazwy dwóch błędów poznawczych, co dla ponad 60% z nich okazało się zbyt trudne. Jeszcze gorzej zdający radzili sobie z drugą częścią zadania, w ramach którego mieli ocenić, czy fakt występowania błędów poznawczych, o których była mowa w tekście źródłowym, dowodzi prawdziwości sceptycyzmu w epistemologii. Sformułowaną ocenę zdający mieli uzasadnić. Zadanie w tej postaci okazało się dla zdających trudne – jego poziom wykonania wyniósł 27%. Należy podkreślić, że zdający mogli uzyskać punkty zarówno za poprawne uzasadnienie odpowiedzi, zgodnie z którą wskazane błędy poznawcze nie dowodzą tezy sceptycznej (ponieważ ze zdań stwierdzających występowanie tego typu błędów nie wynika logicznie teza sceptyczna – ściśle rozumienie terminu „dowód” wymaga posłużenia się pojęciem wynikania logicznego). Zdający mogli jednak zająć odmienne stanowisko i argumentować na rzecz tezy, iż omówione w tekście źródłowym błędy dowodzą tezy sceptycznej. Taką opcję ilustruje przedstawione poniżej rozwiązanie, które zawiera akceptowalną tezę, lecz nie zawiera zadowalającego jej uzasadnienia (przykład 9.).

Przykład 9.

Błędy:

1. Heurystyka reprezentatywności
2. efekt zakotwiczenia

Ocena: dowodzi

Uzasadnienie: Podane błędy dowodzą prawdziwości występowania sceptycyzmu w epistemologii, ponieważ te błędy wpływają na prawdziwość poznania przy czym ważny jest sceptycyzm.

Komentarz: Racją na rzecz sformułowanej przez zdającego oceny ma być zdanie: *te błędy wpływają na prawdziwość poznania przy czym ważny jest sceptycyzm*. Pomijając drugą, niezrozumiałą część przedstawionej racji: *przy czym ważny jest sceptycyzm*, której obecność już dyskwalifikuje rację, ponieważ warunkiem koniecznym dobrej racji jest jej sensowność (zrozumiałość), to również sensowna część wypowiedzi zdającego w postaci zdania: *te błędy wpływają na prawdziwość poznania*, nie uzasadnia w poprawny sposób tezy (oceny) zdającego. Nie jest jasne, na czym polega wpływ tych błędów na prawdziwość poznania. Występowanie błędów poznawczych jest faktem, faktem jest, że w części przypadków ich efektem jest wytworzenie się fałszywego przekonania. A jednak taka racja – w wersji uogólnionej: *ludzie niekiedy mają fałszywe przekonania* – nie dowodzi sceptycyzmu, czyli przekonania, iż nie jest możliwa wiedza (lub że nie jest możliwe prawdziwe poznanie, przynajmniej dotyczące pewnych obiektów).

Zadanie 15. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających zadaniem bardzo trudnym (poziom wykonania wyniósł 13%). Zadaniem zdających było wymienienie dwóch tropów sceptycznych oraz podanie jednego starożytnego przedstawiciela sceptycyzmu. Tak niski wynik uzyskany przez zdających jest niemal niezrozumiały, gdyż zadanie sprawdzało wiedzę

z zakresu filozofii z zakresu podstawowego. Aby uzyskać przynajmniej jeden punkt wystarczyło w odpowiedzi wymienić jednego ze starożytnych przedstawicieli sceptycyzmu.

Zadanie 16. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 24%). Zdający mogli uzyskać punkt za właściwe rozstrzygnięcie pytania, czy przedstawiona w tekście źródłowym charakterystyka heurystyk jako nawyków jest wystarczająca do uznania ich za cnoty w Arystotelesowskim jej rozumieniu. Warunkiem uzyskania punktu było sformułowanie trafnej odpowiedzi oraz poprawne jej uzasadnienie. Poniżej zaprezentowano rozwiązane, które ze względu na niepoprawne uzasadnienie nie uzyskało pozytywnej oceny (przykład 10.).

Przykład 10.

Rozstrzygnięcie:Nie.....
 Uzasadnienie:Arystoteles..... uważał..... cnotę..... za..... istotną..... sprawę.....
 w życiu. Łączył..... inspirację..... od..... Platona, jednak..... nieco.....
 ją..... pozmiemiał..... Twierdził, że cnota jest w pewnym..... sensie.....
nawykiem..... jednak to..... nie..... wystarcza, aby..... nawyk..... uważać..... cnotę.....

Komentarz: Uzasadnienie jest niepoprawne, ponieważ dwa pierwsze zdania nie pozostają w żadnym istotnym związku z tezą, zaś trzecie zdanie nie niesie w sobie żadnej dodatkowej treści niż ta, która zawarta jest w treści polecenia i dowodzonej tezie. Aby przedstawione uzasadnienie uznać za poprawne, zdający musiałyby je uzupełnić o istotny element, który wyeksponowałby istotną różnicę między Arystotelesowskim rozumieniem cnoty, a heurystykami.

Wypracowanie

W drugiej części arkusza egzaminacyjnego (**zadanie 17.**) należało napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów:

Temat 1.

Zwróćmy naszą uwagę tak intensywnie, jak tylko możliwe, na świat będący poza nami, dotrzyjmy wyobraźnię aż do nieba, albo aż do ostatnich kresów wszechświata, to przecież nie wyjdziemy ani na krok poza siebie samych.

David Hume

Rozważ wybrane poglądy w sporze o stosunek rzeczy do umysłu i zajmij własne stanowisko w tym sporze.

Temat 2.

Nie ma człowieka, który byłby wyspą, z siebie samego ulepiony: każdy stanowi fragment kontynentu, część stałego lądu. Jeśli więc morze zmyje bryłkę ziemi, o tyle samo mniejsza będzie Europa, jak gdyby fale uniosły przylądek lub dom przyjaciół Twoich lub Twój własny. Gdy jakiś człowiek umiera, i ja staję się mniejszy, gdyż jestem wpleciony w ludzkość: a przeto nigdy nie wypytuj, komu bije dzwon – bije on tobie.

John Donne

Czy zgadzasz się z poglądem, że jednostka jest „wpleciona w ludzkość”? W świetle znanych ci koncepcji filozoficznych przedstaw własny pogląd na rolę relacji, jakie łączą jednostkę z innymi ludźmi, zarówno z bliskimi, jak i z obcymi.

Zadanie 17. jako zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi, sprawdzało umiejętność pisania tekstu filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne (ogólne wymaganie egzaminacyjne nr IX.).

Za tę część arkusza egzaminacyjnego zdający mógł uzyskać 30 punktów. Wypracowanie maturalne z filozofii sprawdzane jest według czterech głównych kryteriów:

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia. (0–1)
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe. (0–23)
3. Kompozycja i spójność wypowiedzi. (0–4).
4. Język wypowiedzi. (0–2)

Poniższa tabela prezentuje szczegółowy rozkład punktów.

17.1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)		
17.2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	17.2.1. Sformułowanie stanowiska	wyjaśnienie tematu (0–2)
		sformułowanie tezy (0–2)
	17.2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–5)	
	17.2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)
c) odpowiedź na zarzuty (0–3)		
17.2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		
17.3. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–4)		
17.4. Język wypowiedzi (0–2)		

Poziom wykonania zadania 17. wyniósł 31%. Nie licząc pierwszego kryterium o charakterze formalnym oraz czwartego, dotyczącego języka, zdający najwyższe wyniki uzyskali za kompozycje i spójność (38%), sformułowanie stanowiska (36%) oraz nawiązania kulturowe

(31%). Najtrudniejszym aspektem wypracowania okazało się formułowanie zarzutów (18%) oraz ich odpięcie (14%).

Poniżej zamieszczono przykład wypracowania na temat 1.

WYPRACOWANIE

na temat nr 1

Spór o stosunek rzeczy do umysłu jest sporem niezwykle polemicznym a filozoficznym dyskursie. Wyjaśnić można dwie główne pozycje o tego sporu - idealizm oraz realizm. Idealizm jest stanowiskiem epistemologicznym twierdzącym, że umysł bierze czynny, może nawet twórczy udział w rzeczywistości, której doświadczamy. Realizm natomiast jest stanowiskiem twierdzącym, że umysł odbiera jedynie rzeczywistość realnie istniejącą poza nim. W poniższej pracy jednak chciałbym opowiedzieć się za idealizmem argumentując tym samym, że ~~nie~~ rzeczywistość, którą postrzegamy jest w całości lub znaczącej części zależna od umysłu nas. Jest całości informacji o świecie pochodzących jedynie ze zmysłów, bodźców, myśli i odczuć to cała rzeczywistość istnieje w umyśle podmiotu. Jest tak, że wszelkie informacje o świecie pochodzą od zmysłów itd. a więc cała rzeczywistość istnieje w umyśle podmiotu. Moja pierwsza przesłanka wynikała z obserwacji, że nie ma sądu czy elementu rzeczywistości.

- które nie ~~można~~ przesłać przez kogoś z wymienionych przez mnie narzędzi epistemologicznych. Wszystkie sądy, spostrzeżenia, myśli, doznania, metody albo przez umysł albo zmysły. ~~Wszystko~~ To, co naszymi zmysłami (nasze doświadczenia, relacje z innymi) bez względu na to czy jest doświadczone przez nas, a bardziej w mniej pośredni sposób. Jeśli, dla przykładu, z z moimi plecami ktoś zastrzelił moją przyjaciółkę pistoletem, a mojej zmysłowi on nie byłby nigdy żył. Jednak ta informacja nie dojdzie do kogoś ze zmysłami. Wszystkie doświadczenia są „obrazami w umyśle”. Do podobnych wniosków, z z pomocą skrajnego empiryusza doszedł George Berkeley. Ten znanymi idealista podobnie sądził o stosunku myśli do rzeczywistości – to w umyśle „rozgrzewa” się rzeczywistość. Jeśli istnieją empiryczne formy, a które umysł ubiera rzeczywistość to rzeczywistość jest w pewnej części interpretacją w tym umyśle. Uważam, że umysł ~~jest~~ bierne czynny ubiera w interpretowaniu, czy kształtowaniu rzeczywistości. Właśnie dlatego, że istnieją pewne empiryczne formy umyśle. O rzeczywistości jednak nic nie decyduje sama jego natura. Z perspektywy bardziej filozoficznej, że o kabone decyduje nasza interpretacja odległości odbieranych faktów. Czy nie ma potrzeby, że jakiego jest ważne? Mam wrażenie, że dlatego właśnie, że rzeczywistość jest umysłowa, a więc istnieje w umyśle podmiotu. Kolory to sugestia, jeden tylko

punktów a priori formy myśli. Innymi słownie
 określanymi są czyste formy nadawania, czy kategorii,
 którym Kant poświęca się w swoich dziełach - „Krytyce
 czystego rozumu” i „Wzrzednieniu metafizyki moralis” i innych.
 Tymi formami będą tu oczywiście czas i przestrzeń.
~~W tym miejscu należy wskazać, że Kant nie uważa~~
~~za konieczne, aby te formy były w jakiś sposób~~
~~związane z umysłem.~~

Mój wywód spotkać się może z
 pełną kontrargumentacją. Ktoś mógłby mi zarzucić, że
 argumenty przeciw mnie stawiane, wcale nie udowadniają
 braku istnienia rzeczy poza podmiotem poznającym w
 skrócie: że ^{może} istnieje rzecz poza umysłem. Kontra ta
 jest całkowicie zasadna, zresztą nie jest to
 zastępczo biorąc pod uwagę, że solipsyzm jest
 stanowiskiem niezwykle ^{mojo} popularnym a w świecie kultury
 spotkać się można z wpływami, które definiowane
 przedstawia, że rzeczywistość np. Lady Meibet istnieje
 zakwestionowane dzieło po zbrodniach, nie jest rzeczywistością
 realną. Co więcej, sądzę, że stanowisko, które
 ta kontrargumentacja atakuje jest trudne do utrzymania.
 Uważam jednak, że nie jest to stanowisko, którego
 bronie, a kontrargument przedstawiony wyżej jest
 przykładem błędnej sofistyki wreszcie. Wcale
 nie twierdzą, że nie istnieje przedmiot poza podmiotowym
 umysłem. Celowo w argumentacji ^{nie} posługuję się
~~terminem~~ terminem „istnieje jedynie w umyśle”.
 Argumentuje stanowisko twierdzące, że ~~nie istnieje~~

~~W~~ umysł bliźni czynny uderzył w doświadczenie i
 przedstawia, co udoświadczym, a przy umyśle
 przedstawia, a pracy pełne wrażeń
 na rzecz idealizmu. Pytaniem argumenty (1 z
 informacji o świecie i 2 z form, którym poświęca się umysł), które
 bronią obrotu stanowiska. Podaje i parętek patetyczny
 kontrargument, który następnie zezadnie odmocni. Postulują
 się również katedami porównaniami (bankowym i
 literackim), który pomaga pogłębić naszą refleksję

Punktacja szczegółowa

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska	wyjaśnienie tematu (0–2)	1
		sformułowanie tezy (0–2)	2
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–5)		3
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	4
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	3
c) odpowiedź na zarzuty (0–3)		1	
2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		2	
3. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–4)			3
4. Język wypowiedzi (0–2)			2
Razem (0–30)			22

Komentarz: Przytoczone powyżej wypracowanie zasługuje na wyróżnienie ze względu na relatywnie dużą swobodę wypowiedzi zdającego na trudny filozoficznie temat, w której została wyraźnie zarysowana i ukrytyczniona argumentacja. Warto także podkreślić przyzwoity poziom kultury logicznej, erudycyjność oraz dobrze pojętą i zbalansowaną samodzielność wywodu. Gdyby zdający nie dopuścił się błędu w argumentacji i nieco więcej uwagi poświęcił rzetelnej i pogłębionej prezentacji filozofów przywołanych w pracy

(G. Berkeleya oraz I. Kanta), to uzyskany przez niego wynik byłby zapewne wyraźnie wyższy.

Teza zdającego jest jasna, choć jej ostateczna postać ujawniona została pod sam koniec eseju (w jego rozwinięciu – nie w zakończeniu). Przyjęcie przez zdającego niefortunnej przesłanki w pierwszym argumencie (w postaci implikacji: *Jeśli całość informacji o świecie pochodzi jedynie ze zmysłów, bodźców, myśli i odczuć, to cała rzeczywistość istnieje w umyśle podmiotu*) negatywnie wpłynęło na cały esej, gdyż osłabiło argumentację zdającego, a w pewnym sensie ujawniło niezadowolające wyjaśnienie tematu. Zdający wprawdzie zaznaczyło przytomnie na wstępie swojego eseju, iż tematyka pracy wpisuje się w spór między idealizmem a realizmem oraz objaśnił te stanowiska, lecz nie doprecyzował, iż spór ten ma swoje dwie wersje: epistemologiczną oraz ontologiczną. Stanowisko zdającego wyraźnie lokuje się w ramach idealizmu epistemologicznego, tymczasem następnik przyjętej pochopnie implikacji (błąd logiczny *petitio principii*): *cała rzeczywistość istnieje w umyśle*, ma wydźwięk wyraźnie ontologiczny, co zresztą sam zdający potwierdził, formułując zarzut wobec swego pierwotnie zarysowanego stanowiska. Ostatecznie przyjęta przez zdającego teza lokuje jego stanowisko w ramach idealizmu epistemologicznego w wersji zbliżonej do stanowiska I. Kanta (na co wskazuje poprawny i pogłębiony argument, którego elementem jest nawiązanie do epistemologicznej myśli filozofia z Królewca). Niestety, ze względu na wskazany błąd logiczny zdający mógł uzyskać jedynie 4 punkty za argumentację na rzecz swojej tezy. Zdający sformułował także pogłębiony zarzut (3 punkty), który skutecznie odparł, choć uczynił to w dosyć zdawkowy sposób (1 punkt). Pojawiające się w wypracowaniu niespójności (częściowo usunięte przez zdającego w trakcie wywodu) zaważyły również na tym, iż zdający nie uzyskał maksymalnej liczby punktów w ramach kryterium głównego: Kompozycja i spójność wypowiedzi. Mimo zasadnych nawiązań do myśli filozoficznej G. Berkeleya, I. Kanta oraz przywołania solipsyzmu, zdający nie poświęcił poglądom wspomnianych filozofów większej uwagi, co spowodowało, iż nie uzyskał punktów za pogłębioną prezentację myśli filozoficznej. Nawiązania do tekstu kultury oraz przywołanie naukowego (fizycznego) wyjaśnienia postrzegania barw spowodowały, iż zdający uzyskał maksymalną liczbę punktów za nawiązania pozafilozoficzne.

Poniżej przedstawiono pracę na temat 2.

WYPRAWOWANIE

na temat nr ².....

Otarajazy nas ludzie są nieodłączną częścią życia każdej jednostki. ~~Koegzystujemy, ^{aby} ~~nie~~ być na jakimś etapie~~ ~~Współ~~ ~~z~~ ~~ważniejszą~~ ~~osobą~~. Zgacham się ze stwierdzeniem, iż człowiek jest „wpleciony w ludzkość”. Nie koegzystujemy wspólnie wyłącznie na poziomie fizycznym, ale również psychicznym bądź mentalnym. Zawieramy znajomości, przyjaźnie czy małżeństwa, a następnie odczuwamy niesamowity ból. Jako kochane jednostki uporczywie postulujemy innej osobie, którą będziemy chociaż tolerować, ale która będzie przy nas, ~~nie~~ ~~zostawia~~ ~~sobie~~ ~~prawy~~ ~~z~~ ~~faraz~~ zapominając o własnej śmiertelności. Jau inaczej wyjaśnić fakt nagłego wypatrywania ~~##~~ kogoś, kto wypełni pustkę, jak nie stwierdzeniem, iż ludzie potrzebują innych ludzi, ponieważ bez nich są tylko matym zlepkiem komórek.

Przed wystąpieniem po prostu obcowanie z innymi ludźmi, dającą jednostka ~~##~~ pozwoli staje się tym z kim przebywa. J. Locke określeniem „tabula rasa”

idealnie określić jaki jest człowiek. Każdy z nas jest jak „niezapisana tablica” i choć w głównej mierze odnosi się to do empiryzmu genetycznego, a nie do relacji międzykulturowych, ~~to jest to~~ to jest to równie istotne.

Sartre mówiąc o „egzystencja poprzedza esencje” jasno wskazuje na to, iż człowiek rodzi się, a dopiero potem definiuje kształtując się z innymi ludźmi, powoli odkrywając ich „inność”, sami racjonalnie się określają. Jesteśmy niepełni w ludzkość, ponieważ to dzięki niej jesteśmy tacy, jacy jesteśmy. Uważam, że trzeba posiadać ~~o~~ wiele siły, aby ogólnie panujące, powszechne normy nie stanowiły całego wartości jaką się określamy.

Jednak G.W. Leibniz stwierdza, iż „monady nie mają okien”, stanowią one swój własny „kosmos”. Odnawiaoby to, że ludzie wcale się nie przenikają.

Cechy innych nie mają prawa, ani możliwości, stać się naszymi cechami. ~~to jest to~~

jest to interesujący pogląd jednak moim zdaniem, nie zbieżny z psychologią. Skoro każdy z nas ~~rodzi się~~ rodzi się istotą, niedefiniowaną,

bez żadnych cech, systemu wartości, wynawanej wiary czy moralności, oznacza to, że ~~nie~~ musi być inośćo z którego każda jednostka czerpie własne ^{poglądy} ~~skierowania~~

Noworodek nie zdaje sobie sprawy z ~~relacji~~ relacji z własną matką, dopiero gdy racjonalnie ~~wiek~~ rozumieć wypowiedane słowa, zostają mu wpajane pierwiastne sformułowania i wartości.

Rola ludzi, którzy nas otaczają, jest ogromna.

F. Dostojewski w powieści „Zbrodnia i kara” ukazuje Raskolnikowa jako wyalienowaną jednostkę. Przyjmuje on swój własny system wartości, wznosząc się na Nietzsche’a i mim nadczłowieku i postanawia zabić lichwiarke w imię, jak mu się wydaje, wyższego dobra. To czy Rodion postąpił słusznie czy nie ~~o~~ oskarżenie nie pełni najważniejszej roli. Po ^{popętnieniu} ~~morderstwa~~ był sam, ponieważ ~~nie~~ uważał, że mógł go nie zrozumieć. Choć Dostojewski skupia się przede wszystkim na uchwyleniu portretu psychologicznego, to pomyślał on również kwestie samotności. Ilustruje to fakt, iż ~~Raskolnikow~~ był „wpleciony w lęki” wręcz wbrew własnej woli, jednak nie mógł z tym nic zrobić. Dopiero Sonia, której ^{również} ~~nie~~ uważał za osobę godną zaufania, jednak zdawał sobie sprawę z jej przewinień, uważał się być osobą, z którą wiecznie on w relacje. Dowodzi to temu, iż nawet najbardziej osamotnione jednostki, z ~~innym~~ systemem wartości, potrzebują drugiego człowieka. Oddalając się od tematu ~~relacji~~ bliźnich relacji międzyludzkich, warto również zauważyć wpływ osób niernajomych, na życie poszczególnych jednostek. F. Nietzsche w „Tako rzecze Zaratustra” opowiada o własnym systemie filozoficznym. ~~Bohater~~ ^{ksiądz} wypowiada słynne słowa „Bóg jest martwy”. Ukazuje on naszą przedziwną troskę len zarażeniem pogardę względem tamtejszych ludzi. Ilustruje to jak obcy ludzie potrafili wpłynąć na nasz światopogląd. Gdyby nie oni, nie przeminąłby on na liście, gdyby nie oni,

nie miałby on kogo przekonywać do własnych
myśli.

Podsumowując, zgadam się i twierzę, iż ludzie są
wpleceni w "siatkę". Jako śmiertelne istoty,
Tajemny bliźni i odrobiny zrozumienia w obawie
przed samotnością. Od początku samych narodzin
istniejemy w danym systemie wartości oraz hierarchii.
Niestety polski rynek jesteśmy zdani wyłącznie na
drugiego człowieka. ~~to~~ ~~to~~

Punktacja szczegółowa

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska	wyjaśnienie tematu (0–2)	1
		sformułowanie tezy (0–2)	1
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–5)		3
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	3
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	1
c) odpowiedź na zarzuty (0–3)		1	
2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		2	
3. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–4)			3
4. Język wypowiedzi (0–2)			2
Razem (0–30)			18

Komentarz: Zaprezentowana powyżej praca jest przykładem typowego wypracowania maturalnego z filozofii, w którym nie pojawia się próba pogłębionego wyjaśnienia tematu, nie zostaje zniuansowana lub doprecyzowana teza, a nawiązania do myśli filozoficznej są powierzchowne. Argumentacja w tym wypracowaniu sprowadza się do przywołania ogólnikowo sformułowanych idei filozoficznych, które wiążą się wprawdzie z tematem, ale nie pozwalają w żaden sposób uczynić bardziej zrozumiałym tematu wypracowania, ani też nie czynią tezy jaśniejszą. Po lekturze pracy czytelnik nie wie, czy wpływ ludzkości na jednostkę jest pozytywny czy negatywny.

Kompozycja wypracowania jest poprawna, lecz przeprowadzony w nim wywód jest miejscami niespójny. Pierwsza niespójność pojawia się na samym początku eseju, gdy zdający arbitralnie stwierdza, że *poprzez obcowanie z innymi ludźmi, dana jednostka powoli staje się tym, z kim przebywa*. Z tą radykalną, nie popartą żadną mocną racją, nie wiąże się ani przywołana tuż po tej tezie myśl J. Locke'a, ani też przywołana nieco później myśl J.P. Sartre'a. Warto w tym miejscu dodać, iż zarysowana w pracy myśl J.P. Sartre'a zostaje poddana nieuprawnionej interpretacji, ponieważ – wbrew wyrażonej w eseju sugestii – warunkiem „definiowania siebie” nie jest „łączenie się z innymi ludźmi” i „poznawanie ich wnętrza”. Kolejna niespójność pojawia się w eseju wówczas, gdy jego autor/autorka, podejmując próbę odparcia ciekawie zarysowanego zarzutu (opartego na Leibnizjańskiej koncepcji monad), rozpoczyna od stwierdzenia, iż pogląd Leibniza nie jest *zbieżny z psychologią*, by następnie poczynić szereg odniesień do tez wyraźnie filozoficznych, niekiedy jawnie fałszywych (że człowiek rodzi się istotą niezdefiniowaną, bez żadnych cech... , bez moralności). Przywołane w nawiasie przekonania – przynajmniej trzecie – zapewne mogą być zbieżne z niektórymi koncepcjami psychologicznymi – bez doprecyzowania jednak, o którą teorię psychologiczną chodzi w wywodzie, przedstawiony fragment wyводу jest bezwartościowy poznawczo. Trzecia niespójność ujawnia się w zakończeniu, w którym mowa jest o tym, iż człowiek *łaknie bliskości i odrobiny zrozumienia w obronie przed samotnością* oraz że *istniejemy w danym systemie wartości i jesteśmy zdani wyłącznie na drugiego człowieka*. Nie negując prawdziwości tak wyrażonego stanowiska, ani zasadności jego przyjęcia w kontekście przywołanej w eseju interpretacją „Zbrodni i kary” F. Dostojewskiego, to równocześnie nie można uznać wszystkich tych przekonań za spójne z przywołaną na początku pracy myślą J.P. Sartre'a, gdyż wg niego to człowiek jest kreatorem wartości, rysem jego kondycji jest samotność, a inni – „to piekło”. Jako że – zgodnie z zasadami oceniania – w pracy występują co najmniej dwa (poważne) zaburzenia spójności, wypracowanie nie może być ocenione (w ramach kryterium głównego: „Kompozycja i spójność”) wyżej, niż na dwa punkty.

Problem pod lupą

W ramach rozwiązania zadania 5. należało sformułować tezę dogmatyzmu epistemologicznego oraz ocenić, czy można uznać B. Pascala – w świetle tekstu źródłowego – za przedstawiciela tego poglądu. Warto podkreślić, że zdający mogli uzyskać maksymalną liczbę punktów za rozwiązanie tego zadania zarówno wówczas, gdy uznali Pascala za przedstawiciela dogmatyzmu epistemologicznego, jak również wówczas, gdy ich ocena była odmienna. Z perspektywy dydaktyki filozofii sytuację tego typu trzeba uznać za dosyć typową, upatrując jej źródła w naturze filozofii jako nauki (szeroko rozumianej i formalnie zaliczanej do nauk humanistycznych). Specyfika filozofii ujawnia się już na poziomie jej rozumienia – filozofia uprawiana profesjonalnie (zasadniczo w uniwersytetach) rozumiana

jest na wiele sposobów. Przypisuje się jej aporetyczność (zdecydowana większość problemów filozoficznych doczekała się wielu różnych, nierzadko przeciwstawnych rozwiązań), problemy filozoficzne ujmuje się często w perspektywie historycznej (uwzględnia się sposób stawiania i rozwiązywania problemów filozoficznych przez różnych autorów na przestrzeni wieków) i zwykle mocno eksponuje się potrzebę uzasadniania głoszonych twierdzeń, czemu nierzadko towarzyszy konieczność precyzowania znaczeń kluczowych pojęć i twierdzeń.

Bardzo niski wynik uzyskany przez zdających za rozwiązanie zadania 5. miał dwie przyczyny. Pierwszą i podstawową była niezajomość tezy dogmatyzmu epistemologicznego: ponad 60% zdających nie podało tezy dogmatyzmu epistemologicznego lub podało tezę błędną. Drugą przyczyną była jakość formułowanych przez zdających uzasadnień. Warto podkreślić, że sama teza dogmatyzmu epistemologicznego może mieć różne akceptowalne sformułowania. Jednak wybór określonej formuły nie pozostaje bez znaczenia dla drugiej części rozwiązania, w ramach którego zdający ocenia, czy Pascala można uznać – w świetle zamieszczonego w arkuszu maturalnym tekstu źródłowego – za zwolennika dogmatyzmu, by w następnym kroku dokonaną ocenę uzasadnić.

W dwóch poniższych rozwiązaniach pokazano akceptowalne (przykład 1.) i nieakceptowalne (przykład 2.) uzasadnienie tezy, iż Pascala nie można uznać za reprezentanta dogmatyzmu epistemologicznego.

Przykład 1.

Stanowisko: istnieją przesady pełne i nieprecyzyjne
które człowiek może ponieść

Ocena: Pascala nie można uznać za dogmatystę.

Uzasadnienie: Pascal prezentując koncepcję człowieka w świecie trójki różni, że nie jest on zbliżony do między pełnej. ~~nie~~ a Uważa, że miejsce człowieka (pomiędzy nicym a wszystkim) sprawia, że jest on chwiejny i niepewny.

Komentarz: Powyższe rozwiązanie jest poprawne, ponieważ zdający podał akceptowalną tezę dogmatyzmu (mimo językowej niedoskonałości sformułowania), a następnie ocenił – odwołując się do tekstu źródłowego – że Pascala nie można uznać za „dogmatystę” (domyślnie – kogoś, kto nie podziela tezy dogmatyzmu epistemologicznego), oraz ocenę tę uzasadnił w sposób, który można uznać za akceptowalny.

Można wprawdzie dostrzec w pierwszej części uzasadnienia zdającego pewien mankament, który wprawny dyskutant zapewne wykorzystałby do krytyki stanowiska zdającego, tym niemniej występujące w uzasadnieniu braki nie zawsze dyskwalifikują cały argument. Taka

właśnie sytuacja miała miejsce w analizowanym przypadku. W pierwszej części uzasadnienia (na rzecz oceny sformułowanej przez zdającego) zdający nie przywołał wiernie myśli Pascala, przypisując Pascalowi przekonanie, że człowiek „nie jest zdolny do wiedzy pewnej”, gdy tymczasem Pascal użył frazy mocno niejednoznacznej (Pascal twierdzi, że człowiek jest niezdolny „i do wiedzy pewnej, i do zupełnej niewiedzy”), która pozwala – przy dodatkowych krokach – zasadnie argumentować na rzecz odmiennie sformułowanych ocen dotyczących stanowiska Pascala w sporze o to, czy istnieje wiedza pewna. Zdający uzupełnił swój argument poprzez przywołanie Pascalowskiego przekonanie o chwiejności i niepewności człowieka jako stałych znamionach ludzkiej kondycji (jako podmiotu poznającego). Oczywiście, tak zrekonstruowane uzasadnienie (argument) można uznać za nieprzekonujące, ale nie można go uznać za niepoprawne, ponieważ pomiędzy podaną przez zdającego racją (w postaci dwóch zdań) a wnioskiem (oceną) istnieje związek logiczny, uprawniający do przyjęcia tezy (tu: oceny) na podstawie racji. Należy bardzo mocno podkreślić, iż to właśnie ze względu na zachodzenie (lub niezachodzenie) związku (i rodzaju tego związku) między racją (racjami, przesłankami) a tezą uzasadnianą (wnioskiem) uznaje się uzasadnienie za poprawne a w dalszej kolejności ocenia się je jako mocne lub słabe. Uzasadnianie (tzw. uzasadnienie pośrednie) jest operacją poznawczą, polegającą na formułowaniu (i uznawaniu) określonych twierdzeń (zdań, które w ramach standaryzacji argumentu nazywa się zwykle przesłankami), by na podstawie tych twierdzeń (zdań) uznać (zaakceptować) szczególne twierdzenie, które nazywa się tezą uzasadnianą (lub wnioskiem). Nauką zajmującą się oceną poprawności uzasadnień jest logika. Można zasadnie twierdzić, iż bez odpowiedniej wiedzy z zakresu logiki oraz stosownego treningu (logicznego), ocena uzasadnień jest nierzadko arbitralna i wadliwa. Dla porządku warto także doprecyzować, iż ocena argumentu pod względem jego wartości poznawczej wymaga nie tylko posłużenia się wiedzą z zakresu logiki (ocen argumentu w wymiarze formalnym – tzw. poprawność formalna), lecz także stosowną wiedzą pozallogiczną (ocena wartości poznawczej przesłanek – tzw. poprawność materialna). Warto także podkreślić, iż rzetelna ocena wypowiedzi argumentacyjnej wymaga zabiegu poznawczego nazywanego standaryzacją (rekonstrukcją), którego rezultat niejednokrotnie może być przedmiotem sporu (co świadczy na ogół o tym, iż sama wypowiedź jest niejasna lub wywód niespójny). Standaryzacja argumentu to zabieg polegający na wskazaniu w wypowiedzi argumentacyjnej tych zdań, które pełnią w niej rolę przesłanek oraz tego kluczowego zdania, które pełni funkcje wniosku (tezy uzasadnianej). Nierzadko w ramach standaryzacji doprecyzowuje się nie zawsze klarownie wyrażone myśli autora wypowiedzi, co jest już pewną interpretacją tej wypowiedzi.

Zaprezentowane poniżej rozwiązanie – w jego drugiej części – należy uznać za niepoprawne ze względu na niezadowolającą jakość uzasadnienia – dokładniej, ze względu na brak związku logicznego między przesłankami a wnioskiem (przykład 2.).

Przykład 2.

tego stanowiska. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Stanowisko: ^{w epistemologicznym} dogmatyzm - istnienie ^{przewidywalnych} prawd pewnych, opólnych i dyrektywnych

Ocena: Blaise Pascal nie jest przedstawicielem tego stanowiska -

Uzasadnienie: W ~~du~~ przywołanym fragmencie ~~in~~ „Myśli” Blaise Pascal wspomina o dwóch nieskończonościach. -
Mówi on, że cel rzeczy, i sens jest dla człowieka ^{tajemnicą} ~~nieznajomą~~

Komentarz: Na wstępie należy zaznaczyć, iż zdający sformułował tezę dogmatyzmu epistemologicznego w sposób nietypowy (ze względów językowych i merytorycznych – dogmatyzm nie musi wiązać się z istnieniem prawd ogólnych). Uznając jednak sformułowaną przez zdającego tezę za akceptowalną i akceptując także sformułowaną przez niego ocenę, nie można w tym przypadku uznać uzasadnienia tej oceny za poprawne (a zatem cały zrekonstruowany argument można uznać za niepoprawny), gdyż pomiędzy racjami a wnioskiem (oceną) nie zachodzi związek logiczny, uprawniający do przyjęcia tezy. Zdający w ramach uzasadnienia sformułował dwa zdania, które nie wiążą się w istotny sposób z uzasadnianą tezą. Z tego, że Pascal wspomina o *tzw. dwóch nieskończonościach* oraz że *cel rzeczy, i sens jest dla człowieka tajemnicą*, nie wynika w żaden istotny sposób (nie tylko logicznie), iż Pascalowi nie można przypisać stanowiska dogmatyzmu epistemologicznego. Dogmatyzm, nawet w preferowanym przez zdającego rozumieniu (dogmatyzm nie musi wiązać się z istnieniem prawd ogólnych), daje się pogodzić z całym szeregiem sformułowanych przez Pascala w tekście źródłowym twierdzeń.

Na zakończenie analizy zadania 5. należy jeszcze dodać dwie uwagi. Po pierwsze, że stanowisko dogmatyczne można zasadnie przypisać Pascalowi, gdyż w tekście źródłowym formułuje on kilka twierdzeń, których asercja nie jest w widoczny sposób osłabiona, co można uznać za swoiście praktyczną rację na rzecz pewnej postaci dogmatyzmu epistemologicznego (skoro w praktyce Pascal wypowiada zdania pretendujące do prawdziwości, to oznacza, że Pascal akceptuje tezę, iż człowiek jest zdolny do poznawania prawdy). Taką interpretację tekstu źródłowego można wesprzeć, odnosząc się wprost do kluczowego (z punktu widzenia analizowanego problemu) stwierdzenia Pascala, który zauważa, iż człowiek jest niezdolny „i do wiedzy pewnej, i do zupełnej niewiedzy”, co można interpretować właśnie w duchu dogmatycznym – skoro nie można odmówić człowiekowi zdolności do „zupełniej niewiedzy”, to oznacza, że pewne aspekty świata są poznawalne. Po drugie, zdający mógłby wykazać, że tekst źródłowy jest obarczony wadą sprzeczności, co – w myśl prawa Dunska Szkota: $\sim(p \wedge \sim p)$ – uprawnia do przyjęcia dowolnego wniosku. Oczywiście, argumenty tego typu są poznawczo bezwartościowe, co nie zmienia faktu, iż z racji formalno-logicznych przyjęcie dowolnego wniosku (tu: oceny stanowiska Pascala) na podstawie przesłanek obarczonych sprzecznością jest uprawnione.

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza tegorocznych matur z filozofii ujawniła, iż ogromna większość zdających ma ogromne luki w wiedzy z zakresu historii filozofii oraz nie zna wielu podstawowych pojęć i tez filozoficznych, co w wielu zadaniach umożliwia uzyskanie przynajmniej części punktów, jest zaś niezbędne do uzyskiwania maksymalnej liczby punktów w zadaniach sprawdzających bardziej złożone umiejętności, tj. jak porównywanie stanowisk czy formułowanie tez i ich uzasadnianie. Zdający muszą – jeżeli chcą uzyskać wyższe wyniki z matury z filozofii – zdecydowanie więcej czasu poświęcić na przyswojenie podstawowej wiedzy z zakresu filozofii.
2. Analiza zadań z zakresu kultury logicznej ujawniła, iż dokonał się w tej materii pewien postęp, gdyż zadanie z tego obszaru okazało się dla tegorocznych zdających najłatwiejsze, a wyniki uzyskane z pozostałych zadań sprawdzających wiedzę i umiejętności logiczne były nieco wyższe, niż w latach ubiegłych. Odnotowana zmiana nie powinna jednak przesłaniać faktycznego stanu rzeczy – poziom kultury logicznej zdających wciąż jest niski, co w szczególności ujawnia się w pisanych tekstach argumentacyjnych. Można przypuszczać, iż osoby przygotowujące się do zdawania matury z filozofii poświęcają część czasu na opanowanie podstawowej wiedzy z zakresu szeroko rozumianej logiki (zasadniczo logiki nieformalnej), ale wciąż nie znajdują czasu na ćwiczenie umiejętności logicznych (w tym umiejętności posłużenia się wiedzą z zakresu logiki w tworzeniu dłuższych wypowiedzi).
3. Uzyskane przez zdających wyniki za wypracowanie oraz jakość esejów maturalnych świadczą o tym, iż uczniowie przygotowujący się do napisania matury z filozofii nie uczynili tej trudnej umiejętności, jaką jest pisanie tekstu argumentacyjnego o tematyce filozoficznej. Świadczy o tym nie tylko niższy o ponad 6 punktów procentowych średni wynik, ale także analiza poszczególnych wymagań szczegółowych, która ujawnia, iż nastąpiła żadna wyraźna zmiana, jeżeli chodzi o stopień trudności poszczególnych wymagań. Znaczna część napisanych wypracowań świadczy o tym, iż zdający znają wymagania szczegółowe, w świetle których oceniane są wypracowania maturalne z filozofii, lecz niski poziom wiedzy filozoficznej oraz braki w umiejętności krytycznej argumentacji sprawiają, że jakość wypracowań maturalnych z filozofii jest niska, a wyniki niezadowalające.
4. W toku nauczania niezbędne jest opanowanie wiedzy z zakresu historii filozofii, przyswojenie stosownej terminologii filozoficznej oraz ćwiczenia w argumentowaniu, w ramach którego uczniowie powinni uczyć się formułowania argumentów – w tym przynajmniej jednego w formie pogłębionej – oraz stawiania zarzutów i ich odpierania.
5. Przy wypracowaniu przypomnieć należy, że na stanowisko zdającego składa się nie tylko teza, lecz również wyjaśnienie tematu wypracowania, które stanowi zwykle warunek niezbędny do postawienia w pełni jasnej tezy. W ramach przygotowań do matury z filozofii należy zatem ćwiczyć umiejętność formułowania stanowiska (w tekście argumentacyjnym o tematyce filozoficznej), której etapem wstępnym jest wyjaśnienie tematu wypracowania, w ramach którego zdający powinien poprawnie posłużyć się terminologia filozoficzną, objaśniając kluczowe dla zrozumienia polecenia terminy i tezy.

Historia muzyki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2023/2024 egzamin maturalny z historii muzyki został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii muzyki składał się z dwóch części i zawierał 15 zadań.

W części pierwszej arkusza znalazły się zadania otwarte i zamknięte, sprawdzające umiejętność analizy utworów muzycznych oraz wiedzę dotyczącą historii muzyki od starożytności do czasów współczesnych.

Część druga polegała na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1.

W najdroższej sercu dziedzinie – operze, geniusz Mozarta rozwijał się błyskawicznie, wielkimi skokami, od instynktownych, choć genialnych prób wczesnej młodości, po arcydzieła ostatniego dziesięciolecia.

Piotr Kamiński, *Tysiąc i jedna opera*, Kraków 2020.

Scharakteryzuj twórczość operową Wolfganga Amadeusza Mozarta z uwzględnieniem jej gatunkowej różnorodności. W swojej wypowiedzi odwołaj się do treści librett i ich muzycznej realizacji – przywołaj tytuły oper kompozytora wybranych przez Ciebie.

Temat 2.

Kompozytor niejednokrotnie tworzy muzykę z myślą o sobie jako wykonawcy. Przedstaw swój pogląd na znaczenie tego zjawiska w historii muzyki, powołując się na wybranych przez Ciebie kompozytorów dwóch różnych epok i ich dzieła.

Do wybranych zadań w arkuszu dołączone były przykłady dźwiękowe nagrane kolejno na płycie oraz przykłady nutowe. Zdający mógł korzystać z odtwarzacza nagrań.

Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		313
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	250
	z techników	59
	z branżowych szkół II stopnia	4
	ze szkół na wsi	9
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	33
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	97
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	174
	ze szkół publicznych	282
	ze szkół niepublicznych	31
	kobiety	197
	mężczyźni	116
	bez dysleksji rozwojowej	286
	z dysleksją rozwojową	27

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 15 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	3
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	1
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	4

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu		16 maja 2024	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		199	
Liczba zespołów egzaminatorów		2	
Liczba egzaminatorów		20	
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)		0	
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)		3	

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2024 r. poz. 750).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

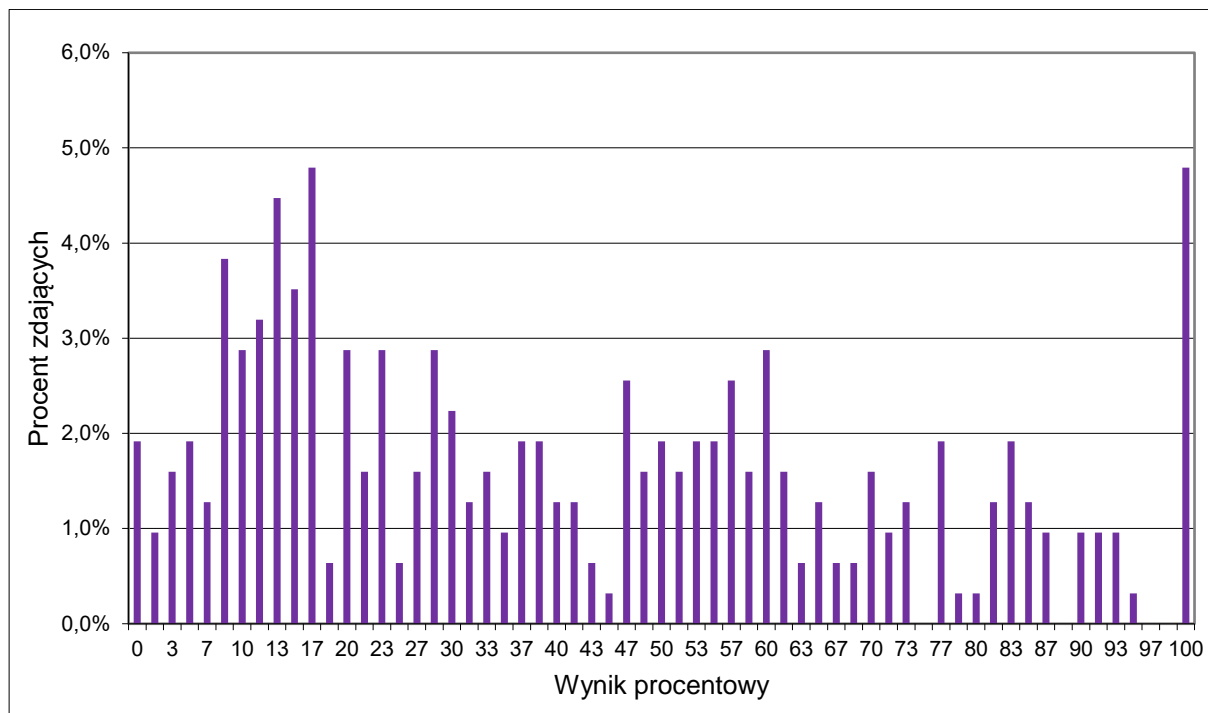

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	313	0	100	37	17a	41	29
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	250	0	100	47	100	46	29
z techników	59	3	77	17	13a	21	15
z branżowych szkół II stopnia	4	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

a – Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najniższą.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez starożytność [...].	I.1. Starożytność ([...] Egipt [...]). Zdający: 3) wymienia i klasyfikuje starożytne instrumenty muzyczne (np. [...] sistrum [...]).	26
2.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych; 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: c) cechy stylów muzycznych; 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	33
2.2.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od [...] średniowiecza [...] do muzyki XX wieku i współczesności.	I.2. Średniowiecze. Zdający: 2) omawia chorał gregoriański: g) formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfona, msza, dramat liturgiczny (misterium) i in.	26
3.1.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od [...] średniowiecza [...] do muzyki XX wieku i współczesności.	I.2. Średniowiecze. Zdający: 2) omawia chorał gregoriański [...]. I.3. Renesans. Zdający: 1) charakteryzuje muzykę renesansową [...]; 2) wymienia formy muzyki wokalne i instrumentalnej.	72
3.2.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od [...] średniowiecza [...] do muzyki XX wieku i współczesności.	I.3. Renesans. Zdający: 1) charakteryzuje muzykę renesansową [...]; 2) wymienia formy muzyki wokalne i instrumentalnej.	48

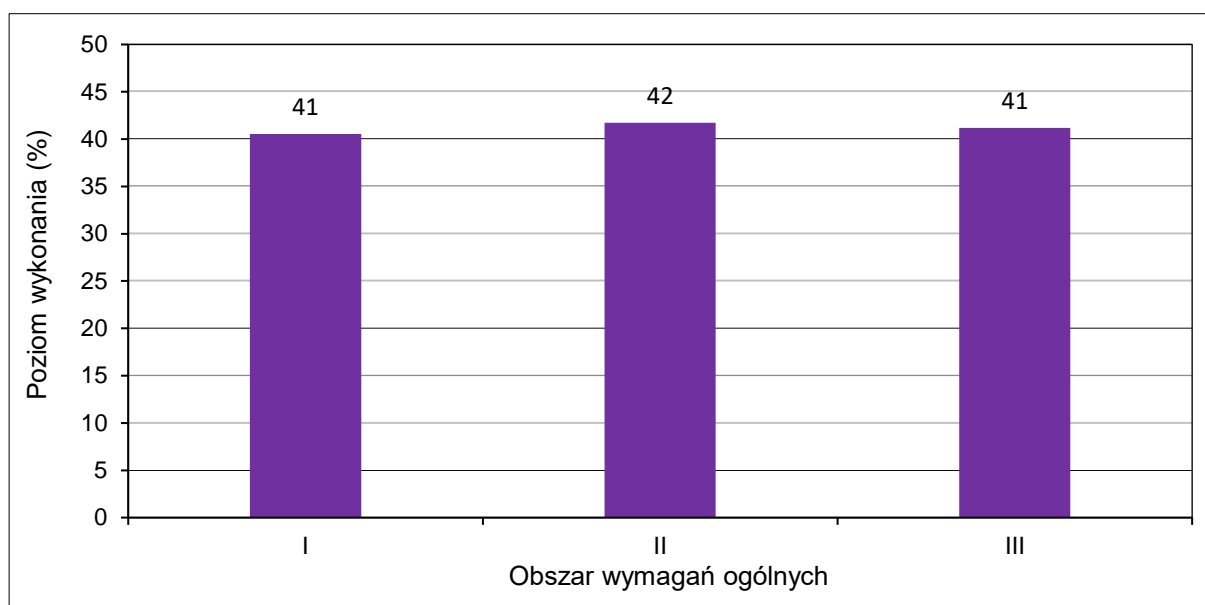
3.3.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od [...] średniowiecza [...] do muzyki XX wieku i współczesności.	I.4. Barok. Zdający: 1) charakteryzuje muzykę barokową w kontekście estetyki epoki; I.6. Romantyzm. Zdający: 3) [...] wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość: [...] Felix Mendelssohn-Bartholdy [...].	42
4.1.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych; 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	54
4.2.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. 1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.	II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający: 1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych; 4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając: b) podstawowe techniki kompozytorskie, c) cechy stylów muzycznych; 5) rozpoznaje cechy stylistyczne utworu reprezentującego określoną epokę muzyczną.	43
4.3.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od [...] średniowiecza [...] do muzyki XX wieku i współczesności.	I.4. Barok. Zdający: 2) omawia cechy wybranych form muzycznych ([...] opera [...]).	42
4.4.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od [...] średniowiecza [...] do muzyki XX wieku i współczesności.	I.4. Barok. Zdający: 2) omawia cechy wybranych form muzycznych ([...] oratorium, pasja, kantata).	30
5.	I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka. 1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od [...] średniowiecza [...] do muzyki XX wieku i współczesności.	I.4. Barok. Zdający: 2) omawia cechy wybranych form muzycznych ([...] suity i partity [...]), concerto grosso, sonata barokowa [...]; 3) wymienia i klasyfikuje barokowe instrumenty muzyczne (klawesyn, organy, skrzypce, altówka, wiolonczela, kontrabas, obój, waltornia, fortepian, flet poprzeczny).	61

6.1.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający:</p> <p>1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych.</p>	63
6.2.	<p>I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.</p> <p>1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez [...] klasycyzm [...].</p>	<p>I.5. Klasycyzm. Zdający:</p> <p>3) wymienia i klasyfikuje instrumenty orkiestry symfonicznej [...] typowe dla epoki klasycyzmu.</p>	54
6.3.	<p>I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.</p> <p>1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez [...] klasycyzm [...].</p>	<p>I.5. Klasycyzm. Zdający:</p> <p>4) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów (Joseph Haydn [...]).</p>	22
7.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający:</p> <p>1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych;</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>a) elementy muzyki,</p> <p>b) podstawowe techniki kompozytorskie,</p> <p>c) cechy stylów muzycznych,</p> <p>d) strukturę gatunków i form muzycznych [...],</p> <p>e) funkcje: np. religijna, społeczna, użytkowa, artystyczna i in.</p>	36
8.	<p>I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.</p> <p>1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez [...] romantyzm [...].</p> <p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>I.6. Romantyzm. Zdający:</p> <p>5) charakteryzuje polską muzykę romantyczną i jej reprezentantów (Fryderyk Chopin [...]).</p> <p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający:</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>a) elementy muzyki,</p> <p>b) podstawowe techniki kompozytorskie,</p> <p>c) cechy stylów muzycznych,</p> <p>d) strukturę gatunków i form muzycznych [...].</p>	29

9.1.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>a) elementy muzyki, b) podstawowe techniki kompozytorskie, d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój.</p>	30
9.2.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>a) elementy muzyki, b) podstawowe techniki kompozytorskie, d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój.</p>	38
10.1.	<p>I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.</p> <p>1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez [...] romantyzm [...] do muzyki XX wieku.</p>	<p>I.6. Romantyzm. Zdający:</p> <p>2) omawia cechy wybranych form muzycznych: a) wielkie ([...] symfonia [...]); 3) [...] wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość ([...] Hektor Berlioz, Felix Mendelsson-Bartholdy [...]).</p> <p>I.7. Muzyka XX i XXI wieku. Zdający:</p> <p>2) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów: [...] Siergiej Prokofiew [...].</p>	26
10.2.	<p>I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.</p> <p>1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez [...] romantyzm [...] do muzyki XX wieku.</p>	<p>I.6. Romantyzm. Zdający:</p> <p>2) omawia cechy wybranych form muzycznych: a) wielkie ([...] symfonia [...]); 3) [...] wymienia kompozytorów romantyzmu i charakteryzuje ich twórczość ([...] Hektor Berlioz, Felix Mendelsson-Bartholdy [...]).</p> <p>I.7. Muzyka XX i XXI wieku. Zdający:</p> <p>2) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów: [...] Siergiej Prokofiew [...].</p>	33
11.1.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych.</p>	35

11.2.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych.</p>	65
11.3.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>c) cechy stylów muzycznych.</p>	39
11.4.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych.</p>	73
12.1.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych.</p>	53
12.2.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>c) cechy stylów muzycznych,</p> <p>d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój.</p>	27

12.3.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>1. Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Zdający:</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>c) cechy stylów muzycznych,</p> <p>d) strukturę gatunków i form muzycznych, ich zmiany i rozwój.</p>	32
13.	<p>I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.</p> <p>1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez [...] romantyzm do muzyki XX w. i współczesności.</p>	<p>I.6. Romantyzm. Zdający:</p> <p>2) omawia cechy wybranych form muzycznych:</p> <p>a) wielkie ([...], opera, [...]).</p> <p>I.7. Muzyka XX i XXI wieku. Zdający:</p> <p>2) wymienia [...] twórczość kompozytorów: [...] Karol Szymanowski [...], Krzysztof Penderecki [...].</p>	42
14.1.	<p>I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.</p> <p>1. Poznanie muzyki w ujęciu historycznym od zarania dziejów, przez [...] romantyzm [...] do muzyki XX wieku.</p>	<p>I.7. Muzyka XX i XXI wieku. Zdający:</p> <p>3) omawia muzykę polską XX wieku i jej twórców, dokonując klasyfikacji zgodnie ze stylami i kierunkami: [...] Andrzej Panufnik [...].</p>	8
14.2.	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych.</p> <p>Dokonywanie analizy percepcyjnej i opisu różnorodnych dzieł muzycznych reprezentatywnych dla poszczególnych epok pod względem estetycznym, formalnym, strukturalnym i stylistycznym oraz ich interpretacja wraz z uzasadnieniem.</p>	<p>II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Zdający:</p> <p>1) zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych;</p> <p>4) dokonuje analizy percepcyjnej, uwzględniając:</p> <p>a) elementy muzyki.</p>	40
15.1.	<p>III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną.</p>	<p>III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Zdający:</p> <p>1) wypowiada się w formie [...] pisemnej [...] o dziełach muzycznych w oparciu o podstawową terminologię [...];</p> <p>3) interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne;</p> <p>4) formułuje logiczną wypowiedź na temat dzieł, form, gatunków, stylów, technik i twórców muzycznych, uwzględniając zależności między nimi w kontekście: genezy, przeobrażeń, porównań.</p>	62
15.2.	<p>Stymulowanie umiejętności krytyczno-refleksyjnego myślenia o muzyce na różnych poziomach percepcji muzycznej, w odmiennych jej zakresach (bliższa-dalsza) [...].</p>		38
15.3.			39
15.4.			46

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH**Komentarz**

W 2024 roku średni wynik osiągnięty przez tegorocznych maturzystów przystępujących do egzaminu z historii muzyki w Formule 2023 wyniósł 41%.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z zakresu II obszaru wymagań ogólnych (poziom wykonania – 42%), a nieznacznie trudniejsze okazały się zadania odwołujące się do obszaru I i obszaru III wymagań ogólnych (poziom wykonania – 41%).

Analiza jakościowa zadań

Arkusze maturalne z historii muzyki zawierały 30 pojedynczych zadań (poleceń), ujętych w 15 grup tematycznych, a także wypracowanie na jeden z dwóch zaproponowanych tematów. Za rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać łącznie 60 punktów.

Średni wynik z historii muzyki uzyskany przez tegorocznych absolwentów świadczy o tym, że arkusz był dla zdających trudny.

W arkuszu znalazło się jedno zadanie określane jako bardzo trudne. Najwięcej – 21 zadań – mieściło się w przedziale zadań trudnych, znacznie mniej (6 zadań) okazało się umiarkowanie trudnych, a jedynie 2 zadania były dla zdających łatwe. Arkusz nie zawierał zadań bardzo łatwych.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Jedynym zadaniem w tegorocznym arkuszu określanym jako bardzo trudne (poziom wykonania – 8%), było **zadanie 14.1.**, pochodzące z wiązki tematycznej poświęconej twórczości Andrzeja Panufnika. W tym zadaniu przedstawiony został autorski schemat XX-wiecznego utworu *Autumn Music*. Na podstawie tego schematu należało rozpoznać

twórcę i zapisać jego imię i nazwisko. W sformułowaniu poprawnej odpowiedzi pomocne były – podane we wstępie do zadania – najistotniejsze cechy obecne w twórczości Panufnika: symetria, precyzja konstrukcji oraz budowanie utworu z komórek trzydziętkowych. Polecenie odwoływało się do wiedzy zdających (nazwisko kompozytora wymienione jest w szczegółowych wymaganiach egzaminacyjnych). Niestety, bardzo niewielu zdających poprawnie odpowiedziało na pytanie, a w rozwiązaniach wymieniano m.in. Witolda Lutosławskiego czy Bogusława Schaeffera.

Co ciekawe, znacznie lepiej zrealizowano pochodzące z tej samej wiązki tematycznej **zadanie 14.2.** (poziom wykonania – 40%). Na podstawie zamieszczonego schematu *Autumn Music* zdający – w dużej mierze poprawnie – odczytywali dwa aspekty utworu, w odniesieniu do których kompozytor zaplanował symetrię przebiegu (wskazywano m.in. dynamikę, agogikę czy metrum).

Kolejnym pod względem trudności zadaniem było **zadanie 6.3.** zamykające wiązkę poświęconą symfonice Józefa Haydna. Zadanie okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 22%). Większość maturzystów nie potrafiła podać nazwy wyróżniającej dwanaście ostatnich symfonii tego kompozytora (chodziło o *Symfonie londyńskie*).

Wśród zadań trudnych znalazło się także **zadanie 1.** wymagające wiedzy na temat instrumentarium związanego z kulturą starożytnego Egiptu (poziom wykonania – 26%). Zdający powinni rozpoznać instrument widoczny na ilustracji (sistrum) i zapisać, do jakiej grupy on należy (instrumenty perkusyjne / idiofony). Za poprawną odpowiedź na każde z pytań zdający mógł otrzymać 1 punkt. Głównym problemem okazało się właściwe rozpoznanie instrumentu. Obok nielicznych odpowiedzi poprawnych pojawiały się nazwy zupełnie niezwiązane z przedstawionym typem instrumentu – wymieniano np. instrument z grupy chordofonów (lira). Równie często pierwsza część tego zadania pozostawała bez odpowiedzi.

Ten sam poziom wykonania uzyskali zdający w **zadaniu 10.1.** należącym do wiązki tematycznej odnoszącej się do XIX- i XX-wiecznej symfoniki. Rozwiązanie zadania polegało na uzupełnieniu tabeli. Maturzyści mieli dopisać do każdego tytułu lub przydomka symfonii nazwisko jej twórcy wybrane spośród kilku podanych. Mimo że wszystkie trzy wymienione w tabeli utwory należą do najbardziej reprezentatywnych dzieł symfonicznych (były to symfonie: *Fantastyczna* Hectora Berliozy, *Włoska* Feliksa Mendelssohna i *Klasyczna* Siergieja Prokofiewa), zdający nie potrafili dokonać właściwego wyboru i połączyć tytułów symfonii z twórcami tych utworów.

Wszystkie wymienione wyżej zadania odwoływały się do wiedzy zdających, szczególnie tej dotyczącej znajomości kompozytorów i ich dzieł.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

W tegorocznym arkuszu maturalnym jedynie dwa zadania okazały się dla zdających łatwe.

Najlepiej wypadło **zadanie 11.4.** (poziom wykonania – 73%), zamykające wiązkę tematyczną odnoszącą się do analizy słuchowo-wzrokowej fragmentu trzeciej części *Koncertu skrzypcowego h-moll „La Campanella”* Niccolò Paganiniego. W tym najwyższej ocenionym zadaniu zdający mieli wyjaśnić zasadność przypisanego analizowanej części przydomka

„La Campanella” („Dzwonek”). W odpowiedziach słusznie wskazywano na występujące w orkiestrze dzwonki orkiestrowe, a także na naśladowane brzmienie dzwonka wysokie dźwięki w partii instrumentu solowego.

Warto wspomnieć, że w tej samej wiązce tematycznej znalazło się zadanie analityczne wymagające określenia roli orkiestry w prezentowanym fragmencie utworu (**zadanie 11.2.**). Zdający, prawidłowo odczytując akompaniującą funkcję zespołu orkiestrowego, osiągnęli dość wysoki wynik mieszczący się w górnym przedziale zadań umiarkowanie trudnych (poziom wykonania – 65%).

Łatwe okazało się dla zdających również **zadanie 3.1.**, otwierające wiązkę tematyczną poświęconą chorałowi protestanckiemu (poziom wykonania – 72%). Polegało ono na przyporządkowaniu wymienionych cech odpowiednio – do chorału protestanckiego (śpiew wykonywany najczęściej z towarzyszeniem organów, wykonywany przez wspólnotę wiernych, tekst w językach narodowych) lub do gregoriańskiego (tekst łaciński, śpiew *a cappella*, śpiew wykonywany przede wszystkim przez duchownych).

Wśród zadań niesprawiających trudności, wzorem lat ubiegłych, dominują zadania typu umiejętnościowego.

Wypracowanie

Zadanie 15. – *Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną* – wymagało od zdających wnikliwego i wieloaspektowego ujęcia wybranego tematu, czego niezbędnym warunkiem było użycie bogatej i różnorodnej terminologii z zakresu historii muzyki.

Po raz drugi zastosowano nowe zasady oceniania wypracowań: egzaminatorzy przydzielali punkty w czterech kryteriach głównych, do których należały kolejno: spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1 pkt), wartość merytoryczna (0–10 pkt), terminologia (0–2 pkt), kompozycja i język (0–2 pkt). Jeśli w ramach pierwszego kryterium nie został przyznany punkt (w sytuacji, gdy zdający nie omówił przynajmniej jednego, poprawnego merytorycznie przykładu dzieła muzycznego oraz jeśli wypracowanie w żadnym wymiarze nie dotyczyło problemu wskazanego w poleceniu, a także w przypadku przedstawienia wypowiedzi w formie planu lub w punktach), we wszystkich pozostałych kryteriach zdający otrzymywał 0 punktów.

W zadaniu 15. przedstawiono do wyboru dwa tematy wypracowań. W temacie pierwszym zdający mieli scharakteryzować twórczość operową Wolfganga Amadeusza Mozarta z uwzględnieniem jej gatunkowej różnorodności. Przy opracowaniu tematu należało odwołać się do treści librett wybranych oper i sposobu ich muzycznej realizacji. Temat drugi przedstawiał częste w dziejach muzyki sytuacje, w których kompozytor tworzył muzykę z myślą o sobie jako wykonawcy. Zdający mieli wyrazić swój pogląd na znaczenie tego zjawiska, powołując się na wybranych kompozytorów dwóch różnych epok i ich dzieła.

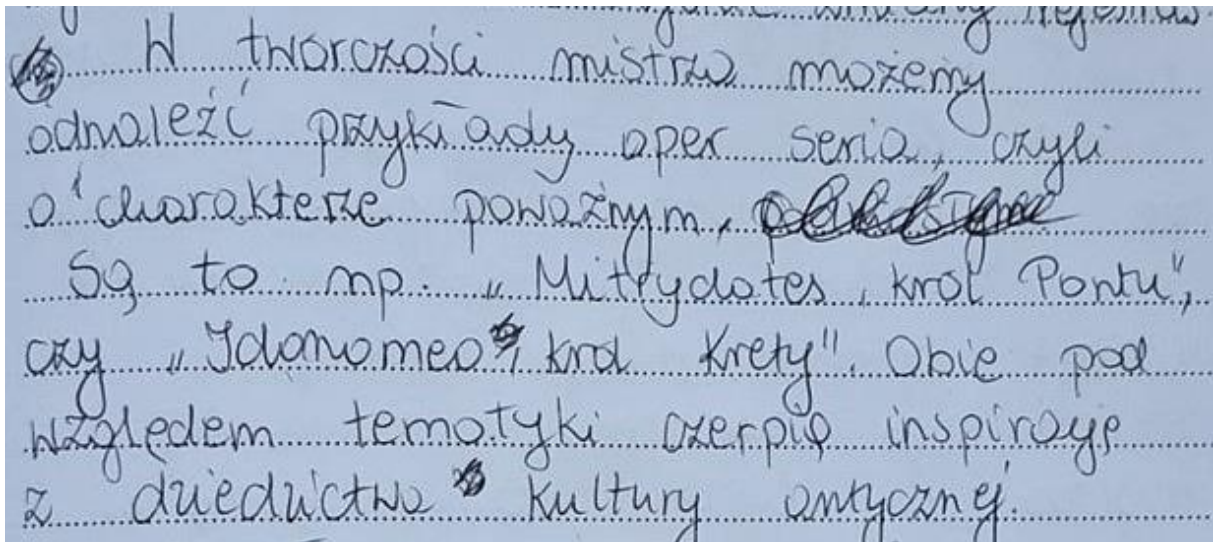
Podobnie jak w roku ubiegłym, w wypracowaniach najlepiej wypadło pierwsze kryterium – spełnienie formalnych warunków polecenia (poziom wykonania – 62%).

Najniżej oceniono kryterium drugie (poziom wykonania – 38%), czyli wartość merytoryczną wypowiedzi. Przy wyborze tematu pierwszego zwracano uwagę na odniesienie się do

sformułowanego w temacie zagadnienia oraz przywołanie właściwych przykładów muzycznych.

Dość dobrze wypadła znajomość gatunkowej różnorodności Mozartowskich oper, a także prezentacja egzemplifikujących ją tytułów (Przykład 1.).

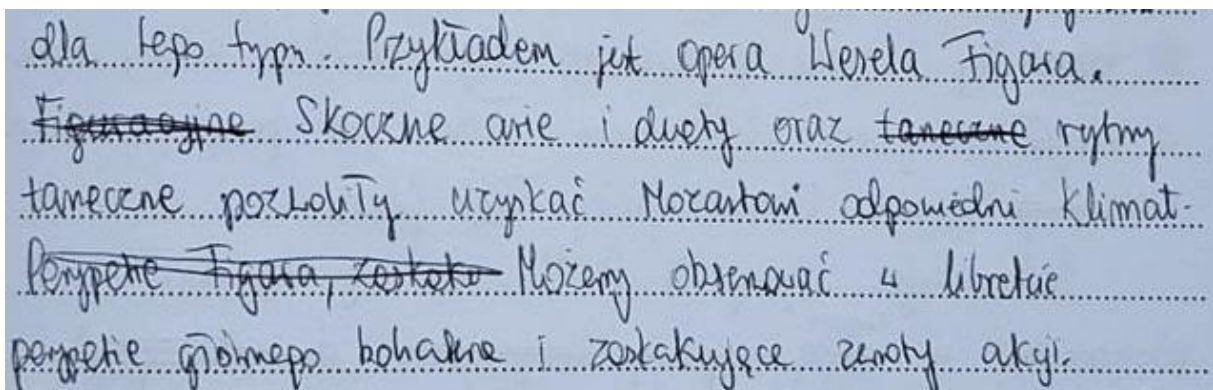
Przykład 1.

Niestety, zdarzały się prace, w których zdający odbiegali od tematu, wskazując utwory Mozarta spoza określonego w temacie gatunku (np. *Requiem*) lub sięgając po opery innych twórców (m.in. Ludwiga van Beethovena czy Giuseppe Verdiego).

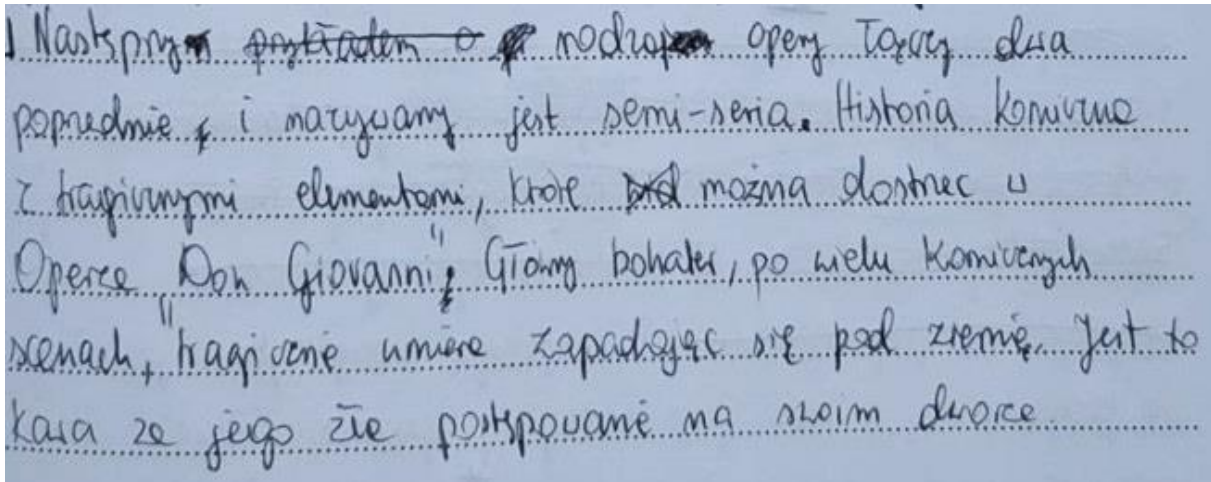
Zwracano także uwagę na sposób opisu muzycznej realizacji przywoływanych w wypracowaniach treści wybranych oper. Zdający bardzo często operowali uogólnieniami – działo się tak zarówno w przypadku zarysowania libretta, jak i przy wskazywaniu związków treści opery z jej muzycznym opracowaniem (Przykład 2.).

Przykład 2.

Zdarzały się także sytuacje, w których muzyczna strona opisanej opery była pomijana (Przykład 3.).

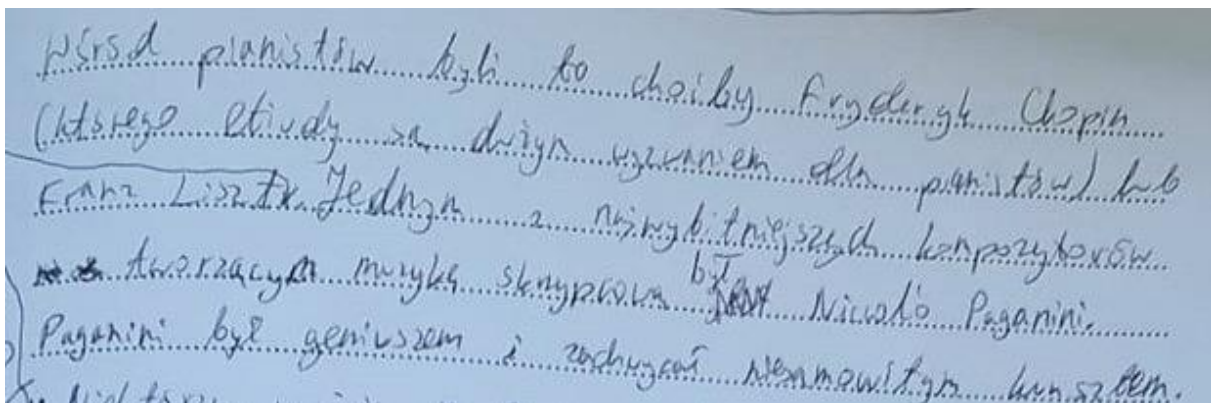
Przykład 3.

Przy ocenie drugiego z wypracowań brano pod uwagę poprawne wskazanie kompozytorów i ich dzieł z dwóch różnych epok, a także wyrażenie przez zdających opinii na temat znaczenia prezentowanego zjawiska w historii muzyki.

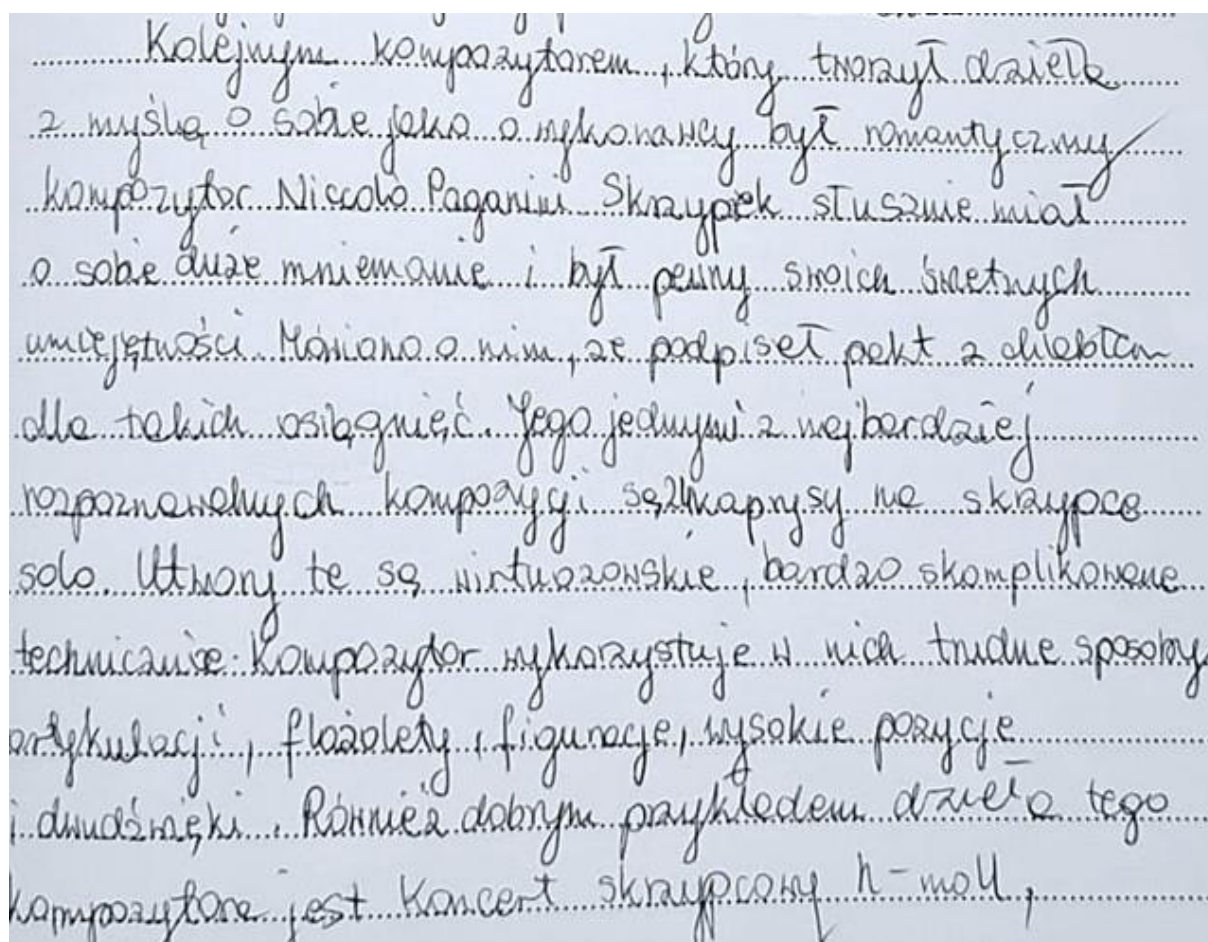
Także i tutaj znalazły się prawidłowo przywołane nazwiska twórców, choć często nie towarzyszyły im przykłady konkretnych kompozycji. Jeśli pojawiały się opisy utworów, były one zwykle pobieżne, najczęściej zaś zdający ograniczali się do bardzo ogólnej charakterystyki twórczości wybranego kompozytora (Przykład 4.).

Przykład 4.

Pojawiały się jednakże przykłady wyczerpujących opisów twórców i ich dzieł, w których nie tylko wymieniano utwory, ale także charakteryzowano je pod względem stopnia trudności (Przykład 5.).

Przykład 5.

Kolejnym kompozytorem, który tworzył dzieła z myślą o sobie jako o wykonawcy, był romantyczny kompozytor Niccolò Paganini. Skrzypek słusznie miał o sobie duże mniemanie i był pewny swoich świetnych umiejętności. Mówiono o nim, że podpisał pakt z diabłem, ale takich osłabień jego jedynymi z najbardziej rozpoznawalnych kompozycji skrzypcowe solo utworzyły te są wirtuozowskie, bardzo skomplikowane technicznie. Kompozytor wykorzystuje w nich trudne sposoby artykulacji, fazyolety, figuracje, wysokie pozycje i dwudziestki. Również dobrym przykładem dzieła tego kompozytora jest koncert skrzypcowy h-moll,

W ocenie kryterium trzeciego brano pod uwagę prawidłowe posługiwanie się terminologią muzyczną. Maksymalną punktację (2 pkt) przyznawano, jeśli zdający posłużył się w pracy przynajmniej ośmioma terminami z dziedziny muzyki i uniknął błędów terminologicznych. Jeden punkt przyznawano za przywołanie przynajmniej pięciu właściwych terminów, a praca nie zawierała rażących błędów terminologicznych. Poziom wykonania tego kryterium wyniósł zaledwie 39%.

W ramach ostatniego kryterium oceniano kompozycję i język wypracowań (poziom wykonania – 46%). Dwa punkty przyznawano za proporcjonalną kompozycję o trójdzielnej budowie oraz za komunikatywność wypowiedzi, jeden punkt – w przypadku zaburzenia kompozycji, przy zachowaniu komunikatywności języka. Brak punktów mógł wynikać z nieuporządkowania elementów treściowych i dużej ilości (więcej niż 8) błędów językowych.

W pozytywnie ocenionych pracach zdający stosowali poprawną kompozycję, okalając właściwy wywód stosownym wstępem i podsumowaniem. We wstępie do wypracowania na temat drugi (Przykład 6.) autor wymienia kilka sytuacji, w których kompozytor stawia siebie w roli wykonawcy własnych utworów. Choć użyta argumentacja nie jest do końca przekonująca (np. „poczucie wyższości” wobec innych twórców), docenić należy logiczną konstrukcję przywołanego akapitu wstępnego – sformułowanie zagadnienia, podanie argumentacji i wskazanie korzyści płynących z powstania szeregu wartościowych utworów pisanych przez twórców-wirtuozów.

Przykład 6.

Kompozytorzy na przestrzeni wielu epok tworzyli dzieła muzyczne z myślą o sobie jako o wykonawcy. Dzieła się tak z wielu powodów np. poczucie nędzności, niedoceniamu innych kompozytorów, zarobkowych, czy dla przyjemności. Na szczęście dzieła te dotarły do innych pokoleń, dzięki czemu mogą być one wykonywane w różnych interpretacjach przez wielu muzyków.

We wstępie do innej pracy (Przykład 7.) zdający, wyrażając swój pogląd na podjęty temat, nie ustrzegł się błędów natury interpunkcyjnej i stylistycznej.

Przykład 7.

Jak możemy zauważyć, większość kompozytorów którzy tworzyli bądź tworzą muzykę, wykonywali utwory które sami napisali, skomponowali.

Mozart, Bach, Chopin, oni wszyscy grali utwory które skomponowali. Ja nie wyobrażam sobie jak można coś skomponować tak po prostu żeby było. Myślę że każdy twórca jednak chciałby zobaczyć, usłyszeć to co stworzył. Oczywiście są też tacy kompozytorzy co tworzą muzykę tak dla zabawy, nie potrafią grać na instrumencie czy ktoś ich o to poprosi.

Kolejny przykład pokazuje podjętą przez zdającego próbę podsumowania, w której autor zwraca uwagę na dokonania twórców kolejnych epok – także w zakresie podjętego tematu kompozytora-wykonawcy (Przykład 8.).

Przykład 8.

Na przestrzeni epok pojawiało się mnóstwo kompozytorów z nowymi pomysłami na muzykę. Wielu zostało zapomnianych lub wręcz nie było doceniami przez innych. Nielitsey zostali zapomniani, a ich dzieła są wciąż wykonywane przez współczesnych muzyków. Nielitsey z nich zostali dzięki temu, że wymyślili nowe formy, gatunki czy style muzyki, inni mogli podjąć się pomysłowości w istniejących już technikach. Kompozytorzy, którzy pisali utwory z myślą o sobie jako o wykonawcy są zapamiętani jako jednostki potrafiące podjąć ^{ważny} ~~ważny~~ ^{ważny} ~~ważny~~ techniczny.

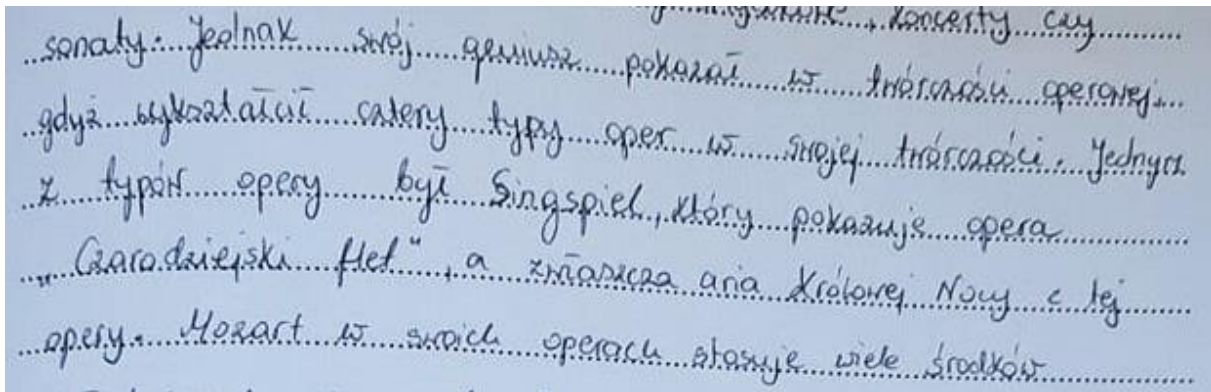
Problem pod lupą

Umiejętność formułowania logicznych wypowiedzi na temat dzieł, form, gatunków muzycznych

Wnioski płynące z analizy wypracowań odsłaniają trudności zdających w zakresie swobodnego wypowiedzania się na zadany temat. Najistotniejszym problemem wydaje się kształcenie umiejętności logicznego wyводу – od zarysowania problematyki, przez wnikliwy opis i analizę przywołanych utworów, po przekonujące wnioskowanie.

Przeszkodą w poprawnej realizacji tego typu zadań jest niewystarczająca wiedza, która utrudnia logiczny, spójny opis tematu i odwołanie się do właściwych przykładów muzycznych. Przy omawianiu wypracowań zwrócono już uwagę na brak precyzji opisów i daleko idące uogólnienia. W poniższym przykładzie (Przykład 9.) zdający poprawnie określa *Czarodziejski flet* mianem singspielu, nie wyjaśnia jednak istoty tego rodzaju przedstawienia operowego. Potwierdzeniem przynależności do singspielu ma być według autora aria Królowej Nocy.

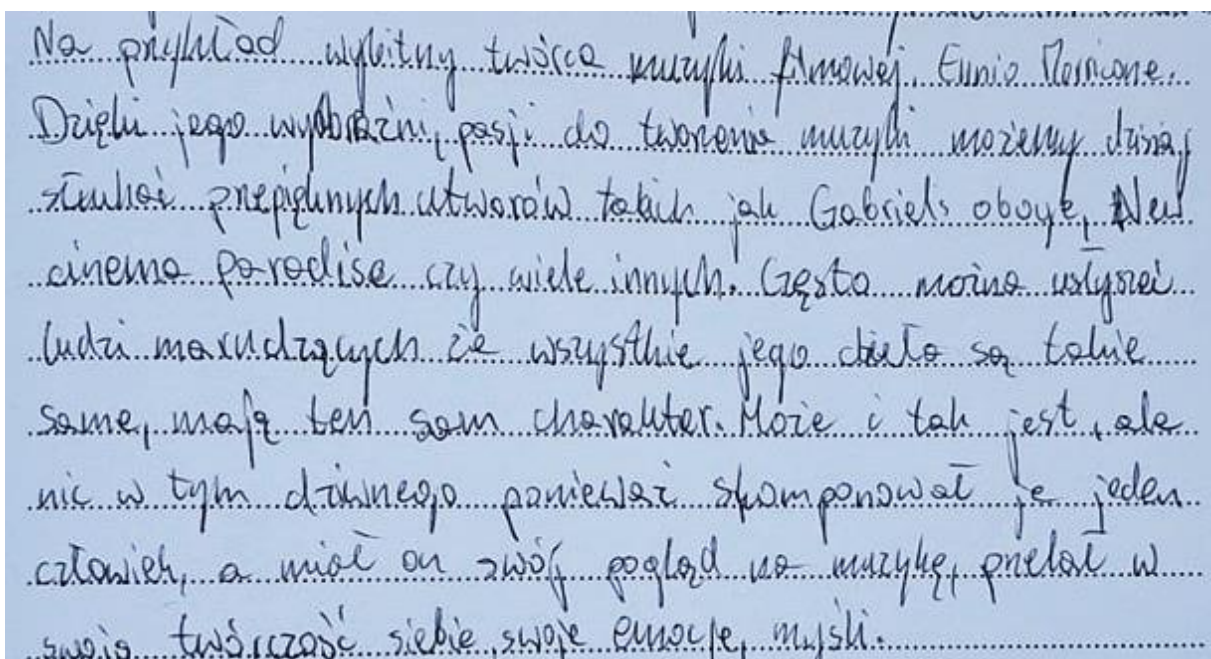
Przykład 9.

W pracach pojawiały się błędy świadczące o braku wiedzy na temat twórców XX-wiecznych, np. nieprawidłowe zestawienie imienia i nazwiska dwóch różnych kompozytorów wiedeńskiej szkoły dodekafonicznej – „Alban Schönberg” (autorem przywołanej opery *Wozzeck* był Alban Berg, nie zaś Arnold Schönberg).

Mankamentem wypowiedzi zdających były także licznie pojawiające się fragmenty odbiegające od sformułowanego w temacie problemu. W Przykładzie 10. czytamy o kompozytorach muzyki filmowej – zdający opisuje przykłady twórczości Ennio Morricone, nie bacząc na to, że związek z podejmowanym tematem jest dość odległy (oczywiście można uznać, że Morricone dyrygował, a tym samym wykonywał skomponowaną przez siebie muzykę; właściwe odczytanie tematu powinno jednak skierować zdających w stronę kompozytorów będących wirtuozami gry na określonych instrumentach). W poniższym przykładzie zwraca również uwagę użycie kolokwializmu.

Przykład 10.

Analiza prac maturalnych – w szczególności omówionych wyżej wypracowań – dowodzi, że przy pracy nad przygotowaniem uczniów do egzaminu maturalnego szczególną troską objąć należy trzeci obszar wymagań ogólnych – *Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną*. Przygotowanie powinno tym samym dotyczyć wykształcenia umiejętności swobodnego opisu dzieł muzycznych w oparciu o podstawową terminologię – wraz z ich właściwą interpretacją i odczytaniem w kontekście dokonań epoki.

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza poziomu wykonania zadań w każdym z trzech obszarów wymagań ogólnych wykazała, iż w bieżącym roku maturzyści osiągnęli najwyższy wynik w obszarze drugim – *Analiza i interpretacja dzieł muzycznych* (42%). Nieznacznie niższy wynik (41%) odnotowano w obu pozostałych obszarach (*Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka* oraz *Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną*).
2. Ogląd arkuszy maturalnych po raz kolejny potwierdza, że zdający słabiej radzą sobie z zadaniami o charakterze wiedzowym, zwłaszcza tymi, które dotyczą muzyki XX wieku. Świadczy o tym bardzo niski poziom wykonania omówionego wyżej zadania 14.1. oraz wyniki uzyskane przy rozwiązaniu podobnych zadań, dla których poziom wykonania nie przekraczał 30%. Decyzja o wyborze egzaminu maturalnego z historii muzyki wymaga przyswojenia ogólnej wiedzy na temat kolejnych epok oraz dobrej znajomości instrumentarium, form i gatunków muzycznych, twórców i ich dzieł. Należy zwracać uwagę na umiejętność łączenia zdarzeń i zjawisk zachodzących w muzyce ze zjawiskami obecnymi w innych obszarach kultury, a także z faktami historycznymi (przykładem braku tych umiejętności są często udzielane błędne odpowiedzi na pytanie o epokę, w której powstał chorał protestancki).
3. Nieco lepiej wypadły zagadnienia umiejętnościowe, szczególnie te związane z analizą i interpretacją zamieszczonych przykładów muzycznych. Jednak zdający, dysponując materiałem nutowym, nagraniem, a w przypadku utworu wokalnoinstrumentalnego – tłumaczeniem tekstu, często niepoprawnie opisywali wskazane w zadaniach aspekty analizy. Tu przywołać można m.in. analizę związku opracowania muzycznego z treścią pieśni *Śmierć i dziewczyna* Franciszka Schuberta (poziom wykonania – 38%). Maturzyści mieli również trudności z tzw. zadaniem opisowym, w którym musieli się wykazać umiejętnością analizy i syntetycznego opisu całego utworu lub jego części na podstawie zapisu nutowego oraz nagrania. W tegorocznym arkuszu takim zadaniem było zadanie 7., dotyczące trzeciej części serenady Wolfganga Amadeusza Mozarta *Eine Kleine Nachtmusik* KV 525 (poziom wykonania – 36%).
4. Ważnym aspektem w przygotowaniach do egzaminu maturalnego z historii muzyki jest utrwalenie wiedzy na temat kolejnych epok historycznych, twórców i ich dzieł oraz terminologii muzycznej. Znajomość faktów i pojęć jest kluczowa nie tylko w zadaniach z obszaru *Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka*, ale umożliwia również przeprowadzenie poprawnej merytorycznie analizy, a w konsekwencji – logiczny, spójny opis dzieła lub tematu oraz odwołanie się do właściwych przykładów. Szczególnie istotna jest też umiejętność syntetycznego ujęcia całości zagadnienia.

Historia sztuki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2023/2024 egzamin maturalny z historii sztuki został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii sztuki składał się z dwóch części i zawierał 16 zadań.

Część pierwsza składała się z zadań zamkniętych oraz otwartych, które sprawdzały umiejętność opisu i analizy dzieł sztuki oraz wiedzę o epokach i kierunkach w sztuce, znajomość twórczości wybitnych artystów, a także znajomość terminów i pojęć z dziedziny sztuki, technik artystycznych i ikonografii. Zadania były ilustrowane reprodukcjami dzieł sztuki.

W drugiej części arkusza zdający musieli wykazać się umiejętnością pisania wypracowania na jeden z zaproponowanych tematów:

Temat 1.

Artystów [...] intrygowało zarówno to, co lustro odbija, jak i to, co symbolizuje.

Michael Bird, *100 idei, które zmieniły sztukę*, Londyn 2012.

Odwołując się do powyższego cytatu, omów sposoby, w jakich artyści wykorzystywali motyw zwierciadła w swoich dziełach. W swojej pracy odwołaj się do trzech dzieł malarskich pochodzących od średniowiecza do XX wieku.

Temat 2.

W architekturze XIX wieku można odnaleźć elementy zaczerpnięte ze sztuki epok wcześniejszych. Na przykładzie trzech dzieł architektury z XIX wieku rozważ, w jaki sposób architekci inspirowali się sztuką epok wcześniejszych.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 60 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		3288
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	ze szkół na wsi	56
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	321
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	902
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	2009
	ze szkół publicznych	2772
	ze szkół niepublicznych	516
	kobiety	2777
	mężczyźni	511
	bez dysleksji rozwojowej	2770
	z dysleksją rozwojową	518
Obywatele Ukrainy²		2

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 61 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	69
	słabowidzący	3
	niewidomi	0
	słabosłyszący	7
	nieśłyszący	1
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	1
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	81

² Dz.U. z 2024 r. poz. 167, z późn. zm.

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu		22 maja 2024	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		1045	
Liczba zespołów egzaminatorów		8	
Liczba egzaminatorów		67	
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)		2	
Liczba unieważnień ⁴	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)		60	

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2024 r. poz. 750).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

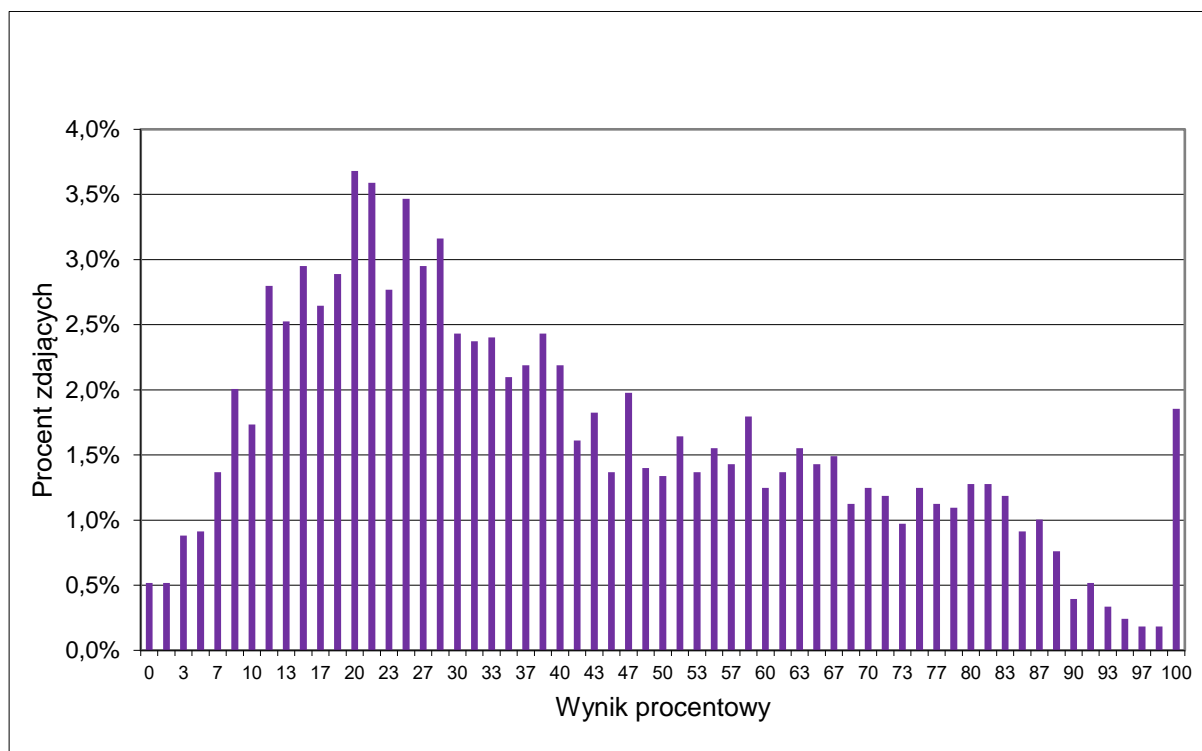

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Ogółem Formuła 2023	3288	0	100	35	20	41	25
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	2835	0	100	38	25	44	25
z techników	451	0	93	20	8	24	17
z branżowych szkół II stopnia	2	-	-	-	-	-	-

* Dane dotyczą tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

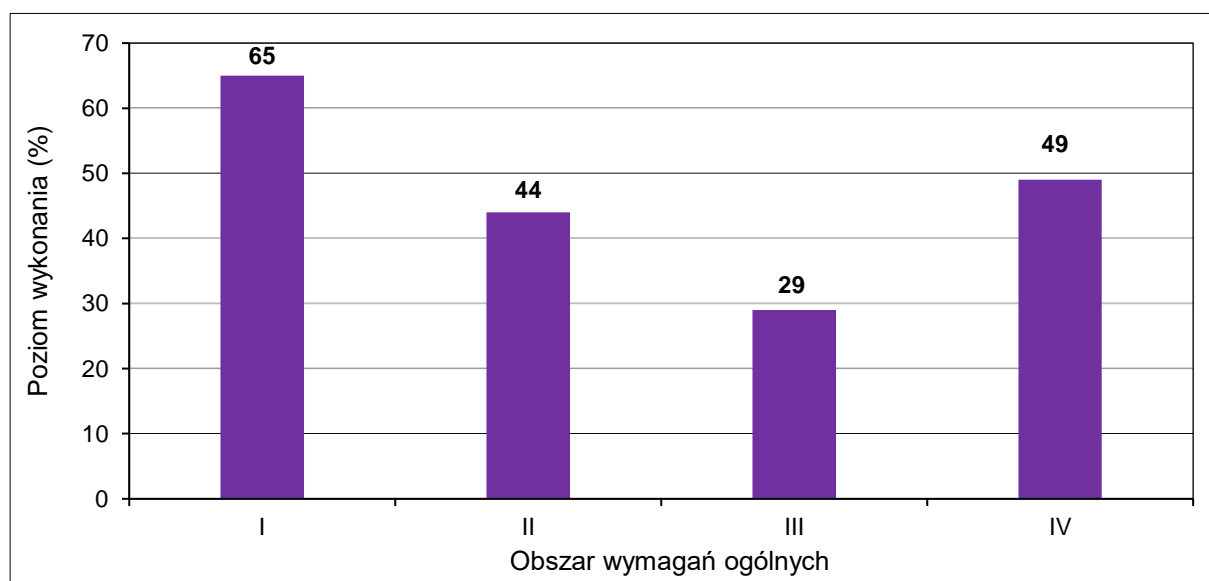
Wymagania egzaminacyjne 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe <i>Gdy wymaganie dotyczy treści szkoły podstawowej, dopisano (SP), a gdy zakresu podstawowego szkoły ponadpodstawowej – dopisano (P).</i>	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	Zdający: I.1) wykazuje się znajomością chronologii dziejów sztuki, z uwzględnieniem: b) starożytności (kultur: Egiptu [...]). I.3) rozumie konteksty kulturowe i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki (w tym historyczne, religijne, filozoficzne).	60
2.1.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	Zdający: I.1) wykazuje się znajomością chronologii dziejów sztuki, z uwzględnieniem: b) starożytności (kultur: [...] Rzymu), c) średniowiecza ([...] sztuki gotyckiej [...]), d) sztuki nowożytnej ([...] barok [...]).	62
2.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych: b) w rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem, c) w malarstwie [...]: kompozycji, koloru, sposobów ukazania iluzji przestrzeni, kształtowania formy przez światło, w dziełach figuratywnych stopnia oddania rzeczywistości lub jej deformacji.	51
3.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.1) Zdający wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych.	39
3.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.12) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych: b) w rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem. II.13) wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem.	51

4.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	Zdający: II.13) wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem. IV.1) zna terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym [...] elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych [...].	48
5.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych. II.2) wskazuje twórców najbardziej reprezentatywnych dzieł. III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok i kierunków w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX w.	17
5.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.3) umiejscawia dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania). III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok i kierunków w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX w.	51
6.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.15) Zdający rozpoznaje podstawowe motywy ikonograficzne, świętych chrześcijańskich [...].	30
7.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.13) Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem.	19
8.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.6) Zdający właściwie stosuje terminy dotyczące opisu, treści i formy dzieł sztuk plastycznych.	30
9.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych. II.3) umiejscawia dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania). III.3) sytuuje twórczość artystów powszechnie uznawanych za najwybitniejszych epoce, stylu lub okresie, w którym tworzyli oraz we właściwym środowisku artystycznym.	15

9.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych: c) w malarstwie [...]: [...] sposobów ukazania iluzji przestrzeni [...].	65
10.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.13) Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem [...].	45
10.2.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.1) Zdający zna terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym [...] elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych (dekoracji fasady i wnętrza) [...].	58
11.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	III.2) Zdający zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok i kierunków w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX w.	9
11.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.7) Zdający porównuje style i kierunki oraz ich wzajemne oddziaływania; uwzględnia źródła inspiracji, wpływ wydarzeń historycznych i kulturalnych oraz estetyki na cechy tych stylów.	77
12.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych. II.2) wskazuje twórców najbardziej reprezentatywnych dzieł.	15
12.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	Zdający: I.3) rozumie konteksty kulturowe i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki (w tym historyczne, religijne, filozoficzne). I.7) porównuje style i kierunki oraz ich wzajemne oddziaływania; uwzględnia źródła inspiracji, wpływ wydarzeń historycznych i kulturalnych oraz estetyki na cechy tych stylów.	53
13.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych: c) w malarstwie [...]: kompozycji [...].	62
13.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych: c) w malarstwie [...]: kształtowania formy przez światło [...].	69

14.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.8) Zdający analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i kierunków w sztuce oraz na kształt dzieła.	86
15.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	III.2) Zdający zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok i kierunków w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX w.	19
15.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	Zdający: I.3) rozumie konteksty kulturowe i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki (w tym historyczne, religijne, filozoficzne); I.7) porównuje style i kierunki oraz ich wzajemne oddziaływanie; uwzględnia źródła inspiracji, wpływ wydarzeń historycznych i kulturalnych oraz estetyki na cechy tych stylów.	57
16.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.16) Zdający formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.	56
16.2.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	III.7) Zdający formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat twórczości wybitnych artystów.	25
16.3.			26
16.4.			30
16.5.			38

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

W tym roku szkolnym do egzaminu maturalnego z historii sztuki przystąpili uczniowie szkół licealnych i techników i uzyskali średni wynik na poziomie 41%, co oznacza, że tegoroczny arkusz okazał się dla nich trudny.

Maturzyści najlepiej poradzi sobie z zadaniami z I obszaru wymagań ogólnych (*Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych i środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce*), z zakresu którego poziom opanowania wyniósł 65%. Trudniejsze okazały się zadania z obszaru II (*Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych*) i IV (*Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką, techniką wykonania*). Poziom opanowania umiejętności z zakresu tych obszarów wyniósł odpowiednio 44% i 49%. Najtrudniejsze zadania obejmowały wiedzę i umiejętności z obszaru III (*Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych*) – poziom opanowania to 29%.

Arkusz egzaminacyjny składał się z 16 zadań, z czego 9 ujętych było w wiązki tematyczne. Podzielony został na dwie części: test oraz wypracowanie.

Poziom wykonania zadań w większości klasyfikował się na poziomie trudnym i umiarkowanie trudnym. Pięć zadań okazało się bardzo trudnych (zadania 5.1., 7., 9.1., 11.1., 12.1. i 15.) a dwa zadania łatwe (zadania 11.2. i 14.).

Zadania, z którymi zdający poradzi sobie najslabiej

Najtrudniejsze były zadania dotyczące identyfikacji i rozpoznawania konkretnych dzieł sztuki. W zadaniach tych zdający musieli wykazać się szczegółową wiedzą dotyczącą reprodukowanych zabytków: podać autora, tytuł dzieła, nazwę miasta albo wiek, w którym tworzył artysta.

Zadanie 11.1. odnosiło się do zamieszczonej fotografii przedstawiającej kościół ewangelicko-augsburski Świętej Trójcy w Warszawie. Należało podać architekta tej budowli oraz nazwę miasta, w którym się ona znajduje. Jedynie 9% zdających udzieliło dwóch poprawnych odpowiedzi. Wielu zdający opuszczało to zadanie albo podawało błędne nazwisko architekta (przykład 1.).

Przykład 1.

Architekt: *Prof. Aigner*

Miasto: *Warszawa*

Liczne błędy w tym zadaniu świadczą o niewystarczającej znajomości zabytków polskiej architektury.

Jedynie nieco lepiej wypadły zadania dotyczące identyfikacji dzieł sztuki europejskiej: **zadanie 5.1.** z reprodukcją obrazu *Burza* Giorgione (poziom wykonania – 17%), **zadanie 9.1.** polegające na uzupełnieniu informacji dotyczących twórczości Diego Velázquez (poziom wykonania – 15%), **zadanie 12.1.** obejmujące twórczość William Turnera (poziom wykonania – 15%) i **zadanie 15.** odnoszące się do twórczości Marca Chagalla (poziom wykonania – 19%). Od kilku lat zauważyć można, że zadania wymagające znajomości autorów, tytułów dzieł czy wieku powstania sprawiają zdającym dużą trudność. Należy też zaznaczyć, że zamieszczone w arkuszu reprodukcje dzieł sztuki należą do ścisłego kanonu i są często przedstawiane nie tylko w podręcznikach do historii sztuki.

W grupie zadań bardzo trudnych znalazło się także **zadanie 7.**, sprawdzające umiejętność rozpoznania i określenia stylu, który reprezentuje dane dzieło. W arkuszu zamieszczono reprodukcję rzeźby *Merkury* autorstwa włoskiego rzeźbiarza Giambologniego. Zadaniem zdających było określenie stylu, który reprezentuje przedstawiona rzeźba oraz uzasadnienie swojej odpowiedzi poprzez odniesienie się do dwóch cech formalnych rzeźby. Poziom wykonania tego zadania wyniósł jedynie 19%. Najwięcej problemów sprawiło poprawne określenie stylu. Szczegółowa analiza tego zadania znajduje się w dalszej części sprawozdania, w *Problemie pod lupą*.

Kolejną grupę stanowi 5 zadań, które okazały się dla zdających trudne (zadania: 3.1., 4., 6., 8. i 10.1.). Zadania te sprawdzały znajomość konkretnych dzieł sztuki, terminologii albo umiejętność rozpoznawania stylów w sztuce.

W zadaniu 3. zestawione zostały reprodukcje dwóch dzieł: Drzwi Gnieźnieńskich i Trzecich drzwi do bazyliki we Florencji. Pierwsze polecenie wymagało rozpoznania tych dzieł i podaniu ich nazw. Poziom wykonania dla tego zadania wyniósł 39%. Najwięcej problemów zdający mieli w przypadku Drzwi do bazyliki we Florencji. Pojawiały się odpowiedzi błędne i nieprecyzyjne takie jak: *Złote wrota* (przykład 2.) czy *II drzwi do Bazyliki Florenckiego* (przykład 3.).

Przykład 2.

Dzieło A: Drzwi Gnieźnieńskie
Dzieło B: Złote wrota

Przykład 3.

Dzieło A: Drzwi Gnieźnieńskie
Dzieło B: II drzwi do Bazyliki Florenckiego

Zadanie to pokazuje, że zdający niejednokrotnie w sposób dość powierzchowny skupiają się na przyswojeniu kanonu dzieł. Autorzy powyższych odpowiedzi prawdopodobnie rozpoznali zabytek, ale nie potrafili podać poprawnej nazwy. Bazowali na luźnym skojarzeniu (przykład 2.) albo pomylili dwie realizacje Lorenzo Ghibertiego (przykład 3.).

Zadania 4. i 10.1. to typowe zadania sprawdzające umiejętność rozpoznawania i określania stylów w architekturze. W obu zadaniach poziom wykonania był porównywalny – odpowiednio 48% i 45%.

Zadanie 4. wyposażone było w reprodukcję przedstawiającą fasadę kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Jakuba Starszego w Kamieńcu Żąbkowickim. Jest to ciekawa budowla, w której dokładnie widać, że kościół był przebudowany. Zawiera zarówno elementy gotyckie, jaki i późniejsze – barokowe. Zadaniem zdających było określić te dwa style architektoniczne i podać po jednej cesze charakterystycznej dla danego stylu, widocznej w fasadzie budowli. Rozpoznanie gotyku i podanie cech stylowych tego okresu nie sprawiło większych problemów. Dużo więcej problemów sprawiło wskazanie baroku jako stylu numer dwa. Najczęściej pojawiające się błędne odpowiedzi to renesans lub klasycyzm. W tych przypadkach uczniowie otrzymywali jedynie jeden punkt (przykład 4.).

Przykład 4.

Nazwa stylu 1.: *gotyki:*
 Cecha: *okna zakończone ostrymi łukami, wentylaliz*

 Nazwa stylu 2.: *neoklasycyzm*
 Cecha: *piłastny z joniskim kapitelem*

Pojawiały się także odpowiedzi, w których oba style zostały poprawnie rozpoznane, ale odpowiedzi dotyczące cech są zbyt ogólnikowe albo niedokładne. Analiza tegorocznych prac maturalnych dowodzi, że określanie cech stylowych dzieł sprawia zdającym dużą trudność. Zagadnienie to zostanie szerzej omówione w dalszej części sprawozdania – w *Problemie pod lupą*.

Do **zadania 10.** dołączony był materiał ilustracyjny pod postacią trzech zdjęć przedstawiających wnętrza różnych świątyń. W zadaniu 10.1. należało uzupełnić tabelę i określić style, w których są utrzymane przedstawione wnętrza. Podobnie jak w zadaniu 4. zdający najlepiej radzili sobie z rozpoznaniem gotyku (wnętrze B). W przykładzie A mylili renesans z antykiem, a w przykładzie C – barok z rokokiem.

Zadanie 6. sprawdzało znajomość tematów ikonograficznych (poziom wykonania – 30%). Wszystkie trzy reprodukcje przedstawiały sceny z udziałem Matki Boskiej. Wydawać by się mogło, że tematy takie jak Zwiastowanie i Pieta powinny być dobrze znane uczniom, ale pojawiały się odpowiedzi błędne, albo opisowe, np. *Anioł przychodzi do Marii, Maria rozpacza po śmierci Chrystusa*. Zdecydowanie najtrudniejszy był przykład C przedstawiający scenę Sacra Conversazione. Bardzo rzadko pojawiała się poprawna odpowiedź.

Ostatnie zadanie z grupy zadań trudnych – **zadanie 8.** – sprawdzało znajomość terminologii charakterystycznej dla historii sztuki. Było to zadanie zamknięte, wielokrotnego wyboru. Pomimo możliwości wyboru jedynie 30% zdających zaznaczyło poprawną odpowiedź.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Najliczniejszą grupę zadań w arkuszu stanowią zadania umiarkowanie trudne. W tej grupie znajdują się 3 zadania zamknięte i 8 zadań otwartej odpowiedzi, obejmujących analizę dzieł sztuki. Układ ten odpowiada widocznej już od kilku lat tendencji: zdający dobrze radzą sobie z analizą dzieł sztuki, dużo lepiej niż z rozpoznawaniem i identyfikowaniem konkretnych dzieł.

Zadania zamknięte dotyczyły ustalenia chronologii (**zadanie 2.1.**, poziom wykonania – 62%), zaznaczenia odpowiedzi prawda/fałsz dotyczących obrazu *Burza* (**zadanie 5.2.**, poziom wykonania – 51%) oraz dopasowanie elementów architektonicznych do odpowiedniego wnętrza (**zadanie 10.2.**, poziom wykonania – 58%).

Zadanie 1. odnosiło się do sztuki starożytnej i miało dość obszerny materiał źródłowy, na który składała się definicja kanonu w sztuce oraz dwie reprodukcje przedstawiające rzeźby faraonów: Mykerinosa i Echnatona. Zadaniem zdających było wyjaśnienie, na czym polegało odejście od kanonu obowiązującego w sztuce starożytnego Egiptu w czasach panowania Echnatona. Większość zdających udzieliła poprawnej odpowiedzi, odnosząc się do takich elementów przedstawienia jak: ukazanie Echnatona w intymnej, rodzinnej scenie (przykład 5.) czy odejście od idealizacji na rzecz przedstawienia cech fizjonomii władcy (przykład 6.).

Przykład 5.

Kanon w czasach panowania Echnatona wprowadził przedstawienie faraona z żoną i dziećmi. Zrezygnowano z przedstawień o funkcji propagandowej i idealizacji, na rzecz przedstawień obkomentujących inne Echnatona, podejmując szerszą tematykę przedst. w obliczach.

Przykład 6.

W czasach panowania Echnatona w przedstawieniach stedy pojawiły się indywidualne rysy twarzy, relacje między osobami i odejście od sztywnego przedstawienia twarzy.

Zadanie 2.2. także dotyczyło analizy dzieł sztuki, ale dawało zdającym większą swobodę. Spośród trzech reprodukowanych dzieł (portret trumienny, portret fajumski oraz nagrobek Kazimierza Wielkiego) należało wybrać jedno i dokonać jego analizy z uwzględnieniem techniki wykonania, realizmu w przedstawieniu postaci oraz wykorzystanych środków artystycznego wyrazu. Poziom wykonania tego zadania wyniósł 51%. Za pełną realizację można było otrzymać 2 punkty. Zdający w większości dobrze radzili sobie z zadaniem, nie mniej jednak pojawiały się prace, które nie w pełni realizowały zakres polecenia albo odpowiedzi były mało konkretne i zbyt ogólnikowe. Poniżej zamieszczono trzy przykłady odpowiedzi uczniów wraz z krótkim komentarzem (przykłady 7., 8. i 9.).

Przykład 7.

Wybrane dzieło: A

Analiza: Portret trumieny został wykonany farbami olejnymi na blasze, pochodzący z epoki Baroku. Artysta starał się oddać realizm zmarłego poprzez zachowanie mimetyzmu.

Komentarz: Za tę realizację zdający otrzymał 1 punkt. Poprawnie wskazał technikę wykonania oraz zwrócił uwagę na mimetyzm przedstawienia, nie odniósł się jednak do innych środków artystycznego wyrazu (np. kolorystyki czy światła). Pojawiła się poprawna informacja, że portret ten pochodzi z okresu baroku, jednak jest to informacja dodatkowa, niewymagana w poleceniu i niepodlegająca punktacji.

Przykład 8.

Wybrane dzieło: B

Analiza: Dzieło przedstawia portret kobiety. Uwzględnione są m.in. specyficzne cechy charakterystyczne twarzy np. duże uszne oczy lub małe usta. Postać jest dość realistyczna, natomiast zostały w niej uwypuklane cechy charakterystyczne. Obraz jest malowany temperą na desce.

Komentarz: Powyższa odpowiedź została oceniona na 0 punktów. Fragment dotyczący opisu postaci jest nieprecyzyjny i podano błędną technikę. Poprawna informacja dotyczy jedynie realizmu w przedstawieniu, ale jest to za mało, aby otrzymać 1 punkt.

Przykład 9.

Wybrane dzieło: C

Analiza: Jest to dzieło ^{średniowieczne} wykonane poprzez wyłucanie rzeźbione w marmurze. Przedstawiona postać jest reprezentowana w sposób ^{realistyczny} ~~realistyczny~~, lecz w sposób stylizowany. Środki artystyczne w dziele stanowią szczególność rzeźbionej formy, ^{uwzględnienie} ~~względnienie~~ filarów oraz ~~stylizację~~ przedstawienie widać jako świątynię.

Komentarz: W pełni poprawna odpowiedź oceniona na 2 punkty. Zdający podał poprawną technikę, zauważył, że postać króla jest stylizowana i rzeźba charakteryzuje się dużą szczegółowością w opracowaniu formy.

Taki sam wynik uzyskali zdający w **zadaniu 3.2.** (poziom wykonania – 51%). Na podstawie zamieszczonych reprodukcji dwóch par drzwi (Gnieźnieńskich i do baptysterium we Florencji) zdający mieli zadanie określić, które dzieło powstało później, i uzasadnić swoją odpowiedź, odnosząc się do formy dzieła. W większości przypadków zdający dobrze wskazywali, że później powstały drzwi do baptysterium we Florencji. Trudności pojawiły się w uzasadnieniu. W tego typu zadaniach należy wskazać te cechy, które rzeczywiście świadczą, że dzieło powstało później, czyli muszą być to te elementy formalne, które nie były charakterystyczne dla dzieła starszego. W tym przypadku będą to następujące cechy: ukazanie głębi, przedstawienie pejzażu w tle i elementów architektury nawiązujących do antyku lub poprawne proporcje postaci. Pojawiały się jednak odpowiedzi takie jak *użycie złota* (przykład 10.). Drzwi Ghibertiego rzeczywiście są pozłacane, ale złoto do dekoracji dzieł było wykorzystywane także w epokach wcześniejszych. Nie jest to zatem cecha, która może być argumentem potwierdzającym późniejsze powstanie drzwi.

Przykład 10.

Później powstało dzieło:B.....
Uzasadnienie: wykonanie tego dzieła jest charakterystyczne dla renesansu (zdobienia, złocenia) natomiast dawne gnieźnieńskie są dziełem gotyckim, posiadają bardziej surową formę.

Przykład 11. prezentuje wzorcowe rozwiązanie tego zadania.

Przykład 11.

Później powstało dzieło:B.....
Uzasadnienie: Dzieło B powstało później, co możemy wywnioskować po zastosowanej w nim perspektywie linearniej, która nie była jeszcze znana za czasów powstania dzieła A. Świadczy o tym również lepiej zachowana anatomia ludzka w dziele B.

Dobrze wypadło **zadanie 9.2.** (poziom wykonania – 65%). Na podstawie przedstawionej reprodukcji obrazu *Prządky* Diego Velázquezego należało wymienić trzy sposoby, dzięki którym artysta uzyskał wrażenie głębi na obrazie. Przykład 12. pokazuje w pełni poprawną odpowiedź.

Przykład 12.

Perspektywa linearna
 mniejsze szczegółowość postaci z tyłu
 wieloplanowość
 światła kontrast światłocienowy między planami obrazu

Zadanie 12.2. poza analizą formalną dzieł sprawdzało rozumienie przemian w dziejach sztuki (poziom wykonania – 51%). Wiązka zadań wyposażona była w dwie reprodukcje dzieł Williama Turnera. Należało wykazać, jak twórczość tego artysty wpłynęła na twórczość impresjonistów. Podobnie jak w innych zadaniach tego typu uczniowie najczęściej tracili punkty za odpowiedzi zbyt ogólne, nieprecyzyjne i nieodnoszące się do cech formalnych dzieł, a np. do tematyki obrazu. Odpowiedź zaprezentowana w przykładzie 13. oceniona została na 0 punktów. Sformułowania *ekspresja w prowadzeniu linii i gama barw stosowana przez artystę* są zbyt ogólne i szcążkowe. Brakuje np. uściślenia, o jaką gamę barw chodzi (np. ciepłą – zimną, jasną – ciemną).

Przykład 13.

Niezwykła ekspresja w prowadzeniu linii, którą gama barw stosowana przez artystę. Właśnie te cechy charakterystyczne i stawali ważniac w swoich pracach

Pojawiały się także odpowiedzi odnoszące się do technik czy metod, których nie stosował William Turner, ale dopiero wprowadzili je impresjoniści, takich jak dywizjonizm.

Zadanie 13. Polegało na klasycznej analizie porównawczej dwóch dzieł: Henri Matisse'a, *Taniec II* i Zofii Stryjeńskiej, *Tańce góralskie*. W zadaniu 13.1. należało porównać kompozycję obu dzieł, a w zadaniu 13.2. sposób kształtowania formy przez światło. Poziom wykonania dla tych zadań wyniósł odpowiednio 62% i 69%.

Wśród błędnych rozwiązań pojawiło się dużo odpowiedzi opisowych, wykluczających się albo odnoszących się do innego środka wyrazu (przykład 15.).

Przykład 14.

Dzielo A: kompozycja zamknięta, postacie ukazane
..... w odległościach oraz lekko z góry dla czytelności
..... sylwetek i sceny.

Dzielo B: Tutaj natomiast kompozycja otwarta,
..... postacie snupione, natomiast przez wykorzystanie
..... światłocienia i szerokiej gamy ~~nie~~ kolorów element
..... jest czytelny.

Komentarz: Opis dzieła A jest poprawny. W opisie dzieła B pojawiły się dwa błędy: kompozycja jest zamknięta, a światłocień i szeroka gama barwna nie dotyczą polecenia. Odpowiedź oceniona została zatem na 1 punkt.

Przykład 15. prezentuje w pełni poprawne rozwiązanie, ocenione na 2 punkty.

Przykład 15.

Dzielo A: Kompozycja dynamiczna, wielopostaciowa z ograniczoną
..... gamą barwną ~~szkła~~. Odnoszenie sprawia wrażenie harmonii
..... i spokoju, ~~szkła~~ a włosy są płynne.

Dzielo B: Kompozycja wielopłaszczyznowa, wielopostaciowa, dynamiczna
..... z bogatą gamą barwną. Postacie przedstawione w
..... niecodziennych, lamerskich włosach tworzą rytmiczny obraz.

Nieco więcej kłopotów sprawiła zdającym analiza sposobu ukazania światła w dziele Henri Matisse'a w zadaniu 13.2. Fowiści odeszli od typowego modelunku światłocieniowego i przy ich twórczości mówimy o syntezie światła i koloru. Pojawiły się prace, w których występuje ten termin, ale także odpowiedzi bardziej opisowe, choć poprawnie rozwijające to zagadnienie (przykład 16.).

Przykład 16.

Dzieło A: *On nie pokazuje bezpośrednio*
działania światła, ~~jest~~ jest ono uzyskane
za pomocą ciepłego koloru a cień
tworzy kontur postaci

Dzieło B: *karawa posiada widoczne źródło*
światła jak i cała praca jest bardziej
światłocienna, widoczne są bliki światła
i cienie rzucone przez przedmioty

Niekonwencjonalnym zadaniem dotyczącym analizy dzieł sztuki oraz rozumienia przemian w dziejach sztuki było **zadanie 15.2.**, którego poziom wykonania był dość wysoki – 57%. We wstępie do tej wiązki zadań zamieszczono trzy reprodukcje dzieł Marca Chagalla pochodzące z różnych okresów jego twórczości. Zadaniem zdających było podanie nazw dwóch kierunków artystycznych w sztuce XX wieku, których cechy można dostrzec w reprodukowanych obrazach. Swój wybór należało uzasadnić. Maturzyści dobrze poradzili sobie z tym zadaniem i słusznie wskazywali na cechy charakterystyczne dla kubizmu, fowizmu czy surrealizmu. Wśród odpowiedzi błędnych najczęściej pojawiał się futuryzm i abstrakcjonizm. Przykład 17. prezentuje w pełni poprawne rozwiązanie tego zadania.

Przykład 17.

Kierunek 1: *surrealizm*

Uzasadnienie: *zaburzona perspektywa, dysproporcja postaci,*
oniemane, nierealne wydarzenia

Kierunek 2: *kubizm*

Uzasadnienie: *uproszczenie formy, silna deformacja i geometry-*
zacja postaci

Ogólny wniosek płynący z analizy zadań w części testowej arkusza maturalnego jest taki, że maturzyści całkiem dobrze radzą sobie z analizą formalną dzieł, ale duży problem cały czas stanowi rozpoznawanie i klasyfikacja stylowa dzieł. Wszystkie zadania z tego obszaru mieszczą się w przedziale zadań bardzo trudnych i trudnych. Coraz rzadziej zdający stosują profesjonalną terminologię – posługują się formą opisową lub stosują język potoczny.

Wypracowanie

W drugiej części arkusza, w której sprawdzano umiejętność pisania wypracowania, zdający mieli za zadanie napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów (zadanie 16.). W temacie pierwszym należało przedstawić, w jaki sposób artyści wykorzystywali w swoich dziełach motyw lustra. Wypracowanie powinno zawierać analizę trzech dzieł malarskich pochodzących od średniowiecza do XX wieku. W pracy należało także odwołać się do zamieszczonego cytatu i przedstawić różne znaczenia luster przedstawianych na obrazach.

Drugi temat dotyczył architektury XIX wieku. W tym przypadku zdający musieli wykazać, w jaki sposób XIX-wieczni architekci inspirowali się architekturą epok wcześniejszych. Aby zilustrować temat należało odwołać się do trzech różnych dzieł architektury.

Poziom wykonania tego zadania wyniósł 35%.

Wypracowanie jest oceniane według pięciu kryteriów głównych, tj.:

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia.
2. Treść.
3. Terminologia.
4. Kompozycja i struktura wypowiedzi.
5. Język wypowiedzi.

Pierwsze kryterium pozwala ocenić, czy praca napisana została na temat. Spośród pozostałych kryteriów najważniejsze było kryterium 2. Treść (poziom wykonania – 25%).

Poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium treści mieści się w przedziale zadań trudnych, co oznacza, że większość prac charakteryzowała się powierzchownym podejściem do analizowanego zagadnienia. Zdający często podawali błędne przykłady lub brakowało pogłębionej analizy i interpretacji dzieł sztuki. Bardzo często maturzyści nie odwoływali się do kontekstu i nie odnosili się do problemu zawartego w temacie. Dużą trudność sprawił zwłaszcza temat pierwszy, a dokładnie interpretacja zamieszczonego cytatu. W tym roku wyjątkowo dużo było prac pustych, w których zdający w ogóle nie podjęli się napisania wypracowania.

Temat pierwszy okazał się dla zdających trudny. Wydawać by się mogło, że motyw zwierciadła pojawia się w sztuce dość często i zdający nie powinni mieć problemu ze znalezieniem trzech dzieł z motywem lustra/odbicia. Niestety wiele było prac, w których dobór dzieł był niepoprawny albo padały same tytuły bez autora (np. jest kilkanaście wersji obrazów pod tytułem *Wenus z lustrem* autorstwa różnych artystów). W wielu pracach zdający źle zrozumieli temat i rozumieli motyw zwierciadła w sposób metaforyczny, np. obraz jako odbicie świata albo zwierciadło duszy artysty i podawali przykłady dzieł Vincenta van Gogha. W wielu pracach pojawiały się także autoportrety różnych artystów z argumentacją, że przy ich malowaniu artyści korzystali z luster. Są to przykłady błędne. Cytat wprowadzający do tematu jak i samo sformułowanie polecenia jasno wskazują, że głównym zagadnieniem jest motyw zwierciadła, czyli realne przedstawienie lustra, zwierciadła lub odbicia np. w oknie albo w tafli wody.

Temat drugi dotyczył dzieł architektury z XIX wieku. Najczęstszym błędem było w tym wypadku wybieranie budowli pochodzących z innego wieku – XVIII lub nawet XVII. Dużo błędów pojawiało się w opisie i analizie przywoływanych dzieł. Analiza formalna często była powierzchowna i niedokładna. Zdający często jedynie opisywali trzy dzieła i nie odnosili się do problemu zawartego w temacie – nie wykazali w jaki sposób dany artysta czerpał ze sztuki wcześniejszej.

W wielu pracach, niezależnie od wybranego tematu, widoczne było stosowanie języka ubożego w terminologię. Maturzyści przy opisie i analizie dzieł nie stosują profesjonalnych terminów typowych dla historii sztuki. Nie nazywają detali architektonicznych, nie znają określeń dotyczących kolorystyki obrazów czy kompozycji. W tym roku potwierdza to także wynik: poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium wyniósł jedynie 26%.

Wyniki w pozostałych kategoriach dotyczących wypracowania to 30% za kompozycję i strukturę wypowiedzi oraz 38% za język wypowiedzi. Jak co roku największą trudność mają uczniowie z poprawnym wnioskowaniem. Prace często nie zawierały wniosków wynikających z przytoczonej argumentacji lub we wnioskowaniu powielano informacje zawarte we wstępie.

Poniżej przykład pracy na temat pierwszy. Zdający podał poprawne przykłady, w dwóch przypadkach odwołał się do kontekstów. Opis i analiza dzieł jest jednak uboga w profesjonalną terminologię, a wnioski są uproszczone i nie wynikają z toku wypowiedzi. Praca została oceniona na 15 punktów.

..... dustra, jak..... wiele..... przedmiotów..... lubo..... umieszcza-
 nych..... na..... obrezach..... przez..... artystów..... minionych.....
 wielo'w, posiada bogatą symbolikę, stanowi.....
 nie tylko sposób na wprowadzenie ciekawego.....
 zabiegu stylistycznego do kompozycji dzieła.....
 Posiada również bogatą symbolikę, od ukazania
 piękna, po prawdziwą naturę rzeczy. Postaram
 się wylistować oraz opisać różne podejścia.....
 oraz fascynacje artystów związane z tematem.
 zwierciadła.....

lustro może posłużyć artyście za sposób na ukazanie tego co na pierwszy rzut oka wydaje się niewidoczne. Często ~~art~~ malarze używali w ten sposób swoje autoportrety. Przykładem takiego zabiegu może być dzieło niderlandzkiego malarza Jana van Eycka „Portret matronki w Arnolfinich”. W tym niewielkich rozmiarów obrazie znajdujemy się w National Gallery of London autor zamieścił małe, wypukłe, okrągłe lustro na tylniej ścianie, zaraz za domniemanymi matronkami. Ten drobny element stanowi istny popis umiejętności technicznych van Eycka. Odbija. Ukazuje się w nim bowiem precyzyjnie zaobserwowane odbicie rzeczywistości. Detale pomieszczenia, mężczyzna w czerwieni, ~~raz~~ kobieta w zieleni oraz sam portretujący. lustro ma w tym dziele także wydzwonek symboliczny. Ukazuje ^{nieco} inną rzeczywistość niż ta, którą można zaobserwować na pierwszych planach obrazu. Daje to szerokie pole do interpretacji oraz wyraźnie sugeruje, że pozory mogą mylić.

lustro może też grać pierwsze skrypcze w kompozycji dzieła. Przy Tak jak w obrazie „Wenus z lustrem” pędzle Paula Petera Rubensa. Odwrócona tyłem do widza, piękna, ~~td~~ b. białowłosa Wenus o rubensowskich kształtach, skrypana w czerwonych suknoch spogląda prosto w lustro.

...poddrymmywane przez kupidyna. Nie spogląda jednak na widza, lecz zafascynowana jest w ~~stoję~~ siebie samo. Dobrze zdaje sobie sprawę ze swojego piękna. Zachęca widza, aby też również je docenił. Ten barokowy akt flemandzkiego artysty dzięki zabiegom z lustrem jest w stanie zaprezentować modelkę z różnych perspektyw. Upozowanie postaci wydaje się być dzięki temu bardziej tajemnicze a piękno, jako cecha charakterystyczna greckiej bogini, zostaje wyeksponowane.

Zwierciadło może być jednak przedstawione w ~~inym~~ dużo mniej dostojny sposób. Funkcje lustwa mogą również pełnić inne, otaczające nas przedmioty. ^{Kolejnym} ~~innym~~ artystą epoki Baroku, którego fascynował temat odbicia rzeczywistości był włoski malarz Caravaggio. Przykładami mogą być za przykładu mogą posłużyć obrazy: tondo „Głowa Meduzy” oraz „Narcyz”. W pierwszym dziele wykrywana w agonalnym kręgu, o zdekapitowanej głowie Meduzy prawdopodobnie odbija się w ^{złotej} tarczy, którą przy pomocy której jej antyczny pazurca chronił się przed jej wzrokiem. Natomiast w „Narcyzie” drugim dziele, którego temat również zaczerpnięty został z mitologii, rolę zwierciadła pełnią

... wody sadzawki, w której ^{zachwycający} młodziemiec namię-
 nie się przygląda ~~Attopnt~~ a Wytaniający się
 z ciemności tła przy pomocy manier tenebrosy
~~młodziemiec~~ ^{Narcyz} utopił w swoim odbiciu nie tylko
 wzrok, lecz również swoją ~~duzę~~ ^{duzę}. Te obrazy
 jakby w krzywych zwierciadłach podświadomych
 nam przez ~~otaczający~~ ^{nieświadomości} nas ~~szere~~ ^{szere} ukazują
 prawdziwą naturę ludzką. Tryumf miesza
 się z przegrany zyciem a piękno z próżnością.
 Podsumowując uważam że
~~Na zakończenie chciałabym napisać, że~~
 tematu ~~luster~~ ^{luster} w sztuce nie da się wyzerpać.
 Każdy dostrega w nich bowiem coś zupełnie
 innego. Może nawet swoje prawdziwe oblicze.
 Na zakończenie chciałabym przywołać jeszcze
 słowa Medilianiiego, który uważał, że "arty-
 sta zwierciadłem duszy". Dlatego namalował
 je tylko w portretach swojej ukochanej. Dla takich
 oraz innych zwierciadeł należy wypatrywać
 w życiu i szukać w nich siebie zrozumiemia
~~nie~~ tego co odbijają, w jaki sposób i co
 to może dla nas znaczyć.

Praca zamieszczona poniżej prezentuje opracowanie tematu 2. Zdający poprawnie omówił dwa przykłady dzieł, ale bez uwzględnienia kontekstów (Pałac Westminsterski oraz Opera Paryska). Opisu Pałacu Krasińskich w Warszawie nie może zostać zaliczony, ponieważ jest to obiekt, który powstał w XVII wieku, nie spełnia zatem wymogów tematu.

W pracy występuje terminologia, zwłaszcza dotycząca kierunków i stylów w sztuce. Układ pracy jest problemowy, ale wnioskowanie jest uproszczone. Wypracowanie to zostało ocenione na 12 punktów.

W architekturze XIX obserwuje się wyraźny zwrot ku dziełom epok wcześniejszych. Historycy sztuki widzą 2. ogólną tendencję, fakt licznych odkryć oraz wykopalisk mających miejsce w określonym świecie, które znacząco wpłynęły na zainteresowanie artystów ~~do~~ minionymi dziełami oraz ~~wpłynęły na charakter~~ na ogólny charakter architektury ^{tamtejsze} tego wieku.

Z epoką ~~tego wieku~~ wiąże się pojęcie historyzmu, które określa pojawienie się

w budowlach elementów oraz zabiegów stosowanych w latach minionych.

Na jego zasadzie wykształciły się mury - takie jak - neogotyck, neobarok czy eklektyzm, który jest połączeniem ~~wynikającym z~~ ^{iem} kilku połączenia ze sobą kilku różnych stylów.

Przykładem budowli oddającej ~~zob~~ ideę historyzmu, jest neogotycki pałac Westministerski w Londynie. Po pożarze, który spalił część budynku, został ~~on~~ ^{on} odnowiony przez Charles'a Barry'ego. Artysta Architekt w swoim projekcie jasno odniósł się do założeń architektury gotyckiej, charakterystycznej dla Anglii tamtych czasach. Do angielskiego

Artysci 19 wieku nawiązywali
 też do założeni architektury ~~to~~ antycznej.
 Budowle z elementami sztuki ~~z~~ tej
 epoki znajdują się w Polsce. Takim
 budynkiem, w którym widać inspirację sztuką
 minionych lat
~~antycznym~~ jest pałac Krasińskich w Warszawie.
 Zaprojektowany przez Tytmana z Bambergu.
 Jest to klasycystyczny klasycystyczny pałac
 ma ~~na~~ ~~u~~ ~~sob~~ ~~ie~~ jest pełny elementów
 nawiązujących do antyku. Jednym z nich
 jest ^{trójczony} tympanon z reliefami w stylu
 charakterystycznym dla epoki, który architekt
 się inspirował.

W wieku XIX artyści niejednako
 zwracali się ku architekturze lat
 dawniejszych i ~~oraz~~ wykorzystywali elementy
 charakterystyczne dla epok, którymi
 się inspirowali. Zjawisko to było
 powszechne a zainteresowanie kulturą ^{rami}
 wcześniejszych epok utrzymywało się przez
 cały wiek w wielu europejskich krajach.

Problem pod lupą

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi – analiza dzieła sztuki pod względem klasyfikacji stylowej.

Jedną z kluczowych umiejętności jest analiza dzieł sztuki pod względem przynależności do danego stylu czy kierunku w sztuce. W podstawie programowej tę umiejętność określa punkt II.13) *Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem.*

Każda epoka, kierunek lub styl w sztuce charakteryzuje się zestawem cech formalnych pozwalającym określić przynależność dzieła do tego konkretnego kierunku lub stylu. Oczywiście artyści wzajemnie się inspirowali i czerpali wzorce z epok wcześniejszych, jednak w każdym okresie pojawiają się nowe elementy/cechy, charakterystyczne tylko dla tego kierunku lub stylu.

W zadaniach maturalnych dotyczących analizy dzieł sztuki pod względem klasyfikacji stylowej należy zwrócić uwagę na te właśnie cechy czy elementy. Nie jest to ogólna analiza dzieł sztuki polegająca na opisie wszystkich środków artystycznego wyrazu, ale analiza mająca na celu określić tylko te cechy lub elementy, które pozwalają zakwalifikować dane dzieło jako, np. barokowe czy secesyjne.

W tegorocznym arkuszu maturalnym znalazły się dwa zadania tego typu: zadanie 4. i zadanie 7.

W zadaniach tego typu wybrane dzieło sztuki może być podpisane, jeżeli jest dziełem mało znanym, spoza kanonu (zadanie 4.), albo zamieszczona jest sama reprodukcja, jeżeli wybrany obiekt jest kanoniczny (zadanie 7.). Znajomość autora, tytułu lub nazwy nie ma w tym wypadku znaczenia. Zdający ma za zadanie skupić się jedynie na analizie i środkach formalnych zastosowanych przez autora dzieła.

W zadaniu 4. zamieszczono zdjęcie kościoła, który powstawał w różnych okresach. Po sposobie wykończenia fasady od razu można zauważyć, że budowla nie jest jednorodna. Zadaniem maturzystów było określenie, jakie dwa style architektoniczne reprezentuje fasada budowli oraz podanie po jednej cesze każdego ze stylów.

Zadanie 4. (0-2)

Podaj nazwy dwóch stylów architektonicznych (okresów stylistycznych), które reprezentuje fasada kościoła przedstawionego na fotografii, oraz po jednej cesze każdego z nich, widocznej na tej fotografii.

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny
i św. Jakuba Starszego w Kamieńcu Ząbkowickim

www.wikipedia.org

Nazwa stylu 1:

Cecha:

Nazwa stylu 2:

Cecha:

Zasady oceniania zadań tego typu zakładają, że zdający otrzyma punkt/y tylko wtedy, jeżeli poprawnie określi styl. Poniżej zamieszczono zasady oceniania do zadania 4.:

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie dwóch stylów i podanie po jednej cesze każdego z nich.

1 pkt – poprawne rozpoznanie jednego stylu i podanie jednej jego cechy

ALBO poprawne podanie nazw dwóch stylów.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawne wymienienie cech, ale błędne określenie stylu, automatycznie zeruje taką odpowiedź. Rozwiązanie zadania na podstawie błędnego merytorycznie założenia uznaje się bowiem w całości za niepoprawne.

Analiza tegorocznych prac pokazuje, że podanie cech stylowych sprawia zdającym spory problem. Zauważyć jednak można, że są kierunki i style, które są dla zdających łatwiejsze w identyfikacji oraz takie, które sprawiają więcej problemów.

Doskonale widać to w zadaniu 4. Maturzyści w większości poprawnie wskazywali na pierwszy styl widoczny w architekturze kościoła – gotyk. Zastosowanie ostrołukowych okien, maswerków oraz przypór ścian zewnętrznych jednoznacznie nakierowało uczniów na okres gotyku. Jest to charakterystyczny i odmienny styl, który jest dość łatwy do klasyfikacji. Poniżej zamieszczono kilka poprawnych rozwiązań (przykład 1., 2. i 3).

Przykład 1.

Nazwa stylu 1.: gotyk
Cecha: wyłusowane okna zakończone zukiem ostrym.....

Przykład 2.

Nazwa stylu 1.: Gotycki.....
Cecha: fasada wykonana z kamienia,
..... ostrołukowe okna.....

Przykład 3.

Nazwa stylu 2.: Gotyk.....
Cecha: ostrołukowe okna z maskerkami.....

Znacznie więcej problemów sprawiło określenie drugiego stylu. Poprawna odpowiedź to barok. Wśród odpowiedzi pojawiło się dużo błędnych rozwiązań wskazując na renesans albo klasycyzm. Rzeczywiście, wszystkie te trzy style – renesans, barok i klasycyzm – nawiązywały w swoich formach do sztuki antyku. W budowlach z tego czasu pojawiają się kolumny, pilastry i fryzy. Można odnaleźć cechy wspólne, ale każdy z tych kierunków w nieco inny sposób interpretował sztukę antyku. Barok był tym okresem w sztuce, w którym te formy były najbardziej dynamiczne i ekspresyjne. Widać to dokładnie w fasadzie kościoła w Kamieńcu Ząbkowickim. Jako cechy stylowe, charakterystyczne dla baroku, maturzyści mogli podać takie elementy jak m.in.: podwójne pilastry, wyłamany gzyms, dynamicznie formy (zwieńczenie budowli) lub owalne okna. Są to cechy charakterystyczne dla architektury baroku, które nie występowały w takim układzie w sztuce renesansu czy potem w sztuce klasycyzmu. Część odpowiedzi zdających pokazuje niezrozumienie tego zagadnienia i podziału (przykład 4.).

Przykład 4.

Nazwa stylu 1.: klasycyzm.....
Cecha: czystość formy, inspiracje antykiem w postaci
..... porządków architektonicznych.....

Komentarz: Zdający niepoprawnie określił styl: *klasycyzm*. Ponadto jako cechy podał dwie odpowiedzi: *czystość formy* – odpowiedź zbyt ogólna oraz *inspiracja antykiem w postaci porządków architektonicznych* – odpowiedź błędna, ponieważ porządki architektoniczne zaczerpnięte ze sztuki antyku pojawiły się już w sztuce renesansu.

Wśród rozwiązań częściowo poprawnych najczęstszym problemem jest brak precyzyjnych i dokładnych odpowiedzi. W wielu pracach uczniowie poprawnie określali styl, ale odpowiedzi

dotyczące cech były niepoprawne, nieprecyzyjne lub zbyt ogólnikowe. Jedną z takich odpowiedzi ilustruje przykład 5.

Przykład 5.

Nazwa stylu 1.: Barok
 Cecha: symetria, monumentalizm, fasady

Komentarz: Zdający poprawnie rozpoznał barok, ale odpowiedź dotycząca cech jest zbyt ogólna. Fasada zamieszczonego kościoła jest symetryczna i można założyć, że jest także monumentalna, ale nie są to cechy typowe dla baroku.

Przykład 6. ilustruje odpowiedź nieprecyzyjną.

Przykład 6.

Nazwa stylu 2.: Barok
 Cecha: pilastry

Komentarz: Samo słowo pilastry nie wystarczy, aby uzyskać pełną punktację. W fasadzie kościoła są widoczne pilastry, ale występują one w bardzo charakterystycznym dla sztuki baroku układzie: są podwojone lub zdwojone. Dopiero takie sformułowanie pozwoliłoby na uznanie tej odpowiedzi za w pełni poprawną.

W przykładzie 7. zdający poprawnie określił styl, ale podał błędne cechy, które właściwie nie są nawet widoczne w fasadzie zamieszczonej budowli.

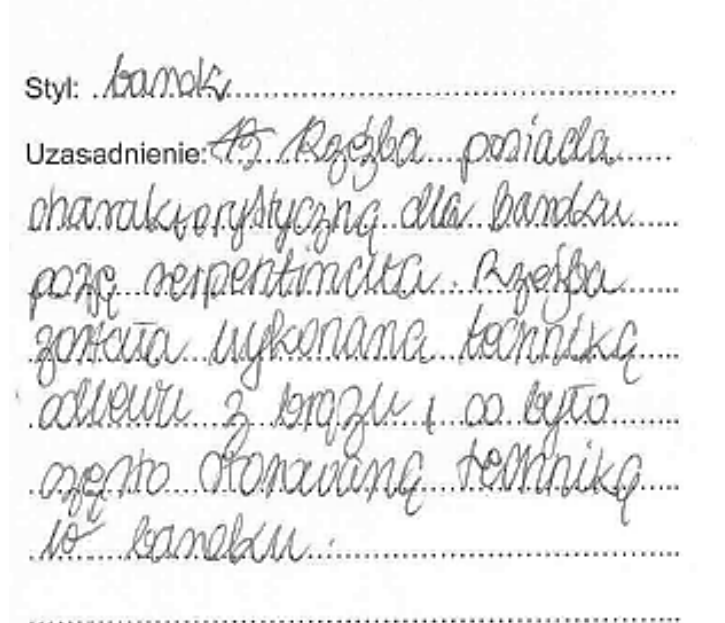
Przykład 7.

Nazwa stylu 2.: Barok
 Cecha: małe okna dopasowane do przysadzistych
 brył charakterystycznych dla tego stylu

Przykład 8. ilustruje w pełni poprawną odpowiedź, ocenioną na 2 punkty.

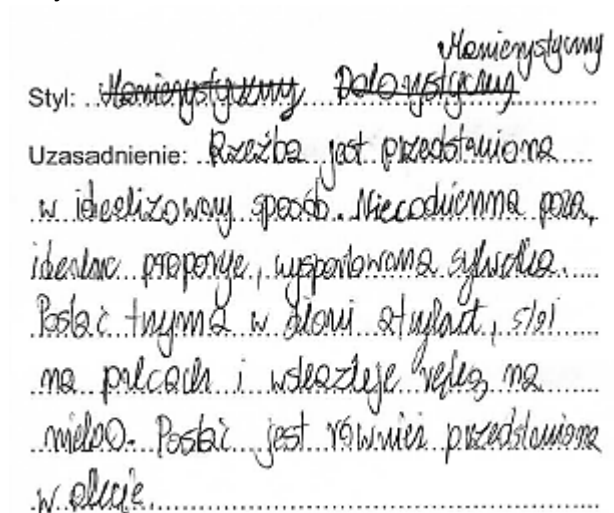
wydłużone proporcje postaci czy ukazanie teatralnych i finezyjnych gestów. Wielu zdających błędnie przypisywało te cechy do baroku lub rokoka (przykład 9.).

Przykład 9.

Zdarzały się także prace, w których zdający dobrze określił styl, ale przywołane argumenty nie odnosiły się do cech formalnych dzieła (przykład 10.).

Przykład 10.

Komentarz: Zdający za powyższe rozwiązanie otrzymał jedynie 1 punkt. Poprawnie określił styl oraz podał jedną cechę: *niecodzienna poza* [postaci]. Druga część odpowiedzi w przeważającej mierze opis rzeźby, a nie wskazanie cech formalnych charakterystycznych dla manieryzmu. Sformułowania: *idealne proporcje, wysportowana sylwetka i postać przedstawiona w akcie* nie odnoszą się do cech typowych tylko dla manieryzmu.

Przykłady 11. i 12. przedstawiają w pełni poprawne rozwiązania, ocenione na 2 punkty.

Przykład 11.

Styl: *Mannerizm*
Uzasadnienie: *jest odpowiednie*
figura serpentina
Nienaturalne poza -
kunst formelny stanowi
dla mannerysty większą
wartość niż realizm
przedstawienie

Przykład 12.

Styl: *Mannerizm*
Uzasadnienie: *Rzeźba charakteryzuje*
sie atektoniką. Artysta doda
wadał jej wrażenie lekkości,
poprzez nich który wykonuje
postać (specjalnie) pomimo dzieło
jest przykładem figury ser
serpentinaty, która jest
charakterystyczna dla tej epoki

Analiza dzieł sztuki pod względem klasyfikacji stylowej jest jedną z kluczowych umiejętności, którą powinien opanować maturzysta. Rozumienie przemian, jakie zachodzą w dziejach sztuki, oraz świadomość zmian i inspiracji widocznych w poszczególnych epokach, kierunkach i stylach pozwala na całościowy odbiór historii sztuki. Znajomość cech stylowych charakterystycznych dla danego kierunku pozwala także na samodzielne interpretowanie dzieł sztuki, nie tylko tych kanonicznych i reprodukowanych w podręcznikach i albumach. Analiza tegorocznych zadań pokazuje, że należy zwrócić uwagę maturzystom, aby udzielali dokładnych i precyzyjnych odpowiedzi.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejszą część arkusza maturalnego stanowią zadania wymagające znajomości konkretnych dzieł sztuki. Zdający często wykazują się pobieżną wiedzą, podając tylko jedną z wymaganych w zadaniu informacji, np. tylko autora lub tylko tytuł. Dużą trudność stanowi także klasyfikacja stylowa dzieł oraz datowanie. Dlatego należy zwrócić uwagę, aby maturzyści ćwiczyli rozpoznawanie dzieł sztuki oraz określanie stylu lub kierunku na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych.
2. Zadania sprawdzające umiejętność analizy i opisu dzieł sztuki pod względem klasyfikacji stylowej plasują się na poziomie bardzo trudnym i trudnym. Dużą trudność sprawia dokładne i wnikliwe podawanie cech formalnych dzieł. Często pojawiają się odpowiedzi zbyt ogólne, sprzeczne albo mało precyzyjne. Podczas procesu kształcenia należy zwrócić uczniom uwagę, aby analiza była wnikliwa i odnosiła się dokładnie do kryteriów zawartych w poleceniu.
3. Duży problem stanowi także znajomość terminologii charakterystycznej dla historii sztuki. Poza znajomością pojęć należy także rozwijać umiejętność wykorzystania ich w praktyce. Zadania dotyczące analizy dzieł sztuki oraz wypracowania pokazały, że zdający nie potrafią stosować fachowej terminologii, opisując dzieła sztuki. Coraz częściej w pracach maturzyści posługują się językiem potocznym lub nie znając odpowiednich terminów, stosują formę opisową. W toku kształcenia należy zwrócić uwagę na doskonalenie wiedzy z zakresu terminologii oraz umiejętności wykorzystania jej przy opisie i analizie dzieł sztuki.
4. Niski wynik uzyskany w tym roku za wypracowania pokazuje, że jest to umiejętność, którą należy doskonalić. Zdający mają przede wszystkim problem z odwoływaniem się do problemu zawartego w temacie oraz opisu i analizy zawierającej odwołanie się do kontekstów. Należy zwracać uwagę uczniom, aby uważnie czytali polecenia, a przy wyborze przykładów do omówienia kierowali się wymaganiami postawionymi w temacie. Wyjątkowo wysoki był w tym roku także odsetek prac, w których w ogóle nie podjęto próby napisania wypracowania.

Język łaciński i kultura antyczna

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2023/2024 egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z języka łacińskiego i kultury antycznej składał się z trzech części i zawierał 16 zadań.

W pierwszej części zdający dokonywał autorskiego przekładu tekstu łacińskiego na język polski, a także rozwiązywał zadania do tego tekstu.

Druga część arkusza wymagała rozwiązania testu kulturowo-gramatycznego który sprawdzał znajomość realiów historyczno-kulturowych, literatury oraz wybranych zagadnień z historii Greków i Rzymian oraz zagadnień z gramatyki.

Ostatnia część arkusza składała się z dwóch zadań otwartej odpowiedzi. Pierwsze zadanie polegało na przetłumaczeniu i interpretacji łacińskiej dewizy. W drugim zadaniu zdający mieli opisać i zinterpretować scenę przedstawioną na zamieszczonej reprodukcji dzieła malarskiego.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		154
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	140
	z techników	13
	z branżowych szkół II stopnia	1
	ze szkół na wsi	1
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	17
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	38
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	98
	ze szkół publicznych	138
	ze szkół niepublicznych	16
	kobiety	103
	mężczyźni	51
	bez dysleksji rozwojowej	136
	z dysleksją rozwojową	18

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono – 25 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Języka Łacińskiego.

¹Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	5
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	1
Ogółem	6	

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu	8 maja 2024		
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego	180 minut		
Liczba szkół	101		
Liczba zespołów egzaminatorów	1		
Liczba egzaminatorów	4		
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)	0		
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)	0		

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2024 r. poz. 750).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

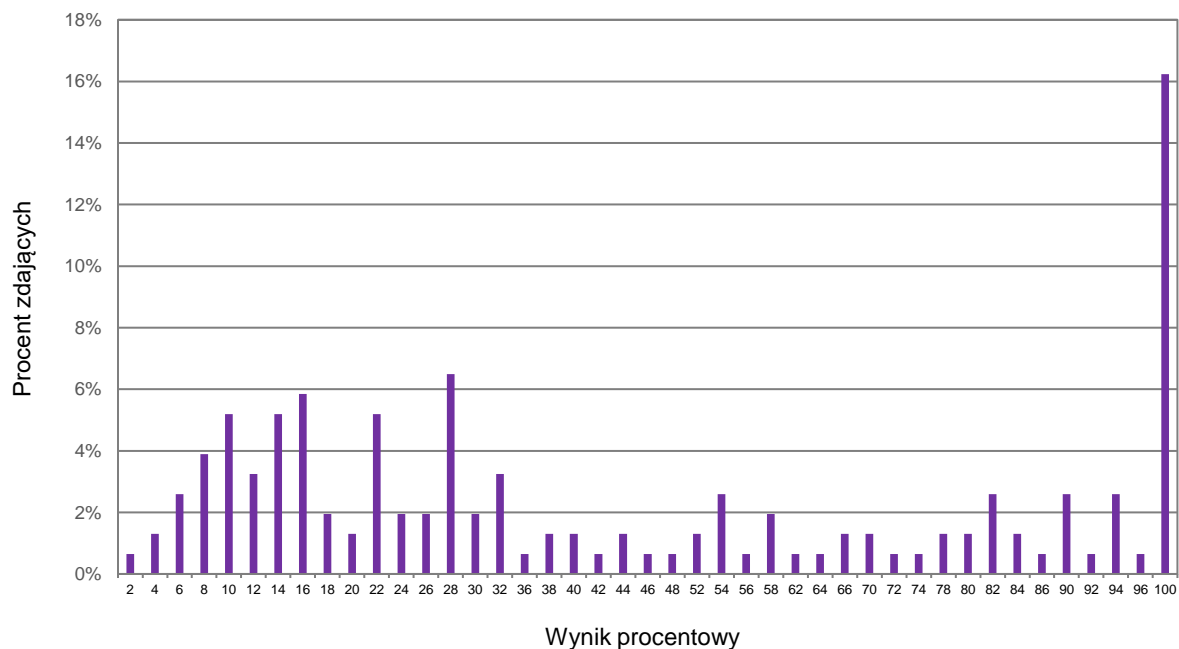

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	154	2	100	32	100	47	35
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	140	2	100	27	100	50	34
z techników	13	-	-	-	-	-	-
z branżowych szkół II stopnia	1	-	-	-	-	-	-

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2023			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe <i>Gdy wymaganie dotyczy treści szkoły podstawowej, dopisano (SP), a gdy zakresu podstawowego szkoły ponadpodstawowej – dopisano (P).</i>	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego oraz umiejętność rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego. Zdający rozumie czytany ze słownikiem tekst łaciński i dokonuje poprawnego przekładu prozatorskiego tekstu łacińskiego na język polski, z wykorzystaniem słownika łacińsko-polskiego, w tłumaczeniu zachowując polską normę językową.	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 3) zna i rozpoznaje formy morfologiczne i strukturę składniową tłumaczonego tekstu; 4) identyfikuje, z wykorzystaniem posiadanej wiedzy na temat gramatyki łacińskiej, formy podstawowe słów występujących w tłumaczonym tekście; 6) zna podstawowe techniki przekładu tekstu łacińskiego; 7) zna zasady tworzenia spójnego i zgodnego z polską normą językową przekładu z języka łacińskiego na język polski; 8) dokonuje następujących transformacji [...]: o) potrafi korzystać ze słownika łacińsko-polskiego przy sporządzaniu przekładu, p) potrafi w przypadku wyrazów wieloznacznych wybrać znaczenie odpowiednie dla kontekstu (tematyki) tłumaczonego tekstu, q) dokonuje poprawnego przekładu prozatorskiego tekstu łacińskiego z zakresu tekstów określonych w kanonie na język polski, w tłumaczeniu zachowując polską normę językową.	40
2.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 1) zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego: h) [...] formy strony czynnej w trybie rozkazującym w czasie teraźniejszym (<i>imperativus praesentis activi</i>). 8) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: g) [...] tworzy formy strony czynnej w trybie rozkazującym w czasie teraźniejszym (<i>imperativus praesentis activi</i>).	31
3.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 1) zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego: f) zasady stopniowania regularnego przymiotników deklinacji I–III [...], 8) dokonuje [...] transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: e) stopniuje przymiotniki: regularnie – przymiotniki deklinacji I–III [...].	35

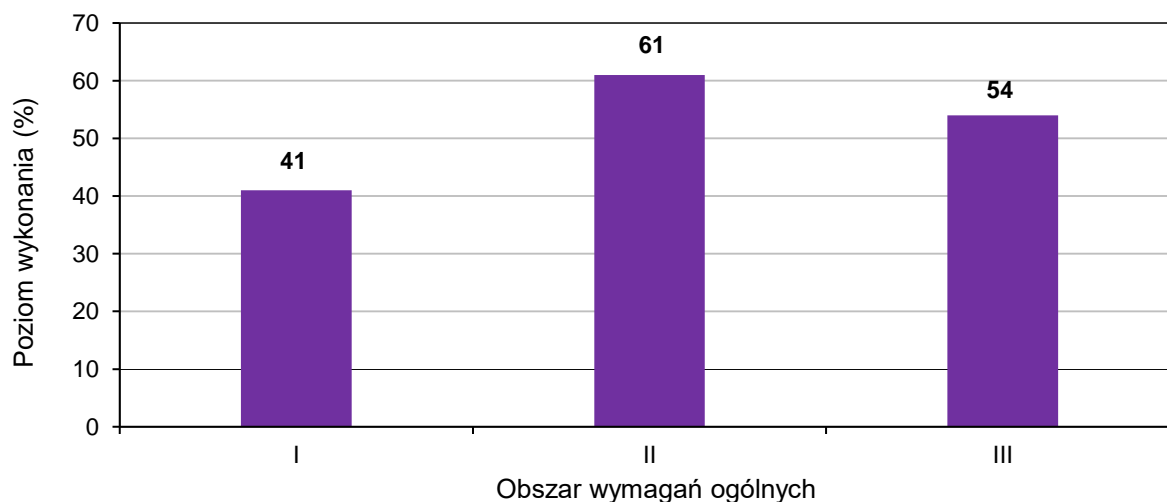
4.	III. W zakresie kompetencji społecznych: świadomość roli antyku w kształtowaniu się kultury i tożsamości polskiej [...].	III. W zakresie kompetencji społecznych. Zdający: 1) dostrzega znaczenie języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i Rzymu dla kultury polskiej, europejskiej i światowej; 2) jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej.	79
5.	II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o [...] kluczowych zjawiskach z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – upadek republiki [...] kluczowe postacie życia publicznego późnej republiki: [...] Cynceron [...]. 3) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii literatury starożytnej: b) literatura rzymska: – Cynceron: mowy (<i>Mowy przeciwko Katylinie</i> [...]). 9) potrafi scharakteryzować i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – upadek republiki [...] kluczowe postacie życia publicznego późnej republiki: [...] Cynceron [...]. 10) potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu historii literatury starożytnej: b) literatura rzymska: – Cynceron: mowy (<i>Mowy przeciwko Katylinie</i> [...]).	58
6.	II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – kluczowe postacie życia publicznego późnej republiki: [...] Cynceron. 9) potrafi scharakteryzować i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – kluczowe postacie życia publicznego późnej republiki: [...] Cynceron.	83
7.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 2) zna i rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego: c) następujące funkcje składniowe i semantyczne rzeczownika: [...] <i>dativus possessivus</i> , [...], <i>ablativus comparationis</i> , 8) dokonuje [...] transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: k) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie zjawisk składniowych:	64

		– przy przekształcaniu zdań zawierających charakterystyczne dla łaciny zjawiska składniowe poprawnie posługuje się następującymi funkcjami składniowymi i semantycznymi: [...] <i>dativus possessivus</i> , [...] <i>ablativus comparationis</i> .	
8.	I. W zakresie kompetencji językowych:znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 2) zna i rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego: b) strukturę składniową zdania w stronie czynnej i biernej, e) następujące typy zdań podrzędnych w języku łacińskim: zdania okolicznikowe [...] celu.	49
9.	I. W zakresie kompetencji językowych: znajomość gramatyki języka łacińskiego [...]. Zdający zna i potrafi stosować podstawowe zjawiska morfologiczne i składniowe typowe dla języka łacińskiego [...].	I. W zakresie kompetencji językowych. Zdający: 2) zna i rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego: a) szyk zdania łacińskiego, b) strukturę składniową zdania w stronie czynnej i biernej; 8) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii: k) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie zjawisk składniowych: – przekształca strukturę składniową zdania łacińskiego.	40
10.	II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii starożytnej: b) historia Rzymu: – ekspansja terytorialna Rzymu i podboje; prowincje rzymskie, – wojny puniczne – Kartagina, postacie Hannibala, Scypiona Afrykańskiego i Katona Starszego, – upadek republiki i dyktatura Cezara; kluczowe postacie życia publicznego późnej republiki: [...] Pompejusz, [...] Antoniusz.	68
11.	II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.	II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 1) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej: c) mity o głównych herosach – Prometeusz, Herakles, Tezeusz, Argonauci, d) mity o wojnie trojańskiej i powrocie bohaterów spod Troi, 3) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii literatury starożytnej: a) literatura grecka: – tragedia: [...] Eurypidesa (Medea).	64

12.	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.</p>	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 7) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym.</p>	73
13.	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.</p>	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 5) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu kultury materialnej w starożytności: a) greckie malarstwo wazowe (style w malarstwie wazowym: czarnofigurowy, czerwonofigurowy, c) architektura grecka: porządki architektoniczne (dorycki, joński, koryncki).</p>	46
14.	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze.</p>	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 2) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii starożytnej: a) historia Grecji: – formy ustrojowe w Grecji: demokracja ateńska.</p>	50
15.	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej. III. W zakresie kompetencji społecznych: świadomość roli antyku w kształtowaniu się kultury i tożsamości polskiej oraz znaczenia kultury grecko-rzymskiej dla kultury europejskiej i światowej. Zdający ma świadomość znaczenia tradycji antycznej dla</p>	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający: 7) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej, polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej [...]; 14) potrafi rozpoznać i poddać interpretacji w kontekście kultury greckiej i rzymskiej oraz kultur późniejszych następujące kluczowe zjawiska z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku: a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej [...]. III. W zakresie kompetencji społecznych. Zdający: 1) dostrzega znaczenie języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i Rzymu dla kultury polskiej, europejskiej i światowej;</p>	55

	kształtowania się i rozwoju kultury polskiej i światowej.	2) jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej.	
16.	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych: znajomość kultury i tradycji antycznej oraz jej wpływu na kultury późniejsze. Zdający zna, rozumie i interpretuje zjawiska i teksty kultury antycznej, umieszczając je we właściwym dla nich kontekście i zauważając ich cechy charakterystyczne, oraz rozpoznaje i interpretuje elementy tradycji antycznej w tekstach kultury późniejszej.</p> <p>III. W zakresie kompetencji społecznych: świadomość roli antyku w kształtowaniu się kultury i tożsamości polskiej oraz znaczenia kultury grecko-rzymskiej dla kultury europejskiej i światowej. Zdający ma świadomość znaczenia tradycji antycznej dla kształtowania się i rozwoju kultury polskiej i światowej.</p>	<p>II. W zakresie kompetencji kulturowych. Zdający:</p> <p>1) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej:</p> <p>d) mity o wojnie trojańskiej i powrocie bohaterów spod Troi,</p> <p>3) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu historii literatury starożytnej:</p> <p>a) literatura grecka: – Homer, Iliada i Odyseja,</p> <p>7) posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku:</p> <p>a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej, polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej [...];</p> <p>14) potrafi rozpoznać i poddać interpretacji w kontekście kultury greckiej i rzymskiej oraz kultur późniejszych następujące kluczowe zjawiska z zakresu tradycji antycznej i recepcji antyku:</p> <p>a) obecność tradycji greckiej i rzymskiej we współczesnym życiu publicznym i kulturalnym, b) przetworzenia motywów kulturowych greckich i rzymskich w kulturze późniejszej polskiej i światowej na płaszczyznach: literackiej [...].</p> <p>III. W zakresie kompetencji społecznych. Zdający:</p> <p>1) dostrzega znaczenie języka łacińskiego oraz kultury starożytnej Grecji i Rzymu dla kultury polskiej, europejskiej i światowej;</p> <p>2) jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej.</p>	48

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Wstęp

W 2024 roku średni wynik uzyskany przez zdających egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej wyniósł 47%. Wynik ten pokazuje, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla zdających trudne.

Maturzyści najlepiej poradzi sobie z zadaniami z zakresu II obszaru wymagań ogólnych (*Kompetencje kulturowe*), dla którego poziom wykonania zadań wyniósł 61%. Na poziomie 54% wykonane zostały zadania z zakresu III obszaru wymagań ogólnych (*Kompetencje społeczne*). Najbardziej zdający poradzi sobie z zadaniami z zakresu I obszaru wymagań ogólnych (*Kompetencje językowe*), gdzie uzyskany wynik poziomu wykonania to 41%. Oznacza to, że najtrudniejsze okazały się dla zdających zadania językowe, tj. tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski oraz zadania sprawdzające znajomość morfologii i składni języka łacińskiego, w tym umiejętność dokonywania transformacji gramatycznych.

Arkusze składał się z 16 zadań, spośród których jedno polegało na tłumaczeniu tekstu łacińskiego na język polski (zadanie 1.), pięć kolejnych (zadania 2.–6.) to zadania związane z tłumaczonym tekstem: językowe (2.–4.) i kulturowe (5.–6.). Ich celem było sprawdzenie znajomości kontekstu językowego, kulturowego i historyczno-literackiego tłumaczonego tekstu łacińskiego. Kolejne zadania to test kulturowo-gramatyczny, w tym trzy zadania sprawdzające kompetencje językowe (zadania 7.–9.) i pięć zadań sprawdzających kompetencje kulturowe (zadania 10.–14.), w tym jedno (zadanie 12.) odnoszące się do związków leksykalnych języka polskiego z łaciną i funkcjonujących we współczesnej polszczyźnie latynizmów. Zadania z testu kulturowo-gramatycznego nie były powiązane z tłumaczonym tekstem łacińskim. Dwa ostatnie zadania (15.–16.) miały charakter interpretacyjny, w tym jedno (zadanie 15.) polegało na tłumaczeniu i interpretacji dewizy łacińskiej, a drugie (zadanie 16.) oparte było na analizie i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej na materiale ikonograficznym.

Analiza jakościowa zadań

I. Przekład tekstu łacińskiego na język polski i zadania do tłumaczonego tekstu

Zadanie 1. polegało na przetłumaczeniu tekstu łacińskiego opracowanego na podstawie passusu jednej z mów Cyncerona przeciwko Katylinie (*In Catilinam IV 1, 2, 4, 23*). Tekst nie miał charakteru narracyjnego, ale jego treść stanowiła zamkniętą całość, odnoszącą się do wystąpienia Cyncerona w senacie przeciwko Katylinie. Pod tekstem zamieszczone zostały objaśnienia imion i nazw własnych oraz znaczenie rzadkich wyrażen idiomatycznych i słów użytych w nietypowym kontekście semantycznym. W czasie tłumaczenia tekstu zdający mogli korzystać ze słownika łacińsko-polskiego.

W tłumaczeniu tekstu łacińskiego zdający muszą wykazać się znajomością form morfologicznych i charakterystycznych dla łaciny struktur składniowych oraz wieloma umiejętnościami z zakresu kompetencji językowych, kulturowych i translacyjnych. Do prawidłowego wykonania zadania niezbędne są umiejętności poprawnego rozpoznawania form i struktur gramatycznych, identyfikowania form podstawowych zawartych w tekście jednostek leksykalnych, wyszukiwania ich w słowniku oraz dobierania

odpowiednich i właściwych dla danego kontekstu ekwiwalentów semantycznych. Złożonym i wymagającym zadaniem jest wreszcie konstruowanie poprawnego pod względem językowym przekładu, w którym zdający muszą oddać treść tekstu łacińskiego. Zadanie translacyjne wymaga więc od zdających także znajomości podstawowych technik przekładu tekstu, umiejętności rozpoznawania kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu oraz znajomości głównych cech gatunkowych i stylu autora dzieła, na podstawie którego skonstruowany został tekst egzaminacyjny. Poziom wykonania zadania (40%) wskazuje na to, że tłumaczenie tekstu sprawia zdającym trudność. Większość przekładów zawierała typowe błędy. Zdający najczęściej poprawnie tłumaczyli poszczególne frazy, ale nie potrafili skonstruować poprawnego przekładu całego tekstu. Często nie oddawali treści tekstu albo ją zmieniali. Szczególnie trudna okazała się dla zdających środkowa część tekstu, w której pojawiły się zdania podrzędnie złożone i bardziej zaawansowane struktury składniowe. Bardzo często popełniane były błędy wynikające z niewystarczającej znajomości form morfologicznych (np. zmiana liczby, nieprawidłowe tłumaczenie czasu lub strony, błędne łączenie słów w związki składniowe), składni łacińskiej (np. niepoprawne tłumaczenie, zły wybór znaczenia wieloznacznych spójników zdań podrzędnych) lub braku umiejętności poprawnego tłumaczenia charakterystycznych dla języka łacińskiego struktur składniowych (np. *accusativus cum infinitivo*). Przekłady tekstu często były niespójne, nielogiczne i niepoprawne pod względem językowym albo nie oddawały rzeczywistego sensu i treści tekstu łacińskiego. Poniżej zamieszczone zostały trzy przykłady tłumaczenia tekstu: dobrego (przykład 1.), słabego (przykład 2.) i całkowicie niepoprawnego (przykład 3.).

Przykład 1.

CACX: Widzę, że wszystkie wasze twarze i oczy są skierowane na mnie.....
 ..Widzę, że (wy) jesteście stroskami nie tylko o niebezpieczeństwo republiki,.....
 ..leż także o moje niebezpieczeństwo. Jest mi przyjemnością w ~~was~~ miśczęściu
 ..i radości w bólu wasza względem mnie zyceliwość. Zaneczajcie jej i zapamiętajcie
 ..o moim zdrowiu. Myślcie o was i o waszych dzieciach. Wszystkie utrapienia,
 ..wszystkie bóle i katusze znoszę mężnie i chętnie, tak długo, aż moimi
 ..myślami wspomnistość i radość ludu rzymskiego nie zostanie osiągnięta.....
 ..Bogowie nieśmiertelni zechcieli, ażebym wydał tę najgroźniejszą ojczyznę
 ..z najobrzydliwszego ognia. I dlatego, senacie, poświęćcie siły dla dobra
 ..republiki. Nic innego od was nie żądam, leż tylko tej troski i przypomnia
 ..całego mojego konsulatu.....

Przykład 3.

Widna, ^{Kawka} ~~wasz~~ ~~tkie~~ Wasz, mawę i przewracam oczami.
 Widzę ~~o~~ Was ^{nie} ~~nie~~ tylko niebezpieczeństwo
 w królewskim podatku, lecz także sam jestem
 wstrząśnięty. Z bólem więc mi życzliwość
 ukazał w ~~to~~ ~~to~~ i ucyfrować. Zapamiętajcie
~~a podziwianiu~~ ~~mu~~ Odpisać i zapamiętajcie o podziwianiu
 mnie. Myślę Wami i Waszymi książkami. Wszyscy
 smutni są, o powodu kucyat, gdyby tylko
 dokoła narodu rzymskiego było prowadzone
 państwem dygnitarzami. Bogowie ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~
 będą, ~~patrzeć~~ Czy ~~to~~ bogowie ~~nie~~ ~~nie~~ ~~nie~~
 chętnie, aby tak piękny ojczyznę, najobrzydliwszą
 wydniei ~~raz~~ ~~raz~~? ~~Prosto~~ ~~gajnowie~~ ~~spisując~~
~~is~~ ~~rozkaz~~ i poświęcają się, by salutarai
 książek konfiskacji. Nikt i Nic ~~Was~~ ~~ed~~ ~~ad~~
 Was, lecz tylko czasu i pamięci moi
 konsulowie posiadają.

Do tłumaczonego tekstu odnosiły się również:

- dwa zadania otwarte o charakterze językowym, sprawdzające znajomość gramatyki łacińskiej i umiejętność tworzenia form fleksyjnych (**zadania 2. i 3.**)
- jedno zadanie otwarte o charakterze leksykalnym, sprawdzające umiejętność rozpoznawania i wskazywania związków współczesnej polszczyzny z łacińskim dziedzictwem językowym (**zadanie 4.**)
- dwa zadania zamknięte o charakterze kulturowym, sprawdzające znajomość kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu łacińskiego (**zadania 5. i 6.**).

Poziom wykonania tych zadań jest zróżnicowany. Znacznie gorzej wypadły zadania językowe, polegające na tworzeniu form morfologicznych (czasownikowych w zadaniu 2. i stopniowanie regularnego przymiotnika w zadaniu 3.). Poziom wykonania tych zadań (zadania 2. – 31%, zadania 3. – 35%) świadczy o słabej znajomości fleksji łacińskiej. Poniżej zamieszczone zostały trzy przykłady rozwiązania zadań: poprawnego (przykład 4.), częściowo poprawnego (przykład 5.) i niepoprawnego (przykład 6.).

Przykład 4.

Zadanie 2. (0–1)

Obok form w liczbie mnogiej wpisz odpowiadające im formy w liczbie pojedynczej.

1.	incumbite	incumbe
2.	cogitate	cogita

Zadanie 3. (0–1)

Uzupełnij stopniowanie przymiotnika. Wpisz brakujące formy z uwzględnieniem wszystkich rodzajów gramatycznych.

gradus positivus	gradus comparativus	gradus superlatus
pulcher, pulchra, pulchrum	pulchrior, pulchrior, pulchrius	pulcherrimus, pulcherrima, pulcherrimum

Przykład 5.

Zadanie 2. (0–1)

Obok form w liczbie mnogiej wpisz odpowiadające im formy w liczbie pojedynczej.

1.	incumbite	incumbe
2.	cogitate	cogite

Zadanie 3. (0–1)

Uzupełnij stopniowanie przymiotnika. Wpisz brakujące formy z uwzględnieniem wszystkich rodzajów gramatycznych.

gradus positivus	gradus comparativus	gradus superlatus
pulcher pulchra pulchrum	pulchrius pulchrius	pulcherrimus, pulcherrima, pulcherrimum

Przykład 6.

Zadanie 2. (0–1)

Obok form w liczbie mnogiej wpisz odpowiadające im formy w liczbie pojedynczej.

1.	incumbite	incumbitum
2.	cogitate	cogitatum

Zadanie 3. (0–1)

Uzupełnij stopniowanie przymiotnika. Wpisz brakujące formy z uwzględnieniem wszystkich rodzajów gramatycznych.

gradus positivus	gradus comparativus	gradus superlatus
pulchra pulchrae pulchrius	pulchrius pulcherrimus pulchrum	pulcherrimus, pulcherrima, pulcherrimum

Lepiej od zadań językowych wypadły zadania odnoszące się do kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu (zadania 5.–6.) oraz zadanie sprawdzające znajomość związków języka polskiego z dziedzictwem łacińskim, polegające na wyszukiwaniu i podawaniu łacińskiego źródłosłowu latynizmów funkcjonujących we współczesnej polszczyźnie (zadanie 4.). Poziom wykonania tych zadań (zadania 5. – 58% i zadania 6. – 83%) świadczy o dobrym przygotowaniu zdających w zakresie wiedzy z kultury antycznej. Poziom wykonania zadania 4. wynosi 79%. Typowe błędy popełniane w tym zadaniu wskazują na fakt, że nie wszyscy zdający rozumieją pojęcie latynizmu i występujących zależności pomiędzy językiem polskim i łacińskim. Poprawne rozwiązanie zadań 4.–5. ilustruje przykład 7.

Przykład 7.

Zadanie 4. (0–1)

Wyszukaj w tekście i wpisz łacińskie źródłosłowy polskich wyrazów.

1.	depozyt	deponite
2.	dygnitarz	dignitas

Zadanie 5. (0–1)

Uzupełnij tabelę. Obok podanych opisów okoliczności śmierci wpisz imiona osób, do których te opisy się odnoszą. Odpowiedzi wybierz spośród podanych poniżej.

Cezar, Cynceron, Katylina

1.	Znaleziono go z dala od swoich żołnierzy, wśród ciał wrogów.	Katylina
2.	Wychylił się z lektyki i nadstawił nieruchomo karku, a wtedy odcięto mu głowę.	Cynceron

II. Test kulturowo-gramatyczny

W tej części znalazły się zadania: z zakresu gramatyki (**zadania 7., 8. i 9.**) oraz zadania z zakresu kultury antycznej (**zadania 10.–14.**).

Podobnie jak w zadaniach odnoszących się do tekstu, także w teście kulturowo-gramatycznym, widoczna jest wyraźna różnica poziomu wykonania zadań. Spośród zadań zamkniętych zdający lepiej poradzi sobie z zadaniami kulturowymi (poziom wykonania zadania: 10. – 68%, 11. – 64%, 12. – 73%) niż z zadaniami gramatycznymi (poziom wykonania zadania: 7. – 64%, 8. – 49%). Znacznie słabiej natomiast rozwiązane zostały zadania otwarte, zarówno językowe (poziom wykonania zadanie. 9. – 40%), jak i kulturowe (poziom wykonania zadania: 13. – 46%, 14. – 50%). Wśród zadań kulturowych największe trudności sprawiło zdającym zadanie 13. W zadaniu tym należało rozpoznać obiekty ukazane na materiale ikonograficznym i wpisać ich nazwy – odpowiednio – nazwę stylu malarstwa wazowego i porządku architektonicznego. Pozostałe zadania kulturowe odnosiły się do historii starożytnej (zadanie 10.), mitologii (zadanie 11.), życia publicznego w Atenach (zadanie 14.) i obecności latynizmów we współczesnej polszczyźnie (zadanie 12.). Należy zwrócić uwagę, że wszystkie zadania były typowe i odnosiły się do podstawowych zagadnień, a poziom ich wykonania świadczy o przeciętnym przygotowaniu zdających w zakresie kultury antycznej. Poniżej zamieszczone zostały przykłady rozwiązania zadań poprawnego (przykład 8.), częściowo poprawnego (przykład 9.) i niepoprawnego (przykład 10.).

Przykład 8.

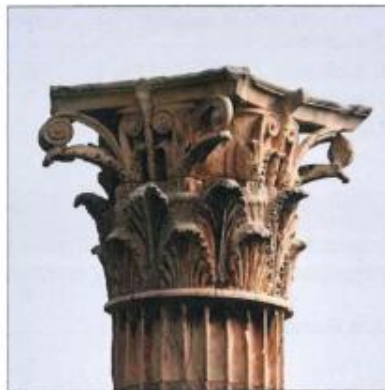
Zadanie 13. (0–2)

Pod każdą z ilustracji napisz nazwę – odpowiednio – stylu malarstwa wazowego albo porządku architektonicznego, zgodną z ilustracją przedstawiającą obiekt.

<https://cyfrowe.mnw.art.pl>

1. styl czarnofiguralny.....

<https://fr.wikipedia.org>

2. porządek styl koryncki.....

Zadanie 14. (0–1)

Napisz, do jakiej procedury prawnej w starożytnych Atenach używano przedmiotów przedstawionych na fotografii.

...Do ostracyzmu.....

Przykład 9.

Zadanie 13. (0–2)

Pod każdą z ilustracji napisz nazwę – odpowiednio – stylu malarstwa wazowego albo porządku architektonicznego, zgodną z ilustracją przedstawiającą obiekt.

<https://cyfrowe.mnw.art.pl>

1. styl czarnofiguralny.....

<https://fr.wikipedia.org>

2. porządek architektoniczny dorycki.....

Zadanie 14. (0–1)

Napisz, do jakiej procedury prawnej w starożytnych Atenach używano przedmiotów przedstawionych na fotografii.

.....Zapisywanie osób oskarżonych.....

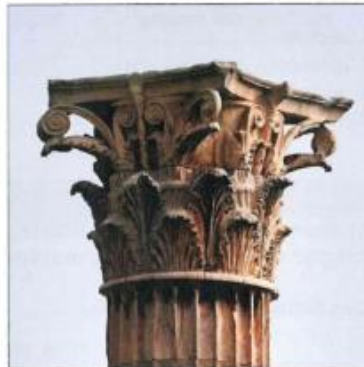
Przykład 10.

Zadanie 13. (0–2)

Pod każdą z ilustracji napisz nazwę – odpowiednio – stylu malarstwa wazowego albo porządku architektonicznego, zgodną z ilustracją przedstawiającą obiekt.

<https://cyfrowe.mnw.art.pl>

<https://fr.wikipedia.org>

1. klifowe 2. greckie

Zadanie 14. (0–1)

Napisz, do jakiej procedury prawnej w starożytnych Atenach używano przedmiotów przedstawionych na fotografii.

.... Do spisywania... ważnych... ~~dział... Herakles~~... ~~Herakles~~... np. Herakles.

Zdający gorzej poradzi sobie z rozwiązaniem zadań językowych w tej części arkusza. Zadania zamknięte sprawdzały wiedzę i umiejętności odnoszące się do charakterystycznych dla łaciny struktur składniowych: *dativus possessivus*, *ablativus comparationis*, zdania okolicznikowe celu. W zadaniu otwartym natomiast zdający musieli wykazać się znajomością fleksji łacińskiej i umiejętnością transformacji zdania z liczby pojedynczej na mnogą. Poziom wykonania tych zadań świadczy o przeciętnym, a w niektórych przypadkach niewystarczającym przygotowaniu zdających do rozwiązywania tego typu zadań, chociaż były to zadania standardowe, odnoszące się do zagadnień absolutnie podstawowych w gramatyce łacińskiej. We wszystkich zdaniach łacińskich pojawiły się formy wyłącznie regularne i typowe. Pojawiające się błędy, przede wszystkim w zakresie rozpoznawania i tworzenia form fleksyjnych, świadczą o niskim stopniu opanowania przez zdających zagadnień gramatycznych z zakresu morfologii i elementarnych dla łaciny struktur składniowych. Poniżej zamieszczone zostały przykłady rozwiązania zadania 9.: poprawnego (przykład 11.) i niepoprawnego (przykład 12.)

Przykład 11.

Zadanie 9. (0–1)

Przekształć podane zdanie w liczbie pojedynczej na zdanie w liczbie mnogiej. Uwzględnij wszystkie wyrazy możliwe do przekształcenia.

Civis Romanus sum.

.... Civis... Romani... sumus.....

Przykład 12.

Zadanie 9. (0–1)

Przekształć podane zdanie w liczbie pojedynczej na zdanie w liczbie mnogiej.
Uwzględnij wszystkie wyrazy możliwe do przekształcenia.

Civis Romanus sum.

Civitas Romanus summus

III. Zadania interpretacyjne

W tej części znalazły się łącznie dwa zadania otwarte: jedno zadanie sprawdzające rozumienie, przekład i umiejętność interpretacji dewizy łacińskiej *Faber est suae quisque fortunae* (**zadanie 15.**) oraz jedno sprawdzające umiejętność rozpoznawania, opisywania i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej w materiale ikonograficznym (**zadanie 16.**). Ważnymi elementami w zadaniach były: umiejętność wyjaśniania uniwersalnego sensu dewizy i wskazywania dziedziny życia, w której może mieć ona zastosowanie, umiejętność wyjaśniania uniwersalnego przekazu sceny mitologicznej oraz umiejętność formułowania krótkiej wypowiedzi w języku polskim, z uwzględnieniem poprawności językowej i właściwej argumentacji. Poziom wykonania zadań wynosił odpowiednio (55% i 48%).

Wykorzystana w zadaniu 16. scena mitologiczna odnosiła się do jednego z epizodów wędrówki Odyseusza. Najczęściej pojawiające się błędy w tym zadaniu polegały na niewystarczającym lub niewłaściwym wyjaśnianiu kontekstu kulturowego lub zbyt pobieżnym omówieniu uniwersalnego przekazu sceny. W zadaniu 15. zdarzało się, że zdający podawali niewłaściwy przekład sentencji (mimo że wykorzystana w zadaniu dewiza jest jedną z częściej przywoływanych, nie tylko na lekcjach języka łacińskiego). Niepoprawne zrozumienie i przekład dewizy mógł prowadzić do błędnej jej interpretacji. Typowym, powtarzającym się błędem był też brak omówienia uniwersalnego sensu dewizy oraz pobieżne lub niewłaściwe uzasadnienie własnego stanowiska. Bardzo rzadko zdarzały się rozwiązania w całości niepoprawne, ale rzadko też były w pełni poprawne. W wielu wypowiedziach brakowało pojedynczych elementów lub wypowiedzi nie były poprawne pod względem językowym. Poniżej zamieszczone zostały przykłady dobrych rozwiązań zadania 15. (przykład 13.) i zadania 16. (przykład 14.), z których jednak żadne nie może być uznane za w pełni poprawne. Przykłady 15. i 16. natomiast ilustrują całkowicie błędne rozwiązania wynikające z nieprawidłowego zrozumienia i przekładu sentencji i niewłaściwego rozpoznania sceny mitologicznej.

Przykład 13.

Tłumaczenie: Każdy jest dla siebie kowalem własnego losu.

Interpretacja: Jest to słynne powiedzenie, które wyraża myśl, że los człowieka nie jest odgórnie przesądzony, każdy człowiek sam decyduje o swoim życiu i pracuje na to, kim się stanie oraz co go czeka. Przystosuje jednostki do tego, jak kowal kuje metal, aby przekształcić go w coś nowego, tak osoba kształtuje swoje przyszłe losy czynnymi. Dewiza ta kształtuje stosowanie między innymi w edukacji, ponieważ studenci swoim wysiłkiem i nauką kształcą umiejętności, które wykorzystają w przyszłości.

Przykład 14.

Scena ukazana na ilustracji ukazuje grupę ludzi, którzy na morzu znaleźli się w niebezpiecznej sytuacji. Odnosi się to do sytuacji, jaka spotkała towarzyszy Odysseusza z mitu o Odysseuszu, czyli „Odyssei”. Zgodnie z nim wrażliwego po wojnie trojańskiej bohatera, na morzu spotkała mnóstwo przesłód, za którymi stali bopowie. To za ich sprawą Odysseusz znalazł się u Kirke, musiał walczyć o przetrwanie, a jego powrót trwał aż 10 lat. Scena ukazana na ilustracji to jedna z tych przesłód. Zgodnie z mitem Odysseusz znalazł się w pułapce, między dwoma potworami morskimi - Scyllą i Charybdą. Można skłaniać to z frazeologizmem, pochodzącym właśnie z tego mitu - „być między Scyllą i Charybdą”, który oznacza sytuację bez wyjścia, tzw. ślepe uliczki.

Każdy z nas w swoim życiu znajduje taką sytuację, z której ^{jest} bardzo ciężko się wydostać, wyjść. Wymaga to od człowieka wysiłku. Dlatego ten frazeologizm ten ma uniwersalny charakter i ma miejsce do codziennego życia ludzi / każdego z nas.

Przykład 15.

Tłumaczenie: ~~Sztucznym jest, że~~ ^{każdy pragnie szczęścia pojedynczo.} ~~szczęścia każdy pojedynczo pragnie~~
Interpretacja: Można odnieść tę dewizę do relacji między ludzkich. W ustroju w państwie celem podjętych działań powinno być osiągnięcie / podzielenie wszystkim, nie każdemu z osobna, tylko wybranym jednostkom. Podobnie w relacjach, nie powinno się mieć tylko własnego dobra osobistego, ale i szczęścia wspólnego. Młodym ludziom, gdy inni ludzie odwołują radość z życia to i nam się udziela ten dobry nastrój. Nie możemy być narcyzami, ludźmi zapatrzonymi w siebie i myślącymi o własnym interesie. Takie postawy zaburzają nasze relacje z innymi, utrudniają zawieranie nowych znajomości i ile wpływa na zdrowie psychiczne człowieka.

Strona 9 z 12

M.I.P.-R0 100

Przykład 16.

Scena to przedmiot Theudesa, który to dostał za rozwiązanie wykonanie tegoż przedmiotu. Ilustracja ukazuje nam jedną z jego prac, a której to musiał zrealizować. Kiedy Bertia to miała niecodzienną wizytację, gdy Theudesa się jej zżyma, ma jej miejsce dostatek dla kolejnego. Musimy dostrzec, że tutaj Theudesa napomina, że Theudesa próbuje przepłynąć całą swoją karierę wyczerpaniem. Scena ta ukazuje nam, że mimo trudnych chwil na naszej życiowej drodze, nie możemy się poddać tylko dalej stymulować tak jak to robi Theudesa.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najłabiej

Zadaniami, z którymi zdający poradzili sobie najłabiej, są zadania językowe: tłumaczenie tekstu (poziom wykonania zadania 1. – 40%) i zadania z zakresu gramatyki łacińskiej polegające na tworzeniu form morfologicznych (poziom wykonania zadań odpowiednio: 2. – 31%; 3. – 35%) oraz transformacje gramatyczne (poziom wykonania zadania 9. – 40%). We wszystkich tych zadaniach popełniane były błędy w zakresie fleksji nominalnej i werbalnej, co świadczy o niewystarczającej znajomości podstawowych paradygmatów odmian, mimo że morfologia jest jednym z głównych elementów języka łacińskiego. Bez znajomości fleksji i umiejętności tworzenia poprawnych form nie da się poprawnie rozwiązać także zadań polegających na dokonywaniu transformacji zdań. Niski poziom znajomości fleksji utrudnia też, a czasem wręcz uniemożliwia, prawidłowe rozumienie i tłumaczenie tekstu łacińskiego. Popełniane przez zdających błędy typowe dla zadania translacyjnego wskazują na niewystarczające opanowanie przez nich umiejętności związanych z tłumaczeniem tekstu, w tym przede wszystkim z rozpoznawaniem struktury gramatycznej i leksykalnej tłumaczonego tekstu, odczytywaniem sensu i odbiorem treści tekstu, identyfikowaniem form podstawowych słów występujących w tekście, doбором odpowiednich ekwiwalentów znaczeniowych łacińskich form morfologicznych, struktur składniowych, leksyki i idiomatyki, tworzeniem logicznego, spójnego i poprawnego pod względem językowym przekładu w języku polskim. Ponadto tłumaczenie tekstu utrudniać może brak umiejętności sprawnego i umiejętnego posługiwania się słownikiem łacińsko-polskim. Ze względu na niski poziom wykonania zadań gramatycznych i zadania translacyjnego można wysunąć wniosek, że przynajmniej część błędów popełnianych w przekładzie wynika z niewystraszającego poziomu znajomości morfologii i składni łacińskiej.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej, to zadania odnoszące się do umiejętności dostrzegania i wskazywania związków leksykalnych współczesnej polszczyzny z łacińskim dziedzictwem językowym (poziom wykonania zadania 4. – 79% i zadania 12. – 73%). Zdający dobrze poradzili sobie także w większości przypadków z zadaniami zamkniętymi z zakresu kultury antycznej.

Problem pod lupą

Umiejętność rozpoznawania i interpretacji scen przedstawionych na materiale ikonograficznym w zadaniach interpretacyjnych

Zadanie interpretacyjne polegające na rozpoznaniu i interpretacji sceny mitologicznej łączy w sobie przede wszystkim II i III obszar wymagań określonych w podstawie programowej, tj. kompetencje kulturowe i kompetencje społeczne. Kształcenie w zakresie kompetencji kulturowych jest stałym, równorzędnym wobec kompetencji językowych, elementem nauczania przedmiotu język łaciński i kultura antyczna, a opanowanie tych zagadnień jest łatwiejsze niż nauczanie się paradygmatów odmian i zasad rządzących składnią języka łacińskiego. W arkuszu egzaminacyjnym pojawiły się najważniejsze zagadnienia kulturowe, kluczowe dla zrozumienia tradycji antycznej i jej wpływu na współczesną kulturę i języki nowożytne. Mimo to średni poziom wykonania uzyskany przez zdających w zadaniu 16. (48%) jest niezadowolający. Najczęściej popełnianym w tym zadaniu błędem był brak wyjaśnienia uniwersalnego przekazu sceny. Często zdający nie przywoływali w swoich odpowiedziach prawidłowego kontekstu kulturowego lub popełniali przy tym błędy rzeczowe.

Wiele osób podchodziło również do rozwiązania zadania zbyt schematycznie, podczas gdy ten typ zadania egzaminacyjnego pozwala na niestandardowe podejście i twórcze wykorzystanie materiału źródłowego. Wszystko to wskazuje na przeciętne opanowanie przez zdających i w wielu przypadkach pobieżną znajomość zagadnień z zakresu mitologii i historii literatury. Osobnym problemem jest także przeciętna umiejętność tworzenia wypowiedzi w języku polskim i popełnianie przez zdających licznych błędów językowych w polszczyźnie.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejsze dla zdających były zadania językowe, w tym przede wszystkim transformacje gramatyczne i tworzenie form morfologicznych, ale także tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski. Należy zatem zwrócić większą uwagę na doskonalenie i rozwijanie kompetencji językowych i translacyjnych uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego w kolejnych latach.
2. Lepiej niż z zadaniami językowymi zdający poradzili sobie z zadaniami z zakresu kultury antycznej. Należy jednak zwrócić uwagę na głębszą korelację treści nauczanych na lekcjach języka łacińskiego i innych przedmiotów humanistycznych, w tym przede wszystkim historii, języka polskiego, filozofii, itp. Szersze spojrzenie na kulturę antyczną i znajomość kontekstu historycznego i kulturowego ułatwi zdającym rozwiązywanie zadań egzaminacyjnych. Pobieżna znajomość zagadnień kulturowych często jest niewystarczająca do prawidłowego rozwiązania zadań egzaminacyjnych.
3. Należy zwracać szczególną uwagę na nabywanie przez uczniów i doskonalenie umiejętności odbioru, rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego. Nauczanie gramatyki powinno mieć charakter funkcjonalny i służyć budowaniu i rozwijaniu kompetencji translacyjnej uczniów.
4. W procesie nauczania należy zwracać większą uwagę na analizę i twórczą interpretację materiałów źródłowych, w tym także materiałów ikonograficznych. Materiały źródłowe powinny stanowić punkt wyjścia do zaprezentowania przez zdających szerszego kontekstu kulturowego, uwzględniającego nie tylko wiedzę z zakresu kultury antycznej, ale także recepcję antyku i umiejętność dostrzegania i wskazywania związków językowych i kulturowych współczesnej kultury i polszczyzny z dziedzictwem grecko-rzymskiego antyku.
5. Należy zwracać uwagę na precyzyjne czytanie poleceń i rozwiązywanie zadań. Część popełnionych przez zdających błędów wynika bowiem z braku uwagi i należytej dokładności. Precyzja i staranność szczególnie istotne są w rozwiązywaniu zadań gramatycznych i w tłumaczeniu tekstu.
6. Należy zwracać uwagę na poprawność językową tłumaczeń i wypowiedzi tworzonych przez uczniów w języku polskim.